

# Het geheim van 'De drie snoeken'

**Lode Baekelmans**

## **bron**

Lode Baekelmans, *Het geheim van 'De drie snoeken'*. Nederlandse Uitgevers Maatschap, Amsterdam  
1929

Zie voor verantwoording: [http://www.dbnl.org/tekst/baek004gehe01\\_01/colofon.php](http://www.dbnl.org/tekst/baek004gehe01_01/colofon.php)

© 2016 dbnl / erven Lode Baekelmans

AAN MIJN TROUWSTE LEVENSKAMERAAD, MIJN VROUW.



**Lode Baekelmans, *Het geheim van 'De drie snoeken'***

## **Het geheim van 'de drie snoeken'**

De koffiebranderij en kruideniershandel 'De Drie Snoeken', huis gesticht in 1737, was van vader op zoon overgegaan tot de laatste Tersago, in 1864, zijn dochter ten huwelijk gaf aan een kozijn van het derde knoopsgat, Corneel Boecksteys.

De leeftijd van den nieuwen kruidenier was niet gemakkelijk te bepalen. Van in zijn wittebroodsweken had hij iets ouwelijks en traags over zich, kon hij, op den drempel van den winkel, dubben en rustig goudsche pijpen doorrooken. Hij droeg bakkebaardjes als een heerenknecht, en de oudste gebuur, de kaasboer, placht te zeggen dat hij hem altijd grijs gekend had. Boecksteys scheen zich aan het gepraat van de wereld nooit gelegen te laten. Schonk het winkelwerk hem respijt, dan las en herlas hij 'Het Handelsblad', verdiepte zich in politiek en beursnoteering. Hij luisterde nooit naar het gebabbel der klanten en de argeloosheid waarmee zijn blauwe oogen de menschen opnamen deed de kwaadsprekers verstommen. Wanneer hij ouder werd, droeg hij een geborduurd kalotje, waarvan het kwastje steeds op zijn linkeroor hing.

In tegenstelling met haar tammen echtgenoot was Madameke Boecksteys vol kwiekheid en levensdrift. Zij had de donkere, vurige oogen van de Tersago's, pikzwart krulhaar dat met de jaren - die de krullen geleidelijk uitstrijken - plat gelegd werd in twee bleszen, weggekamd achter de ooren, schuil ging onder een valschen chignon. Zij kende al de bewoners van het Klapdorp tot in het vierde geslacht, hun verwantschap, hun

hartsgeheimen, de inhoud van hun beurs. Voor de affaire was zij haar gewicht in goud waard, en wanneer er een betwisting met een leverancier oprees, dan haalde zij haar mantille uit de kleerkast, zette haar hoed op en ging zelf de zaak bepleiten. Nooit keerde zij onverrichter zake terug.

- Gij hadt advokaat moeten worden, prees dan telkens Boecksteyns.

Zes jaar nadat het huwelijk ingezegend werd, - alle hoop was reeds lang vervlogen, - kwam de ooievaar uitrusten op den puntgevel van 'De Drie Snoeken' en bracht een dochterken mee dat Hortensia gedoopt werd. Weken lang verwijlde Madameke in de kraamkamer, en tijdens het langzaam herstel treuzelde Boecksteyns hulpeloos in den winkel en was minder dan ooit genaakbaar voor de klanten. Maar wanneer hij opnieuw met zijn vrouw aan den arm op een Zondag naar de hoogmis van Sint Antoniuskerk op de Paardenmarkt trok, straalde hij en had voor de eerste maal van zijn leven iets van zijn sloomheid verloren.

Hortensia was een kwipsch, zwartoogig kindeken dat erg kon krijten en voortdurend onder dokters handen was. Madameke offerde menige kaars aan Ons-Lieve-Vrouwken, lei de belofte af Hortensia in het wit en blauw te kleeden tot haar zevende jaar, liet de oude meid, die nog bij haar ouders gediend had, tweemaal een bedevaart doen naar Scherpenheuvel.... Toen 't meisje negen jaar oud was, oordeelde de dokter dat het vertroeteld en in watten opgekweekt Hortensiake verande-

ring van lucht nodig had. Na rijp overleg werd besloten haar naar een pensionaat te zenden, diep in het Walenland bij de 'Zusters van Liefde'. Gezonde lucht zou gepaard gaan met een verzorgde opvoeding, Fransch 'maintien' en 'savoir-vivre'....

Madameke, die alles bedisselde, bracht zelf haar dochterken naar de verre kostschool. Boecksteyns zag hen vertrekken en deed zijn best om zijn tranen in te houden. Naast de moeder stapte het kind in het zwart kostschooluniform, reikhalzend naar al het nieuwe van de reis en het schoone pensionaatleven dat Mama had voorgespiegeld. Hij zag haar tippelen en het donkerbruin haartresje op haar rug over en weer dansen. Achteraan drentelde Jan die voor de gelegenheid het koffiebranden eens had moeten uitstellen en zijn blauw schort weghangen om de valiesjes - de koffer was reeds verzonden - naar het station te brengen.

Boecksteyns kon het niet langer aanzien, hij kreeg een krop in de keel en trok maar gauw den ouden winkel binnen, waarvan de bel niet haar alledaagschen, monter klank scheen te hebben. Overeenzaam zochten zijn heldere oogjes rond in den winkel waar nu voor lang haar stemmeken niet meer zou weerklinken, waar hij haar niet meer zou zien spelen met pop of weegschaaltje. Hij zou haar niet meer hooren neuriën wanneer zij onder den toog verscholen zat, noch den plof gewaar worden van de groote, aan de zoldering opgehangen balans, waarop zij uren lang kon wippen als hij, met opzet meestal, een gewicht in de schaal had laten staan dat zij

bij machte was door eigen zwaarte te doen omhooggaan.

Hij zocht maar vond geen troost in de lectuur van 'Het Handelsblad', liep ongedurig, baloorig door het huis, en voor de eerste maal van zijn leven moest hij zijn wrevel botvieren; de meid moest het ontgelden toen hij meende, dat de koperen weegschalen, de ouderwetsche weegschalen die op den toog geplant stonden en waarop hij trotsch was, niet helder genoeg blonken. De oude gediensstige, die zelf het hoofd kwijt was, kwam met roodbekreten oogen en herpoetste de schalen tot zij schitterden als zonnekens. De barschheid van Boecksteyns wekte in haar geen verzet maar verteederling en zij deed haar best om heur verdriet in te slikken. Zij bleef dralen maar zei niets, vulde het vetpotten dat voor het Onze-Lieve-Vrouwenbeeldje boven op een schab stond en waarin nacht en dag een vlammekeken dreef.

Boecksteyns betreurde het dat er dien morgen zoo weinig volk over den vloer kwam - als werk afleiding had kunnen brengen - keek maar rond naar de in eikenhout geschilderde vaten en tonnekens met zwarte reepkens beslagen en waarin de specerijen en zaden bewaard werden, naar de uitgesleten, witgeschuurde toog, naar de siroop- en oliekannen, naar de zakken boonen, erwten en maïs, naar de glazen bokalen met koekjes, anijs- en vlierbollen, naar de fleschjes Haarlemmerolie en de in bosjes opgehangen trossen glanzend gierst. Hij probeerde over de blauwe bladmetalen blindekens die voor de ramen stonden, - een uitstalling kende men niet in 'De Drie Snoeken' - heen te kijken en verstrooiing



te zoeken in de slijkerige straat. Ten einde raad liet hij den winkel onder toezicht van de meid en om met zijn verdriet alleen te zijn ging hij een schuilplaats zoeken in het kleine kantoortje dat langs de straatzijde op het voetpad uitsprong en waar hij gewoonlijk slechts 's avonds gebogen zat over rekeningen en prijslijsten.

De dag van het vertrek was als een dag zonder einde. Maar zijn vrouw kwam 's anderendaags opgetogen thuis en kon de kostschool en de liefvallige nonnekens niet genoeg roemen. Hortensia was gelukkig onder die engelen van het schoone klooster. Het rook er naar wierook en heiligheid. Madameke geraakte niet uitgepraat, vertelde keer op keer wat zij gezien en gehoord had en wat zij verder zelf verzong en geloofde. En Boecksteyns werd niet moe te luisteren.

Om de maand kregen zij een briefken van Moeder-Overste en een paar woorden, in het Fransch natuurlijk, van Hortensia. In den winkel ging alles als voorheen en Boecksteyns leerde zijn dochterken missen. De meid zorgde voor het lichtje in het vetpottoken, schuurde en poetste, en de oude Jaak sleurde en frutselde op zolder en in den kelder, woog zakken en vulde de tonnekens en om de week zat hij achter de koffietrommel in het magazijn, brandde koffie waarvan de geur het heele huis doortrok.

Vóór Paschen ontvingen zij een aanmanend briefje om het kind niet in vacantie te laten komen, het de lange reis te besparen en, nu het pas een beetje aangepast was, het niet weer de ontroering van de scheiding, na een paar dagen in het ouderlijk huis, te doen ondergaan.

Boecksteyns zei niets maar keek zijn vrouw aan met een eigenaardigen blik. Zij had hem voorgelogen, Hortensia had zeker hard gehuild toen haar moeder haar onder vreemden achterliet.

- 't Is voor haar geluk, fluisterde Madameke.

Boecksteyns knikte maar dacht aan de briefjes die het meisje schreef en waarvan het zelf niets verstond.

De volgende vakantie kwam er weer een nieuwe uitvlucht. Ditmaal stond Boecksteyns er op dat zijn vrouw het kind ging bezoeken. Madameke bleef drie dagen afwezig en was nog meer ingenomen met de kostschool dan den eersten keer. Hortensia begon op te fleuren, Moeder-Overste beweerde dat zij en haar moeder elkander als twee druppels water zouden gelijken. Het kind, een onschuldige engel, leerde nu voor haar eerste communie en 't zou zonde geweest zijn haar nu in de wereld te laten verkeereren, ware het dan ook slechts voor enkele weken. Tijdens de vakantie kreeg zij pianoles en kon zij verder ravotten en gezondheid opdoen in den heerlijken kloostertuin, waar het fruit maar voor het plukken was en de lucht gebalsemd werd door een veelheid van bloemen.

Boecksteyns oefende geduld, liet zijn vrouw steeds alleen naar het verre klooster trekken, vergenoegde zich met den uitvoerigen uitleg en borg zorgvuldig de briefjes en verslagen in een afzonderlijke lade van zijn wrakken lessenaar in het kleine kantoortje, waar hij ze, wanneer de lust hem bekreep, kon herlezen en het schrift van zijn kind bewonderen. Eindelijk kregen zij bericht, dat Hortensia op den eersten Zondag van Mei haar plechtige

communie zou doen. Ditmaal was Boecksteysn noch te houden noch te binden, zij zouden de dienstboden voor een dag 'De Drie Snoeken' laten beheerschen en samen op reis gaan. Zijn trouwjasje werd uitgeborsteld, zijn zijden hoed kreeg van den hoedenmaker Bastijns een extra warm ijzer, en de ongeduldige Boecksteysn vergat 'Het Handelsblad' mee te nemen om in den trein te lezen.

Het was een lange reis. Madameke moest hem telkens aanmanen om rustig te blijven zitten en niet keer op keer zijn uurwerk te voorschijn te halen en aan het oor te houden alsof hij vreesde dat het stil stond. Het klooster lag diep achter Namen en toen ze eindelijk in het pensionaat kwamen was de plechtige mis reeds half gelezen. Het viel Boecksteysn erg tegen, dat hij zijn kind niet herkennen kon onder de communicanten in donkere kostschooluniformen. Hij kon zijn gedachten niet bijhouden en zat vol benauwdheid. Devoot, met neergeslagen oogen keerden de kinderen van de communiebank. Al de gezichtjes waren hem even vreemd. Vóór hij tot bezinning kwam stond hij buiten de kapel in een kloostergang, naast taterende menschen. Hij hoorde de stem van zijn vrouw maar begreep niets van wat ze zei.

- Bonjour, Papa!

Hij zag kinderarmen naar hem uitgestrekt, proefde een profijtelijken kus op zijn linkerwang en keek beteuterd naar het meiske dat hem begroet had.

- Wel, wel, prevelde hij en liet zijn hoed vallen.

- Maar Boecksteysn toch, verweet Madameke.

Aan tafel zat Hortensia tusschen haar ouders en zocht

naar haar Antwerpsche woordjes om iets te vertellen van de lessen en de nonnekens, maar dikwijls kon zij de woordjes niet vinden, en dan sprak zij Fransch. Goedkeurend knikte Madameke, doch Boecksteyns was triestig en herkende zijn kind niet in het voorbeeldige juffertje, dat buigen kon en complimentjes verkoopen. Hortensia was groot geworden, zag er stevig uit en had een blos als een krieksken. Enkel de fonkelende oogen herinnerden Boecksteyns aan zijn kleine kameraad uit 'De Drie Snoeken'.

Hij was blij, dat zij gezondheid te koop had, maar zijn geluk was bedorven door iets dat hij niet onder woorden kon brengen. Het was haast als een verlossing te mogen vertrekken. Hortensia had een stukje gespeeld op de piano in de muziekklas om te toonen wat vorderingen zij gemaakt had. De Moeder-Overste had een paar woorden uitgesproken.... Madameke had in beider naam bedankt want het beetje Fransch dat Boecksteyns meende te kennen liet hem in den steek.

Van dat oogenblik af leed Boecksteyns niet meer onder de scheiding en gunde hij zijn vrouw de regelmatige bezoeken aan hun kind. Hij troostte zich voortaan uitsluitend met de brieven en dacht liefst aan de kleine Hortensia die zijn dagen in den winkel had opgevrootlijkt, schommelend op de balans of weggekropen onder den toog.

Er kwam een dag dat de oude meid uit het huis gedragen werd tusschen vier planken en in een gouden lijkwagen naar de kerk en verder naar het kerkhof werd

gevoerd. Er kwam een dag, dat Jaak permissie vroeg om naar het Oudemannenhuis te trekken omdat de rook der koffiebranderij hem den adem benam. Een nieuwe meid en een nieuwen knecht namen de plooi van het huis en verstoorden niets van de rust en de gewoonten in 'De Drie Snoeken'.

Hortensia was vijftien toen zij de eerste vacantie thuis doorbracht. Het bracht opschudding in het Klapdorp. Het meisje leek sprekend op haar moeder. Zij gebaarde geen Vlaamsch te kunnen klappen, maar de meid die nog wel gichelen kon als een jong meisje en met Hortensia best kon opschieten, wist beter. In de keuken gaf zij haar neuswijzige bakvischjesmanieren prijs, stoeide dwaas en flapte er alles uit wat haar onbewaakt door het hoofd ging. Zoo kenden haar noch vader noch moeder die zij met gedwongen vormelijkheid tegemoet kwam.

Papa poogde haar de vervlogen jaren in het geheugen terug te roepen, maar hij kon haar belangstelling niet wekken. Mama zocht haar liefde te winnen door een overdadige mildheid. Een week na haar thuiskomst kreeg zij een piano cadeau. Heel de straat stond te gapen toen een zoo nieuwerwetsch meubel langs den gevel geschen en door het raam van het nooit gebruikt salon op de eerste verdieping, binnengehaald werd. Boecksteyns had ja noch neen gezegd wanneer Madameke over een piano gesproken had, maar hij kon het toch niet over zijn hart verkrijgen naar het blinkend, zwart ding te gaan zien. In zijn kantoortje zat hij met open deur te luisteren naar 't pianospel en 't gezang van zijn dochter.

- Zij moet zangles krijgen, besliste Madameke.

Boecksteyns zei weer geen woord maar loerde naar de nieuwe vitrine die de kaasboer aan den overkant in zijn gevel had laten steken om de oude, onaanzienlijke ramen met kleine ruitjes te vervangen. Daar lagen nu de roode bollekens Hollandsche en de platte schijven Gouda uitgesteld. De man had ook de gasleiding doen aanbrengen en 's avonds verbrandde hij nu meer aan gas dan hij verdienen kon, meende Boecksteyns, die zich halsstarrig aan smokende petroleumlampen hield.

Voortaan kwam Hortensia haar vakantie thuis doorbrengen. Een zuster bracht of haalde de meisjes te Brussel af, en de dochter uit 'De Drie Snoeken' was nu groot genoeg om alleen naar de hoofdstad te reizen.

Een paar jaar later beleefde Hortensia een felle zielestrijd, waarvan haar brieven een diepen echo brachten. De wensch om in het klooster te blijven en nooit de veiligheid te moeten prijsgeven, lag als een groot verlangen in elk schrijven uitgesproken. Boecksteyns overlas de brieven wanneer hij alleen in zijn kantoortje zat en geweldige rookwolken opblies. Madameke zei soms onverwachts luidop tot niemand en iedereen: Och arme, het schaapken!

Hortensia liet de volgende vakantie de piano onaangeroerd, sprak weinig en zat gansche dagen in de kerk. Vóór haar vertrek vroeg zij, in kinderlijken deemoed, oorlof aan haar ouders om nonneken te worden.

- Ge moet er maar eens met Moeder-Overste over spreken, besliste Madameke in beider naam, wij zullen

ons tegen uw heilige roeping niet verzetten....

Het duurde echter weken vooraleer er nieuws kwam over het schoone voornemen. De briefjes waren wel niet minder devoot, maar, nadat Moeder-Overste verklaard had te moeten nadenken, zinspeelde Hortensia niet verder op haar roeping. Intusschen vertelde Madameke, onder het zegel van geheimhouding, aan burens en vreemden, dat het dochterken een heilige was en brandde van verlangen om in een zeer strenge orde te worden opgenomen. Eindelijk kwam het advies Madameke verrassen en ontstellen. Moeder-Overste was na lange overweging tot het besluit gekomen, dat Hortensia in de wereld paste en niet in het klooster.... Hortensia zou het schooljaar voleinden, en dan, volgroeid, volmaakt en volleerd, naar Antwerpen weerkeren. In afwachting moest Madameke haar voorbarigheid goedpraten.

- Boeksteyns deed 's nachts geen oog meer dicht, verzong zij, zijn hart brak op voorhand wanneer hij aan de toekomst dacht.... En het kind is een toonbeeld van kinderliefde.... Daarbij, wie weet, zuchtte zij, misschien deugt Hortensia ook voor de wereld....

Vlugger dan men vermoeden kon scheen de bevestiging voorbij, Hortensia schreef niet meer over haar roeping, maar wel over nieuwe kleedjes die de donkere pensionaatuniformen zouden vervangen. En wanneer zij definitief thuis kwam was zij een vief en fleurig ding met donkere oogen en zwart krulhaar, dat geen oogenblik rust kende, de deuren deed daveren in het anders zoo rustige huis en onverpoosd op de piano trommelde. Al

de pensioonaatrommel werd op zolder geborgen, en na een paar weken scheen Hortensia zich in de ouderlijke woning te hebben genesteld. Haar Fransch gebabbel en haar keurige maniertjes wekten de bewondering van de buurt. Boecksteyns waagde haar norsch te waarschuwen dat het tijd werd om Antwerpsch te klappen met de menschen.

- Maman, fleemde Hortensia op zekeren dag toen zij zich voor de eerste maal begon te vervelen, ik zou muziekles willen krijgen.... Ik zou willen leeren zingen....

- We zullen een professor laten komen, beloofde Madameke, maar geen krabber.... alle waar is naar zijn geld!....

De professor kwam langs een kronkelweg van aanbevelingen. Hij was een zanger van den 'Théâtre Royal', een gladgeschoren Brusselaar, druk prater, vol overdreven strijkages, die met Boecksteyns Brusselsch sprak maar Madameke en Hortensia hoofsch in het Fransch te woord stond. Zijn oogen schoten vonken wanneer hij over de Kunst sprak, er kropte hem iets in de keel van aandoening en zijn warme bariton-stem snikte van begeestering. Hij kon den kop in den nek gooien en met zooveel staatsie door zijn blonde kuif strijken, dat Madameke er puur aardig van werd en Hortensia haar hartje voelde beven.

Na elk bezoek van den zangleeraar, hij kwam aanvankelijk tweemaal, later viermaal in de week, vergat Boecksteyns nimmer de les met een krijtstreepje op den binnendeurpost van zijn kantoor aan te teekenen, de



vijfde les telkens met een dwarsstreep zoals hij gewoon was bij het nazicht van de steenkoolleverantie. Om de maand ontving hij Mijnheer Félicien Malcorps in zijn heiligdom, telde de krijtstreepjes en haalde met groote sekuurheid goudvinken en vijf frankstukken uit de schuif.

- 't Is dat een artist ook moet leven, Mijnheer Boecksteysns.

- Ja, antwoordde Boecksteysns een beetje gemelijk, terwijl hij de deurpost met zijn mouw schoonveegde.

Het duurde niet lang of Félicien Malcorps voelde zich thuis in 'De Drie Snoeken'. Niet enkel bleef hij gewoonlijk lang napraten om den lof te verkondigen van zijn ijverige leerlinge die een prachtige altstem begon te ontwikkelen, maar Madameke onthaalde hem mild op wijn en likeur, schoof hem het sigarenkistje toe en inviteerde hem 's Zondags om te dineeren. De Zondagen dat hij niet naar den schouwburg moest gaan, bleef hij musiceeren en ook soupeeren, en misten zij het lof. Weldra liep de zanger in en uit wanneer het hem paste of wanneer het etensuur hem verlokke. Op den eenzelvigen kruidenier die, in die dagen, meer dan ooit verdiept was in de lectuur van 'Het Handelsblad' en met een soort woestheid steenen pijpen doorrookte, hadden de opgetogenheid van zijn vrouw noch de extaze van zijn dochter vat.

- Hortense gaat compleet op in de kunst, vertelde Madameke in diep geheim, de Professor noemt haar een wonder.... Maar 't is ook een puik professor die nooit op een half uurken ziet en deftig, Madame, en een artist,

Madame, tot in de toppen van zijn vingers....

Aanvankelijk, de eerste twee lessen, had Madameke muisstil op het nippertje van een stoel in het salon gezeten. Noch leeraar noch dochter hadden haar iets gezegd. De derde les was zij stilletens weggeslopen, als beschaamd over haar ongepast wantrouwen. Wat was er trouwens te vreezen? Het was weer een gril van Boecksteyns geweest. De zangleeraar was een zeer wel opgevoed man, een man van haast rijpen leeftijd en Hortensia was nog een kind, nauwelijks de kostschool ontlopen en het droeg nog de twee dikke haarvlechten op den rug. En haast altijd klonk de piano, vernam men den zang van leeraar of leerling. Soms werd zij ontroerd door een duo die de ruiten daveren deed en tot beneden in den winkel weerklonk.

- Wat zegt ge daar nu van, triomfeerde dan Madameke.

- Zij zal het ver brengen, voorspelde de Suikerbakkerin, ja dat zal Hortensia.... geef mij nu nog een paksken patatbloem, een snuifken saffraan, een paar kruidnoten en een kilo zout.... ik ben ook zoo zot van muziek....

Het tooneelseizoen liep ten einde, de Lente trilde in de lauwe lucht en in het Klapdorp verscheen als alle jaren de oude Kemps met zijn wagen vol frissche en bloeiende geraniums, klokjes, heliotropen, reseda's en muskusplanten.

Félicien Malcorps, die in de wintermaanden van verlangen gezocht had om de stad te mogen ontvluchten,

sprak maar steeds van geen afreizen, ook niet wanneer de plakkaten van de afscheidsvoorstelling reeds lang verkleurd en afgevreten waren door de voorjaarsvlagen.

- Hij zal niet vertrekken vóór haar verjaardag, bedacht Madameke.

- Wat heeft hij daarmee te maken?

- Och Boecksteyns, dat verstaat gij niet.... dat is zoo'n attentie van een 'homme du monde'....

- Homme du monde, gromde Boecksteyns, een kale hapschaar!....

- Boecksteyns!

Er lag een ernstige waarschuwing in haar stem en de winkelier koos de wijk naar zijn kantoortje. Een week na den verjaardag van Hortensia - Malcorps was met een tuil witte rozen komen aandragen - ontving Boecksteyns den zanger voor de maandelijksche afrekening.

- En we zullen dus niet lang meer het genoegen hebben u te zien, polste de winkelier.

- En waarom niet?....

Félicien bezag peinzend de goudstukjes....

- Wel, teemde Boecksteyns, terwijl hij ijverig de krijtstreepjes uitveegde, ik meende mij te herinneren dat u te Brussel verwacht werd....

- Ik heb alles in orde gebracht, mon cher Monsieur Boecksteyns, ik heb hier te veel en te charmante leerlingen die ik niet in den steek mag laten.... Ik moet de Kunst dienen en kan maar zoo niet mijn goesting volgen. Quel malheur, ingeval uw dochter par exemple haar studies moest interrompeeren....

- Ge zijt wel goed u zoo op te offeren, mompelde Boecksteyns met stillen humor en lokte den zanger naar den winkel, waar hij hem aan zijn vrouw overleverde.

Er werd nooit meer gemusiceerd in heel de buurt dan tijdens dien zomer. Het meisje dweept letterlijk met haar leeraar, met zijn stem en zijn opofferingen voor de Kunst. Het oude huis kraakte van muziek. Hortensia zong als een lijster van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, Madameke zong haar na, maar binnensmonds, want zij had geen stem. De meid die minder eerbied had voor de Kunst, zong al wat zij bewaard had aan straatliedjes en lang vergeten airkens, de knecht kon, terwijl hij de koffietrommel draaide, jammerlijk uithalen het tragisch verhaal: Ik ben de zoon van Napoleon de Groote....

Boecksteyns zat uren lang achter zijn lessenaar in rookwolken gehuld, te bladeren in een gehavend oud boekje, de Sinnebeelden van vader Cats, dat hij eens op zolder had gevonden en ter wille van de prentjes gered. Eens las hij het onderschrift:

De webben die de spin gewoon is uyt te setten,  
Zijn van gelijken aert met Venus watre-netten,  
Al wat daer omme gaet dat siet men in de min,  
De bie die vliegt 'er deur, de mugge blijft 'er in.  
Leert, jonge lieden, leert door Venus garen breken..

en werd onrustig, liep den winkel door en zocht afleiding in het magazijn waar koffie gebrand werd. Men moet de

kat niet bij het spek halen, peinsde hij, en luisterde onwillekeurig naar de heldere sopraan die met begeestering zong:

Connais-tu le pays où fleurit l'oranger,  
Le pays des fruits d'or et des roses vermeilles..

Zijn kalotje moest het ontgelden toen Mignon hartstochtelijk besloot:

C'est là que je voudrais vivre,  
Aimer et mourir! - c'est là!

- Schoon hé, Boecksteyns, prevelde Madameke.

- Veel te schoon voor 'De Drie Snoeken'....

- Maar Boecksteyns toch!

Als in een droom schoten de zomerdagen voorbij en spoedig verscheen op tafel, als nagerecht, het blozend en sappig ooft en rukte de herfstwind aan de ramen.

De dag nadat de kachels voor de eerste maal weer aangestoken waren en het huis ééns zoo gezellig scheen, kwam Madameke, verwezen en met hangend hoofd, het kantoortje binnensluipen.

- Boecksteyns, zuchtte zij en zonk neer op een stoel.

- Wat scheelt er?

- Leg 'Het Handelsblad' eens neer.... Er is ons een groot ongeluk overkomen....

Haar gemoed schoot vol en de tranen vloeiden.

- Een groot ongeluk?

- Ja....

- Ik versta u niet, weerde Boecksteyns af, want hij wou niet luisteren naar zijn voorgevoel en frutselde met gespannen aandacht aan zijn tabaksblaas....

Hij vermeed stijfhoofdig haar aan te zien.

- Hortensia....

- Is zij ziek?

- Och, neen, was het dat maar.... Maar zit daar dan toch niet gelijk een half pond vijgen, verweet zij zenuwachtig.

- Wat is er dan?

- Hortensia is weg!

- Weg? Waarheen?

- Weg, gevluht met dien hapschaar.... een getrouwde vent die zijn vrouw en kinderen in Brussel laat zitten.... met Hortensia naar Parijs....

- En hoe weet gij dat allemaal? vorschte Boecksteyns met tergende koelbloedigheid.

- Zij schreef mij een hartverscheurenden brief.... Ik vond hem op heur bed.... maar zij kon niet anders dan hem volgen.... vroeg vergiffenis voor het verdriet dat zij ons moest aandoen.... Zijn wettige vrouw kon hem niet begrijpen en steunen in zijn artistenleven.... Hortensia moest wel de reddende engel zijn.... O, die hapschaar!.... Zoo'n onschuldig schaap verleiden met veel Fransche complimenten en een airken muziek.... Maar ge zegt niks!....

- Wat moet ik zeggen?

- Wat een schande, wat een schande!.... Ik durf

niet meer onder de mensen komen.... Breng dan al kinderen groot.... Maar ge zegt niks!

- Ik denk na.

- Wat een ramp!.... En mijn man denkt na.... Als het huis in brand staat denkt hij na! Loop naar den commissaris en laat haar door de politie terug halen.... Een schoone vader die niet op zijn minderjarige dochter wist te passen.... precies alsof ge dat niet hadt moeten voorzien toen hij hier zoo dag in, dag uit rond het meisken kwam draaien....

Madameke had de tranen doorgeslikt en begon weer het hoofd op te steken en Boecksteyns aansprakelijk te stellen voor al het kwaad dat gebeurd was. Ditmaal echter ging het falikant.

- Zwijg, beval hij barsch.

- Zwijgen?.... We zullen zeker getweeën moeten zitten dubben, terwij!....

- Zwijg!

Boecksteyns vloekte voor de eerste en laatste maal van zijn zalig leven. Madameke zat onthutst.

- Altijd hebt gij uw goesting gedaan, en ik heb gezwegen.... 't Is verkeerd geloopen, maar nu zal ik eens baas spelen en beletten, dat ge ons met uw zot getater, ja, met uw zot getater in opspraak brengt. Aan niemand, verstaat ge mij, aan niemand, ook niet aan de boden een woord uitleg.... En geen tranen.... Ik zal spreken als het moment gekomen is.... Laat me nu maar alleen nadenken en prakkezeeren....

- Ja, Boecksteyns, beloofde zij, getemd.

- En heeft zij iets meegenomen?

- Een valiesje en haar spaargeld.... We moesten niet ongerust zijn, schreef ze, want Malcorps, ik kan zijn voornaam niet meer over mijn lippen krijgen, had een engagement aan het opera....

- Ver van huis is altijd rijk, misprees Boecksteyns.

Madameke, met een hart als een boontje zoo groot, bediende de klanten en ging van tijd tot tijd eens in het kantoortje loeren.

Boecksteyns zat onafgebroken te rooken en bleek in diepe overwegingen weggezonden. Hij verscheen niet aan tafel noch voor het noenmaal, noch voor de koffie om vier uur. Madameke voelde zich verlaten en kon geen beet door de keel krijgen. Bij valavond hoorde zij aan den kapstok in de gang gerucht en even later stapte Boecksteyns gekleed den winkel door.

- Laat ge mij nu alleen? jammerde Madameke en klampte zich vast aan den draaier van den blinkenden koffiemolen.

- Ik ben binnen een kwartierken terug, paaide hij, maar mond toe!....

Hij kwam na een half uur, dat Madameke een eeuwigheid had geleden, terug en had een pak gazetten onder den arm.

- Wat gaat ge nu aanvangen? waagde zij te informeerden.

- Wacht uwen tijd af, zei hij ongenaakbaar.

Eindelijk, na het avondeten, vóór de meid naar den vleeschhouwer ging, liet hij de boden in zijn kantoortje



ontbieden. Madameke zocht een plaatsken achter haar echtgenoot, in de schaduw die haar gezicht niet liet zien.

- Karlien en Jef, gij zijt nu haast als kinderen van den huize; wij hebben voor u geen geheimen en daarom willen wij u ook een geheim toevertrouwen, het geheim van 'De Drie Snoeken'. Het zal goed bewaard zijn.... Kunt ge zwijgen?

- Zwijgen als een graf, verzekerde Karlien.

- Ge weet, zei Boecksteysns, hoezeer Hortensia op de Kunst verslingerd was, nacht en dag droomde zij van muziek en meer dan eens heeft ze onze ooren zotgezaagd om toch maar op het theater te gaan zingen.... Het kind was zoo jong en zoo onervaren en Madame wou niet toegeven.... Maar nu heeft zij, in stilte natuurlijk, toch geschreven en een kontrakt geteekend aan het opera van Lyon.... Zij kreeg condities die zoo schitterend waren, dat ik haar toeliet, buiten de weet van Madame, aan te nemen, te vertrekken en de Kunst te gaan dienen.... De impressario heeft mij overtuigd....

- Och, Mijnheer, verweet Karlien, Madame zooveel verdriet aandoen.

- Mijnheer had gelijk, oordeelde Jef.

- Ik heb mij neergelegd bij de beslissing van mijn man, loog Madameke.

- Haar stem is duizenden waard, ging Boecksteysns voort, en zij zal beroemd worden.... Maar wij willen het stilhouden.... Geen woord in de buurt.... Het is het geheim van 'De Drie Snoeken'.

- Op mij kunt ge rekenen, Mijnheer.

- En op mij dan, viel Karlien vol vuur bij.
  - Zij zingt natuurlijk niet onder haar eigen naam, Boecksteyns is geen naam voor een zangeres, zij heet nu Hortense Galli....
  - Een schoone naam!
  - En komt zij nu in de vacantie naar huis uitrusten? polste Karlien.
  - Als zij geen groote concerten zal moeten zingen, tijd heeft zoo'n zangeres niet....
- En dan worden zij nog overal gevraagd bij rijken en nobelen....
- Karliën ging naar den vleeschhouwer en Jef zocht verzet in 'n pintje bijzonder smakelijk bier dat een paar huizen verder in het estaminet 't Kelderken' getapt werd.
  - Wat hebt ge toch allemaal verzonnen, Boecksteyns.
  - Iets dat iedereen zal gelooven....
  - Maar die gazetten?
  - Ik moest de naam van een zangeres zoeken die ook Hortense gedoopt was....
- Morgen kent heel de buurt het geheim van 'De Drie Snoeken' en wanneer een snuggere de naam van Hortense Galli leest, dan bestaat er geen twijfel meer.... En zij zullen het lezen of ik zal het voorlezen!
  - Boecksteyns, wat heb ik u miskend, beled Madameke.
  - Nu weten al minstens twintig menschen, dat Hortensia te Lyon zingt. Morgen gaat het nieuws de stad in.... Laat nu de waarheid maar verteld worden, niemand zal haar willen gelooven.... Geneer u maar niet, vertel van de brieven uit Lyon....

Reeds 's anderendaags ontving Madameke in 't geniep felicitaties over haar dochter. Iedereen verstond dat het de ouders plezier deed en toch géén plezier deed. Theatervolk bleef maar theatervolk, en Hortensia was nog zoo bitter jong, maar wie zou een glansrijke loopbaan durven onthouden aan een meisje dat misschien een goudmijntje in de keel had.

Boecksteyns zorgde ijverig voor den cultus van het geheim. Er kwamen brieven uit Frankrijk en uit de dagbladen wist hij persbeoordeelingen over Hortense Galli op te diepen. Wanneer Madameke aanvankelijk opwellingen van mistroostigheid kende en zich bij hem bekloeg dat zij van Hortensia niets, maar niets vernam, dan bezag hij haar zóó eigenaardig en zóó grimmig, dat haar allen lust verging om haar nood te klagen.

- Zij zingt en heeft veel succes, herinnerde hij.

Er was maar één onderwerp, dat de anders weinig spraakzame Boecksteyns in den winkel aanraakte, de schitterende carrière van zijn dochter. Eens las hij den Kaasboer een bijzonder vleierend en prijzend artikel voor waardoor haar roem in de buurt voor goed gevestigd werd.

Hortense Galli vierde toen reeds haar triomfen te Parijs.

- Ik zou haar wel eens willen hooren, bedreigde de Kaasboer.

- Wij ook, zuchtte Boecksteyns, mijn vrouw en ik hebben het reeds dikwijls overwogen.... maar wij vreezen de ontroering....

- Dat begrijp ik maar al te goed, Boecksteyns, uw bloedeigen kind te zien en te hooren in een zaal vol licht en muziek, onder al die Parijzenaars met hun vrouwen in chique toiletten....

- En al dat applaus, droomde Boecksteyns.

- 'k Zou het er niet op wagen....

- En toch riskeeren wij het eens....

- Verzin eer ge begint, man, als gij roekeloos zijn wilt, denk dan toch in godsnaam aan de emoties voor een moederhart....

- Ge hebt wellicht overschot van gelijk....

- En zij schrijft u toch....

- Alle weken een brief, een brief van belang.

- Ge moogt toch wel fier zijn op uw dochter.... Zoo jong en reeds zoo beroemd....

- Wie had het ooit kunnen droomen! Eerst wou zij aan de wereld verzaken.... Maar de roeping, man.

- Aan zijn roeping kan niemand weerstaan, Boecksteyns, - toen ik nog een jongen was van amper elf jaar trokken de bollekens kaas mij al aan....

De tijd deed de belangstelling van het Klapdorp maar niet luwen. Van klein tot groot interesseerde zich voor het bijvalrijke leven van Hortense Galli.

In die jaren verloor Madameke iets van haar rapheid. Zij verouderde haast zichtbaar en het zilver doorspeelde haar bleszen. Nooit kon zij eens haar hart uitstorten en, terwijl ze inwendig verging van kommer en zorg om haar verloren dochter, moest zij zich sterk houden. Madameke zag op naar heur man, volgde hem gedwee in

zijn fantazeering om den goeden naam van Hortense te beschermen. Eens, in het derde jaar na de vlucht, kreeg zij een eigen inspiratie.

- Waar zoo'n zangeres nog aan denken kan, vertrouwde zij zonder blozen aan Mathilde van den schoenwinkel die ook zangles kreeg van 'n lang vergeten eerste prijs van het Brusselsch conservatorium, - acht dagen geleden schreef zij vooral toch heur St. Niklaas niet te vergeten, want nieverans is de marsepein zoo lekker als bij Van Spilbeeck op de Koperen Brug.

- Dat vind ik ook, zei Mathilde zonder aarzelen.

Slechts de onderpastoor van de Predikheerenkerk, haar biechtvader, kende haar moedernood en leerde haar berusten in de beproeving.

Het vijfde jaar liep haast ten einde toen er, zekeren morgen, een blauwen Septembermorgen, heusch een brief uit Parijs kwam, aan het adres van Madameke.

Zij stond verwezen met den brief in de hand. Nu was gebeurd wat zij gehoopt had en nu was zij bang.... Eindelijk sloop zij het kantoortje binnen waar Boecksteysn zat te dampen.

- Och, Boecksteysn, mijn hart!

- Moed, troostte de winkelier, die zelf trilde als een espenblad, moed Maria....

Hij had lang verleerd Madameke met haar voornaam te noemen.

- Een brief uit Parijs.

Boecksteysn nam het omslag en draaide het weifelend om.

- 't Is voor u bestemd, waarschuwd hij.
- 't Is voor ons beiden.... Zeker voor u.... Hebt gij haar niet verdedigd met hart en ziel.... veel beter dan ik het doen kon?
- 't Was uw kind.... en zij moest toch altijd een thuis hebben in 'De Drie Snoeken'....
- Haar kamer wacht haar.... het bed staat gedekt.
- En de menschen zullen haar niets verwijten, Maria.
- Ze zaten een poosje te droomen.
- Maar we weten niet eens wat ze schrijft....
- Een brief, Maria, beteekent dat zij ons noodig heeft, zoolang zij gelukkig was moest zij niet schrijven..
- Ge kunt nooit weten....
- Toen lazen zij de jammerklacht van hun verlaten dochter die eenzaam en wereldwijd in het groote Parijs te treuren zat. Malcorps was met een zangeres naar Marseille vertrokken.
- Ja, de Kunst, peinsde Boecksteyns hardop.
- Wat deug niet, prevelde Madameke en haalde haar zakdoek te voorschijn.
- We moeten nu maar niet talmen.... Een telegram.... Zij is welkom....
- Moeten wij haar afhalen?
- Gij zult op reis moeten, Maria, en 't is een verre reis.... Ik ga direct telegrafeeren....
- In de straat ontmoette Boecksteyns den Kaasboer.
- Hortense komt naar huis....
- Wat ge zegt!
- Ja, overwerkt.... Zij moet rusten.... Zoo'n zan-

geres heeft een hondenleven.... Ik ben blij dat ons kind van de Kunst verlost zal zijn....

- Blijft zij dan voor goed thuis?.... 't Is zonde voor iemand die zoo veel succes geniet....

- We zullen afwachten.... maar de gezondheid vóór alles....

- Natuurlijk!

Madameke vertrok nog in den loop van den dag en bleef drie dagen afwezig.

Boecksteyns at noch dronk, sliep niet en zat vroeg en laat verscholen in het kantoortje, terwijl de meid op den winkel paste.

In den valavond van den derden dag hield een rijtuig voor de deur stil. Boecksteyns hoorde een koffer neerploffen in den winkel en zijn vrouw spreken met den knecht. Hij verroerde niet, ging zijn kind niet tegemoet. Een oogenblik hoorde hij fluisteren achter de deur en zijn hart stond stil. Eindelijk piepte de deur en zag hij zijn kind, beduusd en berouwvol, bleek en vermagerd. Een vreemde vrouw, maar met oogen, donkere, bekende oogen. Wat heeft hij haar aangedaan, bedacht hij met bitterheid. Achter haar kind stond Madameke en weende.

- Papa, fluisterde Hortensia, ik weet alles....

- Kom, kom.... Zit eens neer.... En zoo zijt ge nu weer eens thuis....

- Papa, vergiffenis, ik wist niet....

- Och, kind.... En vertel nu eens wat van dat groote Pars.... Ja, 't is een groote stad met veel leven en plezier.... Maar Oost, West, thuis best, niet waar?....

Nu maar weer goed slapen en eten en koleur krijgen....

- Papa!

- Weet ge nog iets, Hortensia, van uw kinderjaren? Ik zie 't kindeken nog altijd zitten touteren op de groote balans.... Nu zal er weer leven komen in 'De Drie Snoeken'.... Ga nu maar gauw soupeeren want ge zult beiden wel honger hebben na zoo'n lange reis.... Ik, ik heb geen honger meer....

En Boecksteyns bleef alleen zitten rooken in zijn kantoortje, verdiept in een van zijn oude mijmeringen.

Zoo werd de verloren dochter binnengehaald. In den begin verscheen zij nooit in den winkel, want, trof zij er toevallig een der burens aan, dan moest zij goedschiks of kwaadschiks vertellen van hare Parijsche triomfen.

- En verlangt ge niet terug te keeren, Mademoiselle Hortense, vroeg de dwepende Mathilde.

- Ook het succes geraakt men beu, beuzelde Hortensia.

- Rijke menschen verlangen soms naar een pekelharing, bedacht de Kaasboer.

Het werd Lente en Hortensia scheen volkomen hersteld. De belangstelling in het doen en laten van de beroemde zangeres nam zichtbaar af. Zij werd stilaan weer de dochter uit 'De Drie Snoeken', die Madameke hielp en even vriendelijk kon klappen en breien. Boecksteyns was weer de oude, eenzelvige Boecksteyns met zijn 'Handelsblad' en zijn pijp.

Op een zomeravond werden de burens verrast door muziek die uit de open bovenramen van 'De Drie Snoe-



ken' weerklonk. Hortense was genezen en zong, maar zonder begeleiding:

Connaistu le pays où fleurit l'oranger,  
Le pays des fruits d'or et des roses vermeilles,  
Où la brise est plus douce et l'oiseau plus léger,  
Où dans toute saison butinent les abeilles?

De Kaasboer stond aan zijn deur, luisterde met welgevallen en probeerde mee te fluiten. Een paar wandelaars bleven staan luisteren. De Kaasboer kon zijn burenfierheid niet langer bedwingen, kneep het rechteroog even dicht en sprak de mensen aan.

- Gij luistert, Heeren, en kunt niet begrijpen dat zoo'n stem in het Klapdorp verborgen blijft.... Maar ik zal u uit den twijfel helpen.... 't Is de beroemde Hortense Galli die te Parijs gezongen heeft.... Zij werd er ziek en kwam thuis om uit te rusten.... Ik geloof niet dat ze nog zal weerkeren.... Ze heeft genoeg van handgeklap en bloemen.... Onder ons, ik ken nog rijke mensen die de champagne beu werden!....

## **Het toonbeeld van de straat**

Mijnheer Putzeys die, op het drukke Klapdorp, in een klein huisje met trapgevel, het eerbare beroep van horlogemaker uitoefende, genoot in zijn buurt de faam van een heilig boontje.

Jaar in, jaar uit zat hij aan zijn werktafel in de vitrine, midden van een uitstalling wekkers, pendules, hangklokken en zakuurwerken, waarvan slag noch tiktak hem schenen af te leiden. Steeds zat hij even diepzinnig te kijken, het kijkglas voor het rechteroog, naar de ingewanden van een horloge. Gewapend met een scherpe naald peuterde hij tusschen wieltjes en veeren, bleef dan weer loosjes loeren, herbegon met onuitputtelijk geduld tot het leven weer begon te tikken en de ziel weer in het uurwerk was weergekeerd. Dan hing hij zonder overijling het horloge aan het rekje, strekte zijn arm uit, vischte een klok uit het naphtabad of opende met een kleinen schoevendraaier den buik van 'n wekker.

Mijnheer Putzeys was altijd frisch geschoren, droeg een felle, rosse vikingsnor. Hij had staalgrauwe oogen die de kinderen af schrikten, wanneer zij, voor of na schooltijd, hunkerden om eens een oogje te wagen op het geheimzinnig bedrijf. De schaduw of het gerucht deed M. Putzeys even opzien, zijn rechteroog scheen dood achter de elegant vastgeknepen loep, het koude linkeroog boorde zóó in de kinderoogen dat alle nieuwsgierigheid verging en de kleinen wegslopen.

Jammer dat Putzeys geen kinderen heeft, oordeelden de burens, hij zou ze kunnen opvoeden.... Enkel zijn blik boezemde hen reeds ontzag in.

Maar niet enkel voor de zwakke opvoeders werd hij als toonbeeld aangehaald, ook als toonbeeld van een echtgenoot werd hij door de vrouwen geroemd. Nooit ging hij een borreltje of een pintje snoepen in de estaminets der wijk, nooit zat hij tot diep in den nacht te kaarten of op te smijten in 'De Klok'.

Bij de mannen, zelfs bij de herbergiers die hem in hun hart voor een azijnproever hielden maar zwegen tegenover zijn gevestigde reputatie, bij de mannen werd Putzeys aangezien als een werkzaam, warm ingezeten neringdoende, een man met verstand van weer en wind, gebeurtenissen en horloges, iemand die ook met zijn staalgrauwe oogen niet enkel kinderen maar, denk eens na, zijn bloedeigen vrouw in bedwang hield.

Madame Marie was door haar man tot een modelechtgenootte gedresseerd. Zij lameerde niet, was kraakzindelijk en kon koken als een echte kokkin. Wanneer de plakkers uit 'De Klok' hun jaarlijksch soupetje hielden werd het menu door Madame Marie opgemaakt en hield zij toezicht in de keuken. Ook was er geen bruiloft of eerste communiefeest waarop zij niet uitgenoodigd werd.

En telkens zongen de vrouwen den lof van Putzeys, die zelf nooit profiteeren wou van feest of smulpartij, maar het zijn vrouw gulhartig gunde.

- Gij hebt me nog eens een man, prezen de dames.
- Ja, knikte Madame Marie.
- Geen jaloersche brombeer....
- Neen....

- Iemand die verdragen kan dat de zon in het water schijnt!....

- Putzeys is de slechtste niet, meende Madame Marie, zuchtte en trok dan maar spoedig weer naar de keuken om een oog in 't zeil te houden.

- Een gelukkig huishouden, bewonderden de vriendinnen en kennissen.

Kon Madame Marie goed koken, niet minder goed kon ze eten. Geen schotel liet zij onaangeroerd en het verwonderde niemand dat zij er zoo dik en welgedaan uitzag, even vet als haar echtvriend. Onder de feestvreugde zat zij stillekens te gluren met kleine, zwarte spleet oogjes en zij stond slechts van tafel op wanneer de laatste genoodigden opbraken. Hoe laat zij ook thuiskwam, nooit scheen Putzeys het euvel op te nemen en het was een hartverheffend tafereel haar, na zoo'n feestnacht, 's anderendaags klokslag half elf een kop bouillon te zien brengen aan haar man, die met spiedend oog gebogen lag over het raderwerk van een ziek horloge.

Putzeys had een zwarten spits die nimmer van zijn zijde week. Hoe vroeg de meiden 's morgens de stoepen veegden, steeds zagen zij den horlogemaker met zijn hondken. Winter en Zomer ging hij met zijn beestje wandelen, 's morgens en 's avonds. Na het avondmaal trok hij er op uit. In den Zomer kwam hij tegen zijn deurpost leunen en rookte in peis en vree zijn lange, goudsche pijp. Hij kon pijpen doorrooken als niet een. De burens kwamen dan een praatje voeren en genieten van zijn bezadigde wijsheid. Hoe boeiend het onderhoud ook zijn

mocht, later dan tien uur kon men Putzeys niet ophouden. De horlogemaker was aan klok en tijd verlaafd. De laatste slag was amper op Onze-Lieve-Vrouwe toren geslagen en reeds klonk zijn goedenavond en sloot hij de deur. Vijf minuten later gingen de gaslampen uit in zijn vitrine, werd het rolluik afgelaten en nog iets later stapte hij de deur uit, op de hielen gevolgd door zijn spits.

Zoohaast de dagen begonnen te korten en wind en regen het kwartier bezochten, verscheen Putzeys niet meer in zijn deurgat, maar om tien uur, noch vroeger noch later, ging het licht uit.

Zijn voorbeeld was in de buurt een wet geworden. Na tien en was de winkelstraat doodsch en verlaten en enkel een kroegje en het snoepwinkeltje, waar de vroegrijpe jeugd ijsroom proefde en te vrijen zat, zonden nog licht in de donkere straat. Twee elektrische piano's gaven katoen en hielden vroolijk leven in den nacht. Bleef Spits soms snuffelend achterwege, dan had Putzeys maar te fluiten om het dier aanstonds voorbij te zien stuiven.

Het gebeurde op een zomeravond dat de horlogemaker weer aan de deur stond om een avondluchtje te scheppen en aangesproken werd door Mijnheer Janssens, zijn overbuur, die een van ouds bekenden ellegoedwinkel open hield. Mijnheer Janssens was ook iemand van aanzien. Niet alleen had hij reeds lang zijn schapjes op het droge en was zijn zaak voor hem een kwestie van gewoonte geworden, maar zijn waardigheid in de parochie - hij was kerkmeester van de Predikheerenkerk - hield

hem met duizend banden aan buurt en huis verbonden. Hij was op weg naar 'De Klok'.

- Puik weer, zei de Kerkmeester en keek op naar het lapje hemel waarin een ster begon te schitteren.

- Ja, antwoordde Putzeys, zoo'n klein waterwindeken frischt op.

- Gelukkig dat we dicht bij het water wonen....

- Er gaat niks boven de lucht van 't Scheld'....

- Ge woont hier toch ook al een heele tijd?

- Van den dag van mijn huwelijk....

- Maar, polste de Kerkmeester voorzichtig, dan moet ge zoo ten naaste bij uw zilveren bruiloft gaan vieren?..

- Reeds voorbij, zei Putzeys koeltjes.

- Wat ge nu zegt.... Daar sta ik paf van.... maar dat heeft niemand geweten....

- Wij houden niet van vertoon, oordeelde zedig de horlogemaker.

- Maar dat is toch straf.... Ge zijt toch een kerel, bedacht de verblufte Kerkmeester.

- Ik heb reeds vijf en twintig maal kaarsen voor de processie opgestoken en zand gestrooid en ook daarover maak ik geen lawijt, Kerkmeester, zegt het spreekwoord niet: Doe wel en zie niet om!

- Daar moet ge Putzeys voor heeten....

- Ja, zei de Horlogemaker, goeden avond, Mijnheer Janssens. Het sloeg tien uur, en Putzeys liet zich niet lijmen.

Ik zou haast gelooven dat hij gierig is, overwoog Mijnheer Janssens, ingeval ik hem niet kende als een zonder-

ling. Het is zijn stiel die hem zoo eenzellig heeft gemaakt met dat eeuwig zitten pieren op kapotte uurwerken. Zijn gedachten waren dien avond niet bij het spel, zijn beste kaarten vielen hem achteloos uit de handen en hij verloor slag op slag.

- Wat hapert er? Kerkmeester.

- Putzeys is reeds meer dan vijf en twintig jaar getrouwd en hij heeft het verzwegen....

- Wat gij u aantrekt, lachte vergenoegd de Kaasboer, ik ben reeds dertig jaar gevangen, het is niks om mee te stoffen....

Het gezelschap grinnikte, de Kerkmeester bromde en ten slotte werden de glazen nog eens gevuld.

- 't Is maar een azijnproever, troostte de Herbergier.

\* \* \*

Weer gingen de seizoenen. In het Klapdorp stierven mensen en werden kinderen geboren, scheen zon en viel regen. Winkelramen werden verbouwd en gevels geschilderd, de nering uit de oude stad en de klandizie der polderboerinnen brachten onafgebroken leven en vertier Putzeys was de laatste die zich nog aan gaslampen hield, terwijl elders reeds het electrisch licht schitterde. Tot beschaming der bureu bleef hij een man van den ouden stempel, niet zooals de anderen in politiek opzicht, maar ook in het dagelijksch leven, waar de buurt meende te moeten toegeven om wille van de concurrentie.

Op een wintermorgen, het had 's nachts lekker gevrozen en de wind beet scherp, kwam de straat in op-



schudding. De politiewacht vond de deur van den horlogewinkel open, het slot was verwrongen. Een oogenblik aarzelden de agenten, pleegden overleg voor zij de deur openduwd.

- Laat ons bellen, stelde de oudste voor.
- Laat ons kijken, zei de jongste.

De oudste haalde de schouders op voor zooveel onverstand, begon alvast alarm te bellen. Geen teeken van leven binnenshuis. Aan den overkant ging een raam open en stak de Kerkmeester, gehuld in een sjaal van zijn vrouw en een witte slaapmuts op, het hoofd angstig buiten.

- Wat is er, riep hij in de schemering, want de lantaarnvent, die nu achter de agenten dekking zocht, had juist de naaste gasbek uitgedraaid.

- Deur opengebroken, gilte de jongste agent.
- Wacht, ik kom, troostte de Kerkmeester.
- Dat is moedig, zei de Lantaarnopsteker.
- Laat ons wachten, oordeelde de oudste agent.
- Ik zal nog maar eens bellen, antwoordde zijn maat.

In een oogwenk stond de Kerkmeester naast hem op zijn pantoffels en gehuld in een dikken winterjas. De sjaal had hij rond den hals geknoopt en de slaapmuts onder een pet verborgen.

- Misschien zijn zij vermoord, klonk zijn bemoedigende aanspraak.
- Dat kan, overwoog de oudste agent en streek zijn snor op.
- Laat ons gaan zien, zei de jongste halsstarrig.

- Niet te haastig, meende de oudste en tastte naar zijn revolver.
- Wat een mensch beleven moet, prevelde de Kerkmeester, 't was ook zoo'n zonderling.
- En rijk zeker? informeerde de Lantaarnopsteker en streek een lucifer af om bij te lichten, want het was pikdonker in de gang.
- De deur van den winkel is ook opengebroken....
- 'k Had het gepeinsd, zegevierde de Lantaarnopsteker.
- Zij stommelden in de duisternis. De Lantaarnvent zocht naar de gasbek en toen het licht aanflapte, zag het viertal dat de uitstalling was leeggehaald.
- 't Ziet er lief uit, meende de oudste agent.
- Het ergste komt nog, voorspelde de Kerkmeester.
- Naar boven, kommandeerde de oudste en zwaaide met zijn revolver.
- Langs het wenteltrapje togen zij naar boven.
- Zelfs de hond werd kapot gemaakt, fluisterde de Kerkmeester.
- Op het portaal bleven zij een oogenblik wachten om op adem te komen. Niets roerde in het huis der misdaad. 't Was ontzettend angstig.
- Toen begon de jongste agent in zijn ongeduld op de kamerdeur te bonzen.
- Wie daar? gilde een vrouwenstem.
- Zij is niet dood, verzekerde de Kerkmeester met een grafstem.

- In naam der Wet, riep de Lantaarnopsteker.

- 't Zijn wij, Madame Marie, wij komen u verlossen, hilde de Kerkmeester.

't Was een oogenblik van spanning. Men hoorde een bed kraken, iemand door de kamer sloffen, den sleutel omdraaien, en daar verscheen Madame Marie in volkomen négligé.

- Wat is er aan de hand, vroeg Madame Marie, ach Jezus, is dat iemand doen schrikken.

- Waar is Putzeys?

- Wel, Mijnheer Janssens, met den hond uit.

- Met den hond uit?

- Ja, aarzelde zij.

- Maar, zei de Kerkmeester, de deur is opengebroken en de winkel leeggestolen.

- Dat moest er van komen, jammerde Madame Marie, och God toch, ik kom, Heeren, een oogenblik om een rok aan te schieten.

De deur ging weer op slot en de mannen traden terug, ontsteld en met twijfel in het gemoed.

- Dat is een geheimzinnige zaak, beweerde de oudste agent, toen zij weer in den winkel stonden.

Niemand sprak hem tegen, en de Lantaarnman stak al de gaslampen aan, waarschijnlijk om klaarder te zien in het duister geval.

- Neen, maar neen, 't kan niet zijn, droomde de Kerkmeester luidop, want hij dorst zijn gevolgtrekkingen niet uitspreken.

De groote hangklokken tikten onverpoosd en de mi-

nuten schenen uren. Eindelijk verscheen Madame Marie, maar voor zij een woord kon uitspreken stonden ook Putzeys en zijn hondken op den vloer.

- Wat moet dat beteekenen?
- Dat zouden wij u moeten vragen, antwoordde de oudste agent en wees met zijn revolver naar de leege uitstalling.
- Inbrekers hebben een bezoek gebracht, zei de Lantaarnman.
- Putzeys werd vaal. Madame Marie, een bezwijming nabij, leunde tegen den toog en kreunde.
- Waar komt ge vandaan? vorschte de Kerkmeester.
- Ja, waar komt ge vandaan?
- Met mijn hondken uit geweest, prevelde Putzeys.
- Zijt ge tegen diefstal verzekerd? vroeg de jongste agent.
- Natuurlijk....
- En ge hebt bij het uitgaan niks bemerkt? ondervroeg de dienstklopper ongenadig.
- Neen....
- Dan moeten wij u aanhouden!....
- Mij aanhouden, jammerde Putzeys, ben ik nog niet genoeg gestraft?
- Putzeys! kreet Madame Marie.
- Als de deur niet opengebrouwen was bij het uitgaan, dan wegen zware vermoedens op u.... Verzekerd tegen diefstal en....
- Wanneer zijt gij met uw hondken uitgegaan? vroeg de Kerkmeester.

- Ja, wanneer?
  - Gisteren avond na tien, bekende de zondaar na eenige weifeling.
  - Maak dat aan de ganzen wijs, lachte de oudste agent.
  - En toch is het zoo, niet waar, Marie?
  - Ja, gaf Madame Marie toe, ik had de schande willen verbergen voor de bureu, reeds jaren lang gaat hij 's avonds met zijn hondken weg en komt 's morgens met zijn hondken thuis.... En als het beestje te oud werd kocht hij een ander spitsken....
    - Ziet ge wel, fluisterde Putzeys verlicht.
    - Dan zult ge voor den kommissaris moeten bewijzen waar ge uw nachten doorbrengt.
    - Ik kan het bewijzen.... dat kan ik.... Maar nu is het gedaan.... Marie, 't zal niet meer gebeuren....
      - Maar ik ken u niet meer, voortaan ken ik u niet meer, wees de Kerkmeester af, wie had zoo iets kunnen vermoeden.... Madame Marie, ik beklag u....
        - Statig sleft hij weg, gevolgd door den Lantaarnman die een airken float.
        - Marie, geef de agenten een borrel, beval Putzeys, die weer tot bezinning kwam.
        - Maar dan met de gauwte, besloot de agent die zijn revolver opborg, want we worden seffens afgelost, en ik moet mijn proces-verbaal nog opstellen....
          - Een paar dagen bleef de winkel gesloten en Putzeys onzichtbaar. Madame Marie ging met het hondken wandelen op klaarlichten dag. Nadat de heeren van het Par-

ket de zaak onderzocht hadden en Putzeys een overeenkomst getroffen had met de verzekeringsmaatschappij, werd het rolluik weer opgedraaid en zat Putzeys, een verouderde en minder militaire Putzeys, met grijze snor, weer gebogen met de loep voor zijn rechteroog, te prutsen of te staren naar de ingewanden van een kapotte horloge. Met de avond- en morgenwandeling was het voortaan afgeloopen, de spits was verdwenen en nu lag een grijze kater op den toog te spinnen, want Putzeys hield nu eenmaal van dieren. Madame Marie werd niet meer aangezocht menu's op te stellen of toezicht te houden over feestkeukens. Er werd gefluisterd.... Ja, wat wordt er al niet gefluisterd in de wereld?....

De Kerkmeester keek hem niet meer aan noch beantwoordde zijn groet. Al wie fatsoen hield volgde eenigen tijd zijn voorbeeld, net alsof zij rouw droegen over zijn wangedrag.

Maar alles slijt en het avontuur werd stilaan vergeten, en het kwam zoover, dat Putzeys zelf niet meer aan het verleden dacht, op zomeravonden weer zijn pijp kwam rooken op den drempel van zijn woning, weer den nu wel is waar afgemeten groet van Mijnheer Janssens even koeltjes beantwoordde, want zij waren intusschen mogelijk door politieke overtuiging gescheiden. Ook ging hij wel eens een pintje drinken om de herbergiers uit de buurt den penning te gunnen.

Gebeurde het dat iemand over vrouwen sprak, dan knipoogde hij soms fijntjes als een kenner die zijn bekomst heeft.

## **Antonio en Shylock**

Franske Cabooter viel, amper veertien jaar oud, na het plotseling overlijden van zijn vader Frans Cabooter, uit zijn hemelsch jachtveld waar hij in gezelschap van het ‘Opperhoofd der Aucas’ op scalpeeren uit was, in de nuchtere alledaagschheid van het blikslagerswinkeltje dat hij voortaan met zijn moeder zou drijven.

Na de begrafenis had hij afscheid genomen van zijn schoolmeester en van de kameraadjes. 't Gebeurde op een zomerschen dag en wellicht was het de schuld van de drukkende warmte dat het zoo koeltjes afliep.

Moeder Cabooter had alles op voorhand bedisseld. De oude gast bleef in dienst, zou de karweitjes opknappen en bij de klanten zinken daken en afvoerpijpen, badkuipen en waterleidingen onderhouden. Zij meende Franske de gevaren en bezwaren van den stiel te kunnen besparen: in den winkel was het warm en veilig en daar kon hij, onder haar hoede, gemakkelijk zijn broodje verdienen. Na haar dood zou hij nog wel genoeg vinden om de winkelnering te kunnen missen, maar zij wou haar kind niet bederven noch in ledigheid laten opgroeien.

Franske was een stille natuur. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat frutselde hij in het winkeltje, verschoof de geelkoperen marmitten, de roodkoperen koffiekannen en waterketels, de geëmailleerde keukengereedschappen, de tinnen maten, de koperen gewichten, de bliken raspen en massa kleutergerief.

Zoohaast de zon in het smalle Klapdorp kwam treuzelen en op de koperen ketels schitterde, kwam Franske tegen den deurpost aanleunen, stak gelijk een groote



zijn pijp op, rookte en keek, en koesterde zich in het licht. Regen en wind verjoegen hem naar zijn bezigheden in den winkel.

De rustige nering liet Franske tijd voor zijn liefhebberijen. Met zijn moeder ging hij 's Zondags mis hooren in Sint-Antoniuserk, 's namiddags ging hij alleen een wandelingsken doen in de doodsche stad, maar de verveling dreef hem na een half uurken weer naar het Klapdorp. Buiten zijn moeder had Franske noch vrienden noch familie. Zijn eerste verzet vond hij in het bewaren, sorteeren en opplakken van postzegels die hij toevallig kon bemachtigen. Later besteedde hij zijn zondagsche centen aan het koopen van zeldzamer reeksen.

Franske werd een lange, magere slungel, afgekeurd voor soldatendienst en heette voortaan Frans. De oude gast, sukkelachtig geworden, had er het bijltje bij neergelegd en was bij zijn dochter, die te Mechelen een verfwinkel hield, gaan inwonen. De klanten waren van lieverlede verhuisd of gestorven en Frans vergenoegde zich voortaan met zijn winkel.

Van zijn moeder had hij een overdreven zin voor zuinigheid, hij liep jaren in hetzelfde pak, dronk geen pintje, rookte tabak van twijfelachtige kwaliteit. Moeder Cabooter had sedert haar trouwdag een mager regiem in de keuken ingesteld.

Kort vóór het uitbreken van den wereldoorlog had Frans iets nieuws gevonden om vooral de lange winteravonden te vullen: het verzamelen van sigarenbandjes

en lucifersdoosjes. Er kwam nooit een einde aan de verscheidenheid en de afwijkingen.

Met zijn kermende moeder en den piependen kanarievogel onderstond hij manhaftig het bombardement in den ouden, overwelfden kelder.

De beproevingen louterden Frans, schonken hem durf en zelfstandigheidszin.

De kanarie lag een week later dood naast zijn eetbak en moeder werd nog voor Kerstmis begraven.

Na het bombardement was haar hart geraakt en zij gaf er zich heel goed rekenschap van. Frans werd nu ingewijd in de geheimen van den spaarpot. Terwijl hij haar hielp bij het vegen van de keuken, het vuur op te poken en het eten te bereiden, sprak zij over loten en actiën, over interest en rente, rekende hem voor welke bedragen hij op de vervaldagen te trekken had. Zoohaast de oorlogsverklaring bekend was had zij haar geld van de spaarbank gehaald, zoodat zij nu zonder zorg de komende donkere dagen konden tegemoet zien.

Wanneer moeder niet meer kon opstaan, zond zij Frans naar Marie, de naaister van de Verkenmarkt. Moeder en Marie hadden een ernstig gesprek, waarna Marie met have en goed haar intrek nam in het gezin, en de zolderkamer betrok in den puntgevel. Frans zei niks maar verstond er alles van. Terwijl moeder ziek lag had hij meer kans dan ooit om na te denken, er kwam geen volk in den winkel en Marie nam hem al het werk uit de handen. Slechts de aschbak mocht hij zelf nog zorgvuldig uitziften op het koerken en kolen ophalen uit den kelder.

Met een bijzondere belangstelling hield hij Marie in het oog. Een nieuw element drong in zijn leven door. Hij was nu dertig jaar en had steeds de wereld en haar pomperijen geschuwd. Nu zat een vrouw binnen zijn bereik. Vooral 's avonds gaf het een eigenaardige opwinding een blozende en stevige vrouw te aanschouwen die, met de voeten in den oven en haar spinnenden kater op den schoot, verdiept zat in de lectuur van een feuilletonverhaal 'De Dochter van den Galeiboef'.

Wanneer hij, na de begrafenis zijner moeder, vol verdriet en eenzaamheid, van het kerkhof kwam, trof hem thuis de warmte en het licht. Marie had speciaal toilet gemaakt, het blonde haar opgekamd en een lichte blouse aangetrokken. De tafel stond feestelijk gedekt en voor de eerste maal, meende Frans, lag er een blank tafellaken gespreid. Het rook naar fijn eiergebak en geurige koffie. Overdaad, peinsde Frans, evenwel zonder wrevel.

Zijn pantoffels stonden verwarmd op hem te wachten vóór zijn zetel. Na het eten zaten zij een wijlken zonder spreken.

- Weet ge wat moeder zaliger mij heeft voorgesteld, Mijnheer? vroeg Marie toen met haast fluisterende stem.

- Ik meen het te kunnen raden....

- Sprak zij er u niet over?

- Neen....

- En wat denkt gij van het voorstel? aarzelde Marie.

- Wat moeder deed was goed gedaan, Marie.... Moeder wist het altijd het best....

Wanneer zullen we trouwen?

- In oorlogstijd moet men niks uitstellen, Frans, en geen complimenten maken....
- Alles simpelkens, zonder tralala.... 't Is waar, 't is oorlogstad....

Frans stopte een versche pijp en lei zijn voeten in den tweeden oven, terwijl Marie haar geliefkoosde plaats in den oven rechts innam. Hij was gelukkig én om de wending die zijn leven nam én om de zuinigheid van de vrouw die zijn moeder voor hem had uitgekozen.

- Marie!
- Frans!
- Hoe oud zijt ge nu eigenlijk?
- Zes en dertig, zei Marie en verzweg de tien maanden....
- Ik op mijn een en dertig, zei Frans en hij was zeer tegemoetkomend want zijn verjaardag was pas voorbij.

Zoo kreeg Cabooter een vrouw. In de oorlogsjaren was het winkeltje haast geledigd. De stock werd niet vernieuwd en toen de Duitschers het koper opeischten, lachte Frans in zijn vuist want er was haast niets meer in te leveren. Overigens waren zijn dagen gevuld met het aanhalen van voedsel. Soms trok hij van 's morgens vroeg de Kempen in om boter, spek, graan en aardappelen bij de boeren tegen schoon geld te gaan afbedelen. Duizend angsten stond hij uit om zijn buit te smokkelen tot onder het veilig dak. Maar het geluk diende hem, en Cabooter en zijn vrouw moesten zich niets ontzeggen. In zekeren zin had Frans het nooit zoo goed gehad, want Marie kon koken om duimen en vingers af te likken. Met opge-

wekt gemoed en oneindig geduld kon Frans het gesmokkeld graan malen, uren lang aanschuiven in de rij der menschen die de rantsoenen van het 'Komiteit' gingen afhalen. Thuis immers wachtte hem steeds een verrassing, een eigengebakken brood, een peperkoek of speculatie, marsepein van aardappelen en rijst. De keuken was in de magere jaren een heiligdom, en nooit werd de maag met zooveel ontzag en eerbied gediend. Frans bracht al de varende nieuwsjes mee van zijn tochten in de stad en buiten de stadspoorten. De oorlog woog als een ontstellende calamiteit op het arme mensdom, de Bezetter was een wreede geesel van de gramschap des Heeren en niemand wist wanneer het zou keeren. Dof rommelden ver weg in Vlaanderen de kanonnen der strijdende legers. Soms leek het maar een booze droom, vooral dan wanneer de tafel gedekt was en het deurken dicht. Marie vond verpoozing in de lectuur van de wonderbare gebeurtenissen in volksboeken verhaald en waarvan zij een heel koffer als bruidschat had meegebracht. De meeste verhalen herlas zij voor de derde en vierde maal, maar nu moest Frans meegenieten en samen zaten zij avond na avond te prakkizeeren over den levensloop der helden en het zonderling lot den mensch beschoren. Postzegels, sigarenbandjes en lucifersdoosjes bleven in die jaren onaangeroerd en de collectie groeide niet aan. Moeder kon vanuit den hemel tevreden neerblikken op een ongeveer volmaakt huiselijk geluk.

Onverwachts kwam de wapenstilstand, trad de lieve vrede in het land, en veranderde het aanschijn der din-

gen. Er kwam een overvloed van waren in de winkelkasten, de verre tochten noch het wachten in weer en wind aan het 'Komiteit' hadden geen reden meer nu in de straten de eigen soldaatjes in khaki rondliepen in plaats van de grijze landstormmannen. Overal zong men de Madelon, het liedeken van de soldaten die troost vonden bij het lokkende, niet preutsche soldatenlied.

Frans die iets van de gebeurtenissen weten wou, kocht dagelijks een gazet. Maar de politiek was hem zoo donker als een inktflesch. Eén ding stond echter vast: zijn fondsen hadden een ergen knauw gekregen. Duitschland, Rusland, Turkije schenen zeer insolvente mogendheden. Hij ging raad inwinnen bij Mijnheer Bollekens, de wisselagent op de Paardenmarkt. De man liet weinig los, scheen er alles van te weten maar gebonden te zijn door een of ander beroepsgeheim. De orakeltaal van Mijnheer Bollekens voldeed Cabooter niet en nu zijn fortuin bedreigd was, werd in hem een groot verzet gewekt. De wereld wou hem bestelen en dat zou hij uit al zijn krachten bestrijden. In den tempel van Mijnheer Bollekens, in de fondsenbeurs, heerschten de afgoden die de fortuinen deden kantelen en het rad van avontuur in beweging hielden.

Marie, niet minder in spanning gehouden door het gevaar, begreep volkomen dat Frans voortaan een deel van den dag in den omtrek van de beurs sleet. Voor den ingang van de Beurs zwermden de kleine speculanten en dobbelaars als vliegen rond een strooppot.

Frans kon de verleiding geen weerstand bieden. Mijn-

heer Bollekens was zijn eerste raadgever en makelaar. Van den aanvang af diende hem zijn gelukkig gesternte: wat hij kocht ging de hoogte in, liet hij de stukken uit de handen gaan dan zakten de aandelen.

't Was een tijd van avontuur en onzekerheid. Paniekstemmingen waren niet van de lucht. De windhandel bloeide terwijl de frank gekelderd werd.

Frans zat nu 's avonds te piekeren over beursnoteeringen. Van de straat drong hij door tot in de beurs, achter den sluitboom die het publiek van de heusche beursmannen gescheiden hield.

Maanden bespiedde hij het spel en sloeg bij gelegenheid zijn kleine slagen. Het geroddel en getier kreeg weldra beteekenis en zin. Ook kende hij met naam en toenaam de beurskoningen, de figuranten en de krabbers.

Cabooter werd een figuur onder de botermelkrentenierkens die in fondsen speelden. Met zijn oud uitgewreten en uitgebrand houten pijpje tusschen de tanden geklemd, stond hij tegen de afsluiting, hoorde, zag en zweeg, gefascineerd door het schouwspel.

Onverwachts stond hij onder de wisselagenten en bankiertjes. De hoop groeide dagelijks aan, heel de wereld scheen wel te speculeeren en honderden werden makelaars in fondsen. Cabooter werd zonder tegenstribbelen aangenomen.

Hij koos direct zijn plaatsken tegen een arduinen pilaar en volgde met groote koelbloedigheid het roekelooze spel van opjagen en neerdrukken. Soms kwam een redelooze paniek of een onbegrijpelijk optimisme de kansen

keeren. Eén in de menigte gilde en de kudde volgde, andermaal was het een geheimpje dat van oor tot oor ging. Er waren specialisten voor elke fondsensoort, voor nijverheidsaandeelen, voor mijn- en bankwezen, voor trams en spoorwegen, voor petroleum en caoutchouc.

Bollekens vischte in alle waterkens, 'djobberde' voorzichtig midden van de roekeloosheid der dobbelaars, vreesde de onzekerheid en het gevaar van valsche geruchten, der valuta en van den politieken heksenketel.

Cabooter misprees de taktiek van zijn leermeester en wierp zich onverschrokken in het emotierijker spel van caoutchouc. Zijn instinct wees hem den weg.

Eens toen de beurs pijnlijk slap scheen en zonder animo, kocht hij zonder tellen en zonder eenige omzichtigheid. Niemand begreep hem, sommigen peinsden dat hij rijp was voor Gheel. Zijn lichte oogappels schenen nog bleeker. Traag waren zijn bewegingen en eigenaardig het teeken met zijn linkerhand waarin hij zijn zakboekje geklemd hield. Tusschen de tanden, in den rechter mondhoek, stak het armzalig pijpje, zijn mascotte.

Toen gebeurde het wonder. Een bericht uit Londen joeg alles de hoogte in, en even kalm begon Cabooter te verkoopen. Vóór het sluiten van de Beurs had hij duizenden en duizenden gewonnen.

Bewondering ging naar den man die zijn slag geslagen had. Bollekens kwam hem ontroerd gelukwenschen en de oude beursrat stond versteld tegenover den rustigen speculant.



Voortaan gold Cabooter als een die meer wist dan hij losliet, een fijne snuiter die zijn laatste woord niet gesproken had. Zijn liefhebberijen waren, God weet hoe, bekend geraakt, en zij die bij hem in het gevele wenschten te komen brachten hem postzegels, sigarenbandjes en lucifersdoosjes.

Het geld scheen geen invloed op Cabooter uit te oefenen. Hij kocht niet eens een nieuwe pijp en zijn tabak bleef van dezelfde minderwaardige kwaliteit. De eenige luxe die hij zich gepermitteerd had was een grammofoon, en dat wist niemand op de Beurs.

Op den gedenkwaardigen dag werd het speeltuig thuis gebracht en in de keuken geplaatst. Hij las de beursnoteeringen terwijl de platen draaiden. Marie vergat haar feuilletons om te luisteren naar de aria's uit bekende opera's en de moderne dansen. Eén plaat had zijn voorkeur, het lied van den nachtegaal in een stillen zomernacht. Er was ook een leutige herinnering aan verbonden. Toen de plaat voor de eerste maal werd opgelegd, had Frans gezegd:

- Ik ben eens curieus om te zien wat de kat zal doen als zij een vogel hoort fluiten.

En toen het lied was uitgezongen, bleek het dat de kat al de leverworst had opgepeuzeld die op tafel stond voor het avondmaal.

Enkele weken later begon Cabooter zich te interesseeren voor de verlaten Libungafonds. Hij kocht, kocht onverpoosd en bladzijde na bladzijde van zijn zakboekje werd met aantekeningen gevuld. Hoe meer hij

kocht, hoe meer leven er in het spel kwam. Slimmerikken die eenig vermoeden hadden van zijn doorzicht en gelukkig gesternte, volgden zijn voorbeeld. Wonderverhalen deden de ronde over de winsten door deze caoutchoucplantage verwezenlijkt en heel de termijnmarkt werd bewogen en beheerscht door de uitzonderlijke positie van Cabooter in de Libungawaarden. Nooit had Cabooter zooveel zeldzame postzegels en sigarenbandjes ontvangen.

Cabooter wist niet eens hoe rijk hij was, kende noch het bedrag van actief noch van passief. 's Avonds zat hij diepzinnig te kijken naar den rooden gloed van het keukenvuur, zag de roode sinteltjes vallen in den aschbak, stond zuchtend op om den grammofoon op te winden. 's Morgens ziftte hij als voorheen op het koerken den aschbak uit. 's Middags trok hij zijn half versleten pak aan, slikte zijn soep, stak zijn pijpken op en ging naar de Beurs. In den winkel lag het schamel blikwerk te roesten en Marie had last genoeg om de woekerende spinnewebben te weren. Bollekens mocht hem soms overhalen om, na beurstijd, een koffie te gaan drinken en een partijtje domino te spelen. Dat was zoo het geijkt verzet van de heeren na zich moe geschreeuwd te hebben. In een vertrouwelijke bui polste Bollekens eens om te weten hoe rijk Cabooter nu eigenlijk was.

- Ik weet het niet, erkende Cabooter eenvoudig.
- Maak dat aan de ganzen wijs!
- Maar hoe kan ik het weten?
- Wel uit uw boekhouding, parbleu!

- Ik heb geen boekhouding.... Hier is mijn boekhouding, en Frans toonde den verbaasden Bollekens zijn legendarisch zakboekje.

- Daar krijgt ge last mee, man, overwoog Bollekens, ge moet volgens de Wet uw boekhouding in regel hebben.... en ge weet nooit wat er gebeuren kan.... Wel.... ik zal u helpen.... Ik kom heden avond en wij leggen uw boekhouding aan....

's Avonds kwam Bollekens. De keukentafel geraakte vol papieren en registers, de cijfers vulden kolommen en kolommen, pakken 'arrêtés' werden vergeleken met de opgaven van het zakboekje, de bankrekening onderzocht. Eindelijk rond vier uur 's morgens, Marie was reeds lang naar bed, had Bollekens een bilan kant en klaar.

- Hoe rijk ben ik nu? vischte Cabooter.

- Man, manlief! Zes millioen tweehonderd duizend frank en oneven.

Cabooter zag het verdwaasd gelaat van Bollekens. Hij moest glimlachen, niet om zijn rijkdom waarvan hij geen benul had vóór Bollekens het hem had voorgerekend, maar glimlachen om de verbazing van Bollekens. Het besef van zijn rijkdom drong niet door in zijn geest.

- 't Is veel, zei hij verstrooid.

- Ge moet, ried Bollekens, een huis koopen en verhuizen uit dit kruipkot.... den blikken rommel naar de Vrijdagschemarkt laten voeren.

- Ja, later.

- Ge moet een auto koopen.... een luxeauto!....

- Ja, later, Bollekens....

- Ge moet gaan reizen en van het leven profiteren.
- Dat komt er ook nog van, Bollekens.
- En nu ga ik slapen!
- Duizend maal bedankt voor al de moeite.... 't Is toch schoon een boekhouding....

maar hoe moet ik dat nu aan Marie gaan zeggen?

Hij stoorde haar rust maar niet en zei ook de volgende dagen geen woord over de verrassingen van een bilan.

Een week later kwamen daarbij andere zorgen aan zijn gemoedsrust knagen. De Libunga's zakten. Elken dag waren het slechts een paar punten, 't ging haast onmerkbaar maar niet minder onverbiddelijk. Er school ergens een vijandelijke macht die zijn positie bedreigde, die hij moest laten betijen en toekijken met onbewogen gemoed terwijl hij voor zijn verzet op zijn oude pijp mocht kauwen. En de losse geruchten kwamen, de plantage had een slecht jaar achter den rug, van dividend was geen sprake. Bollekens keek bezorgd maar wist geen raad.

- De haaien loeren op u, waarschuwde hij.
- Afwachten, oordeelde Cabooter, 't is misschien nog te redden.

De aanval verraste hem reeds twee dagen later. Al de caoutchoucfondsen moesten er aan gelooven. Er was overproductie en de stapelhuizen in New York waren met stock gevuld. Een wanhopig gevecht werd in de beurs geleverd tusschen de twee partijen. De baissiers zegevierden. Als dronken zwijmelden overwinnaars en overwonnenen weg. Het rad van avontuur had gedraaid,

en 's avonds brachten de beursnoteeringen ontroering onder de fondsenpelers, onder renteniers en ambtenaars, onder winkeliers en officieren, onder boeren en geestelijken.

's Anderdaags hoorde men van faillissementen en het staken van betalingen van een paar wisselagenten die de grens waren overgestoken.

Cabooter deed zijn dagelijksch werk, ziftte de asch, kleeedde zich, at en ging naar de Beurs. Wat zou nu gebeuren? Zou de kans keeren? Of zou hij uitgeschud worden tot op het hemd?

Men bracht hem heden geen postzegels noch sigarenbandjes. De meest roekelooze spelers schenen lood in den vleugel te hebben, aarzelden, kozen geen positie, keken de kat uit den boom. De Libunga's vertoonden neiging om dieper den kelder in te gaan.

Zijn argeloosheid maakte Cabooter tot een held in het trotseeren van het lot. Hij was zijn ondergang nabij en stond kalmpjes toe te zien hoe men bezig was zijn fortuin te ondermijnen. Straks zou hij springen, dat wist hij formeel, en de zes millioen zouden slechts in zijn verbeelding en.... op papier zijn bezit zijn geweest.

Zoo, onderworpen aan zijn lot, ontving hij de deputatie zijner schuldeischers die intusschen vergaderd hadden. Zij hadden hun oogenblik goed gekozen, hij zou morgen bij het opmaken der termijnrekening het tekort niet kunnen bijpassen, niemand zou de reuzensom willen borgen.... 't Was het einde, het einde zonder genade. De haaien zwommen rond het schip in nood.

Cabooter capituleerde zonder verzet. Aan het consortium stond hij tegen de laagste koers al zijn aandelen af, al de Libunga's die hij zoo heerlijk de hoogte had ingejaagd. Zijn miljoenen waren verloren voor hij ze werkelijk bezeten had. Toen hij den afstand geteekend had en opkeek zag hij den huissier Nicodemus die hem meewarig scheen toe te knikken. Maar hij verdween direct in het menschenkluwen waarover een rookwolk toog.

Bollekens volgde Cabooter die als een slaapwandelaar heenging.

- 't Was wel noodig een bilan te maken, spotte Cabooter, het consortium wist precies wat er te halen viel, ik ben gepluimd.

- En nu gaan de Libunga's opnieuw de hoogte in, voorspelde Bollekens, let op mijn woorden.... Wat gaat ge nu aanvangen?

- Een beetje vakantie nemen.... eens uitblazen....

Marie begreep niet waarom Frans dien avond de beursberichten niet las en overwoog. De grammofoon speelde onverpoosd en de pijp werd niet koud.

Een paar dagen later werden de Libunga's veertig punten hooger gekwotteerd, gretig opgenomen. De stijging herbegon en al de schuldeischers deelden een zoet winstje.

Cabooter bezocht de beurs niet, wandelde in de zonnige lentedagen door de stad, die hem van aanschijn veranderd scheen.

Hij vermeed de wegen die naar de Beurs leidden en

trachtte ook Bollekens niet te ontmoeten die hem nieuwtjes had kunnen vertellen.

Cabooter rijpte in die dagen tot een man van ondervinding en met levensinzicht. Al het kinderlijke viel van hem af. Hij kreeg een zeer slechten dunk van de menschen en een groote minachting voor de wereld.

Dan ontving hij den brief die een deuk gaf aan zijn duistere levensbeschouwing. Een Joodsch wisselagent, Abraham Silberfeld, uit de Pelikaanstraat, wiens naam hij zich nauwelijks herinneren kon, schreef hem kort en zakelijk dat hij zoo pas de afrekening ontvangen had van het consortium der schuldeischers waarin hij betrokken was. De uitslag was schitterend. Abraham Silberfeld had niet alleen de schuld betaald gekregen maar heel wat meer. Het kwam hém niet toe maar wel Mijnheer Cabooter en hij haastte zich hem een check voor het verschil, zijnde drie en zestig duizend frank, te adresseeren, waarna hij hem de betuiging zijner hoogachting aanbood.

Voor de eerste maal was Cabooter werkelijk blij met een check, zoo blij dat hij Marie riep en alles, alles opbiechtte.

- Dan heb ik bij een millionair geslapen, zuchtte Marie.

- 't Schijnt zoo, prevelde Frans even ernstig.

Weer verliepen er een paar weken, maar er kwamen geen brieven meer.

Een laatste maal ging Cabooter naar de Beurs, om Silberfeld te bedanken en zijn daad ruchtbaar te maken.

Hij koos den voorzitter van het consortium tot zijn vertrouweling. De man prees Silberfeld uitbundig en nam spoedig afscheid. Silberfeld was niet te vinden, maar Bollekens liep hij op het lijf.

- 't Is moeilijk een Jood uit een Christen te onderscheiden, oordeelde Bollekens....

Wel, wel, wie had dat van Shylock gedacht!

- Wie is Shylock?

- Och, een ouwe Jood uit een comediespel.... En wat gaat ge nu aanvangen? Ik zou het nu maar eens in petroleum probeeren....

- Ik kom hier nooit meer terug, besloot Cabooter, ik ga maar opnieuw koffiepotten en marmitten verkoopen.



## **De oude spiegel**

**I**

Een looze streek van het toeval had Juffrouw Leonie van de Sande uit Brussel, in haar zeven-en-zestigste levensjaar, met meubelen en al neergezet op de eerste verdieping van het donker, uitgewoond burgerhuis, nr. 13 van de Predikerinnenstraat, waar zij uitzicht had op het Onze-Lieve-Vrouwebeeldje dat, driehonderd jaar geleden, op den rechterhoek van de bochtige Noordstraat was opgehangen.

Juffrouw Leonie was op dit kwartier gestrand nadat zij haar broeder verloren had, haar broeder, Afdelingsoverste bij het Ministerie van Landbouw en een kranige Kolonel van de Burgerwacht, die in zijn tijd zoo menig vrouwenhoofd op hol had gebracht, vele avonturen had beleefd en die, bij het uitbreken van den grooten oorlog, op pensioen werd gesteld en met Leonie naar Antwerpen was verhuisd.

Aan den korten tijd van glorie en geluk kon zij met weemoed terugdenken, wanneer zij in den schemeravond aan het venster zat en den gloed van het smidsvuur aan den overkant likkend en vurig zag oplaaieren.

Maar het gebeurde zelden dat de oude Juffrouw rustig thuis zat; alleen dan wanneer ze nergens welkom was geweest en onverrichter zake terugkeerde.

Mademoiselle Leonie van de Sande had steeds boodschappen en vooral mondaine nieuwtjes rond te dragen

bij vrienden en bekenden. Onder den schijn belangloos dienstjes te bewijzen dreef zij een bescheiden handel in wijnen, steenkolen, versnaperingen en conserven.

Zoohaast zij toilet gemaakt had, haar grijze pruik had opgezet, haar valsche tanden ingestoken en haar gelaat met een flink laagje poudre de riz bedekt had, trok zij er op uit. Zij ging of beter stevende de straten door, opgedirkt in haar oudmodische kleederen, getooid met al haar juweelen, met kranigen, militairen mannenstap.

- Zij leeft op grooten voet, spotte de cynische Drogist uit 'De Gaper', wat een oud juweel!

- Geverfd en geblanket, antwoordde telkens zijn waardige zoon en leerling, - de jongen had zin voor stedenschoon, - zij is gerestaureerd als een oud monument.

Kwam Mademoiselle echter in de drogerij, dan waren vader en zoon onuitputtelijk beleefd, zochten om strijd bij haar vertrek met veel strijkages de deur te openen. Zij liet zich de mannelijke hulde welgevallen, keek met argelooze oogen, kocht een kleinigheid, een stok zwarte drop, een pakje lindenbloesem, een doosje pillen om het bloed te zuiveren en wist in ruil een kleine bestelling wijn los te maken. Zoodra de deur achter Mademoiselle dicht viel, begon de zoon zijn vader te plagen.

- Zoo!.... Weer beetgenomen? Toch weer wijn gekocht?

- Och, ik kocht uit medelijden....

- Het maakt den wijn niks minder zuur....

- Zóó slecht was hij niet!....

- Maar toch slecht....

- Vergeet niet dat zij de zuster van een Kolonel is!

Over wijlen den Kolonel sprak Mademoiselle steeds met groote verteedering en treurnis, waar zij ook kwam en verwijlde. Sluw wist zij het te overleggen om van de dagelksche onderwerpen af te stappen en haar vlucht te nemen naar het veld der getaande, militaire glorie. Wanneer zij eens aan het woord kwam, dan konden de bekenden minstens een uur lang den mond houden, verging de tijd en eindigde men met haar te verzoeken om aan te schuiven voor diner of avondmaal. De invitatie bezat het vermogen haar een tijdje tot zwijgen te brengen.

Wanneer er niets meer te profiteeren viel, wanneer de bestellingen waren opgeteekend en Mademoiselle Leonie haar laatste nieuwtjes uit het diepst van haar geheugen had opgescharreld, zette zij haar hoed op, dopte een laagje poudre de riz over haar gelaat en beloofde dan peinzend, terwijl zij in een spiegel keek:

- Ik zal probeeren om volgende week te komen.... maar ik kan niets vast beloven.... De familie Janssens klaagt ook, dat ik haar te veel negligeer.... Maar ik zal mijn best doen!

De bezoeken wisselden af tusschen de acht en de veertien dagen. Zaterdag en Zondag bleven meestal onbezet, want het mocht haar niet steeds gelukken een uitnoodiging voor die dagen los te maken. 's Zaterdags bezocht zij vrij geregeld de schilderijtentoonstellingen in de buurt van de Meir en zat er met haar face-à-main voor

de oogen, naar te staren en te keuren wat aan de muren hing of in de zaal rondsloenterde. Er was altijd een aardig zitje, een canapé waarin men wegzonk. 's Winters was het er lekker warm. 's Zomers verkoos zij de ritselende schaduw van het heerlijk Nachtegalenpark, waar men steeds gezelschap vond, bereid tot wat gekeuvel. 's Zondags ging Mademoiselle Leonie in een restaurant dineeren. Meer dan in de week nog verzorgde ze dan haar toilet en de poudre de riz werd dubbel aangesproken.

Dikwijls kloeg zij over de onhebbelijkheid en inhaligheid van den garçon, en zoo kwam het wellicht dat zij geregeld van eetgelegenheid veranderde, maar ook met kennis van zaken kon oordeelen over pensions en restaurants.

Het leven van Mademoiselle Leonie was zeer gevuld en vol afwisseling. Zij ontving haast nooit bezoek maar was gewoon anderen te bezoeken. Wanneer toevallig iemand, die haar pas was voorgesteld, het waagde aan te schellen, dan werd de persoon ontvangen op de vloermat of op het nippertje van een met een hoos overtrokken stoel. Zij wist het de menschen wel aan hun verstand te brengen dat zij beslag legden op haar kostbaren tijd en dreef ze buiten zonder genade noch respijt.

Eens, op haar vijf-en-zeventigsten verjaardag, heeft zij vriendinnen op koffieviesiet verzocht. Het gaf heel wat opschudding onder de bekenden die zij gemeenlijk met haar bezoek vereerde. Negen vriendinnen genoten de eer door haar te worden uitgenoodigd: zes getrouwde dames, een weduwe, een oude en een jonge vrijster....

Mademoiselle Leonie had dagen op voorhand de handen vol om alles voor de gebeurtenis klaar te maken. Kamer en trappen stoffen en dweilen, de ruiten zeemen, de portretten recht zetten in den pèle-mèle, het eiken tafelblad boenen, het koffieservies omwasschen, de lilliputsche servetjes natellen, het zilverwerk oppoetsen, telkens opnieuw uitrekenen hoeveel sandwiches met gerookt vleesch, hoeveel koeken het gezelschap wel verorberen zou.

Een dag voor het heuglijk feest stond de tafel reeds gedekt en kon Mademoiselle zich verlustigen in den aanblik van kopjes en schoteltjes. Een hompje kaas links en een schaaltje met zelf-ingemaakte en een beetje versuikerde jam rechts, een trosje gedroogde rozijnen en een paar dozijn amandelen, maar de bijzonderste snoeperij, het schoteltje met pralines en kattetongskens, prijkte naast de fruitschaal met blozende appelkens.

Keer op keer kwam haar het water in den mond en moest zij eens proeven tot de pralines geslonken waren tot veertien.... 't Is toch genoeg, paaide zij zich zelf, Madame Verbist lijdt aan suikerziekte en mag geen zoetigheid gebruiken, Madame Janssens.... Kattetongskens zijn er genoeg.... En toen zij plots kregel werd, sloeg zij een vlieg dood die rond de jam gonsde, bedekte de lekkernij met een servet om de vliegen te weren en.. zelf niet langer in bekoring te worden gebracht.

's Nachts droomde ze van een hoop monsterachtige, grove slokkers die bergen broodjes en koeken naar binnen schoven. 's Morgens plaagden de zorgen opnieuw,

de boodschappen, de bakker, de vleeschhouwer....

Eindelijk, klokslag drie, ging de bel voor de eerste maal en begon de drukte van het bezoek. De kapstok kon de mantels niet dragen en haar bed diende als vestiaire. Zij was moe van lopen en trappen klimmen, ongerust dat de waterketel zou overkoken, spande zich in om de dames maar aan het praten te krijgen. De koffiegeur hielp haar. Er kwam leven in de brouwerij. Het gezelschap slurpte en knabbelde profijtelijk. Er werd gesproken over den slechten tijd, over modes, bekenden, het dienstbodenvraagstuk en het onhandelbaar werkvolk.

Na den eersten sandwich had Mademoiselle een pauze bedacht en het portret van den Kolonel te voorschijn gehaald, dat van hand tot hand ging. Nu was zij op dreef en schonk geen respijt voor het leven en de daden van den lang begraven Kolonel nog eens verhaald werden. Niemand waagde het nog een hand uit te steken naar een der vier broodjes die overbleven. Mademoiselle zuchtte, pinkte een traan weg en liet de koeken rondgaan en schonk nog eens de kopjes halfvol, maar voor de dames de koeken hadden opgeknabbeld bracht zij de decoraties en de sjako van den betreurden broeder te voorschijn. De appetijt der dames werd gestremd door de treurige herinnering en vijf koeken bleven op den schotel. De weduwe en de vrijsters waagden nog een aanval op de appelkens, Madame Verbist plukte een paar rozijnen, Madame Janssens ging zich te buiten aan een lepel versuikerde jam. Beminnelijk zette Mademoiselle aan om toch de kopjes leeg te drinken, zij had nog een

flesch wijn in reserve. Maar de dames weerden den koppigen drank en konden er, na lang pramen, nog slechts toe besluiten de pralines aan te spreken en de kattetongskens te proeven. Alleen de weduwe had durf genoeg - haar gebit was echt - om drie amandelen te kraken. Het portret van den Kolonel prijkte op tafel tusschen het fruit en de pralines; zijn blik was streng. Mademoiselle gaf zich verder geen moeite om het gesprek aan gang te houden. Madame Janssens oordeelde plots dat zij moesten opbreken, dankte met warmte voor de goede koffie, informeerde naar het adres van den bakker die zoo'n uitstekende broodjes wist te bakken.

Hoeden en mantels werden gehaald en de dames gingen taterend heen.

Nauwelijks was de deur achter hen gesloten of de weduwe kon zich niet langer bedwingen.

- 'k Geloof, zei ze hatelijk, dat ze vliegen verwacht heeft in plaats van menschen!

En terwijl de dames aan den straathoek afscheid namen en nog even hun verontwaardiging konden luchten over de magere ontvangst, stond Mademoiselle aan de tafel en telde de broodjes en de koeken terwijl zij genoeglijk de kattetongskens en de pralines opsmikkelde.

Zij borg het overschot in de broodtrommel en glimlachte opgewekt terwijl zij bedacht hoe gulzig de weduwe had zitten rondkijken maar in toom werd gehouden door de overige dames.

't Is een slameur menschen ontvangen, peinsde zij, gelukkig blijft er nog eten over voor morgen....



**II**

Het leven is een pot vol ergernis, een soep waarop kleine oogjes plezier drijven....

Het schemerde nog toen Mademoiselle kreunend uit haar slaapkoets gleed en zich in ontstemming over het lijf begon te wrijven. En toch had het acht uur geslagen. Op haar bloote voeten ging zij de rolgordijnen ophalen, poetste een kijkgat op de aangeslagen ruit en zag mistroostig naar de gudsende regenvlaag. Het water stroomde over de daken, droop langs de gevels, en de keien leken geschuurd en blonken. Uit de smidse sloeg een rookwolk en een vlam....

Mademoiselle had een slapelooze nacht achter den rug. Ze had liggen woelen en denken, luisterend naar het getoet van verre auto's, het diep gebrom van stoomers in de haven en het getiktak van den wekker op het nachttafeltje. 't Was alles de schuld van haar lekker neefje die haar met de avondpost op het hart getrapt had door de gedrukte aankondiging van zijn huwelijk. En dat huwelijk stak haar tegen. Hij trouwde met een meiske van geringen komaf, beneden zijn stand. Zij bezat kruis noch duit en was lang zijn liefje geweest. De officierenstand was in verval nu van de vrouwen geen bruidschat meer gevergd werd. Bij zijn laatste bezoek had zij hem nog zóó op het hart gedrukt het liefje den bons te geven en ernstig het leven in te zien, een vrouw te kiezen die

jeugd en schoonheid paarde aan welstand. Wel begreep zij dat de jonkheid moest uitvieren, maar een liefje en een echtgenoot is niet precies hetzelfde. Neefje was zoo pas tot kapitein bevorderd en zat in zijn nieuw uniform op de pijnbank. Zij had wel gemerkt, dat haar boetpredikatie hem niet beviel, maar hij had haar niet tegengesproken en tusschendoor al eens instemmend geknikt.

Daar kwam nu, drie maanden later, plots de ontzettende tijding. Geen voorbereiding, geen briefje, enkel de gedrukte huwelijksaankondiging. Smaad van een lichtzinnig en bandeloos man, belediging aan de maatschappelijke conventie.

Wat zouden de vriendinnen gnuiven over het schandaaltje en haar achter den rug uitlachen! Want wéten zouden zij het. Probeer maar iets verborgen te houden voor vriendinnen. Misschien zou zij nog best doen met zelf maar het nieuws aan het klokzeel te hangen. Over haar drempel zou de kapitein noch zijn vrouw ooit een voet mogen zetten. Zijn vrouw! Was het wel zijn vrouw ondanks wet en kerk?

Mademoiselle wenschte iets heel leelijks. Zoo'n soort vrouwen hebben echter een taai gestel, bedacht zij, en zij prevelde een benaming voor het nieuw familielid waarbij zij kleurde.

Intusschen had zij zich gekleed en sloot zij haar pruik over den schedel.

Nu scheen Mademoiselle meteen veel deftiger, en terwijl zij den poederkwast over haar gelaat liet wandelen,

besloot zij kapitein en wederhelft uit haar leven te bannen.

Een weer om geen hond door te jagen! Het bleef maar regenen. Mademoiselle zag geen kans om uit te breken en het kamerarrest stemde haar niet milder. Wat onheilen hingen boven haar arm hoofd samengepakt! Het blazen der Van de Sande's was in der eeuwigheid besmeurd, en juist door het jongmensch waaraan zij den stamboom, door den Kolonel opgemaakt, na haar dood had willen toevertrouwen.

Mademoiselle zuchtte. De waterketel begon te pruttelen op het gasvuur en zij rook den verschgemalen koffie.

Er werd gescheld en de gedachten over den stamboom vervlogen.

Mademoiselle treuzelde wat, zocht eerst een paar gehavende nikkelstukken die zij wou kwijt zijn. Vooraleer zij beneden was en de deur had geopend, ging de bel voor den tweeden keer. Wat onbeschaamde bakkersgast! Dat volkje werd met den dag vrijpostiger; de wereld was uit haar voegen geschokt en 't zou maar beteren als er een nationalen Mussolini opstond die orde en tucht onder 't gemeen deed heerschen en weer afstand tusschen de menschen bracht.

- Waarom moest ge tweemaal bellen? vroeg zij barsch.
- Ik dacht dat de juffra nog in haar bed lag.
- Watte?
- Met zoo'n slecht weer....

- Ja, 't is slecht weer, beaamde zij; drij pistolets, maar malsche zulle, en groote, bakker.

- De juffra kan het maar goed zeggen, lachte de bakker en pinkte naar de meid van de overzijde.

- Zijn dat groote? Ik zal eens bij uwen baas komen klagen.

- Dat zal hem plezier doen, prevelde de doorweekte jongen.

- Wat zegt ge?

- Ik zeg, dat ik geloof, dat de juffra mij geerne ziet..

- Watte?

- Wel ja, juffra, ik ken de vrouwen en als zij elken dag zoo iets vriendelijks zeggen moet ge goed oppassen..

- Watte?

- Ik denk dat ge mij wilt verleiden, zei de jongen, terwijl hij met een bons de bakkerskar sloot en fluitend door den regen trok met zijn karreken vóór zich uit.

Mademoiselle keek hem na. Zij had geen gebenedijd woord verstaan en veronderstelde dat de bakkersgast niet pluis in zijn bovenkamer was. Toen werd zij gewaar, dat de meid aan den overkant stond te lachen. Die ook! Of hadden die twee haar voor den gek gehouden? Alles was mogelijk, en haar gehoor liet wel wat te wenschen over, en zij verstond dat Antwerpsch niet zoo bijzonder.

- Ge zijt allebei zotten, riep ze boos en sloeg de deur met een ruk dicht.

Uit de brievenbus haalde zij de post te voorschijn: haar beursblad, twee prijslijsten van steenkolen, een bestelling van twaalf flesschen wijn en een brief. Terwijl

zij hijgend de trappen beklom, opende zij den brief van nichtje Maria, een zestigjarige, ongetrouwde juffrouw die te Mechelen in een gesticht bij nonnekens onderdak had gevonden. Maria voelde haar hart bezeerd en haar eer gekrenkt door het onzalig huwelijk van den kapitein. Een van de Sande die zich zoo vergeten kon, schande over de familie haalde.

De brief bracht opluchting. Maria was nog een echte van de Sande! Jammer dat ook zij niet meer van de jongsten was om haar den stamboom te vermaken. Terwijl zij een laatste kopje koffie dronk ontplooidde zij eens te meer den stamboom en verdiepte zich in de takken en zijtakken van haar nobele familie, waarvan de stamvader Keizer Karel had gediend. 't Was een boeiend spel te verwijlen onder de dooden en de levenden zonder onderscheid, terug te wandelen door vervlogen eeuwen, na te gaan de vreemde maagschappen, stil te staan bij de uitgebloeide twijgen, te peïnzzen over het lot van hen die vroeg geroepen werden van deze wereld, zich te verheugen in de familieeigenschap van oud te worden en kaarsrecht te blijven.

's Middags klaarde de lucht op. Mademoiselle liet den stamboom open op tafel liggen en trok haastig andere kleeven aan. Er was reeds een beetje zekerheid in haar gemoed. In de eerste plaats moest zij naar het graf van den Kolonel....

Maar op het Groen Kerkhof zag zij het standbeeld van Rubens en het scheen haar toe alsof de hand van den beroemden man naar een restaurant wees. Ook voelde

zij zich een beetje door honger geplaagd.

Eerst eten. Zij was plots belust op paling. Paling in 't groen. 't Was wel een weelde die zij zich mocht veroorloven als een kleine wraak voor wat haar benjamin haar had aangedaan. Neefje-lief, het zal je duur te staan komen. Zij bestelde nog een stukje Rocquefort-kaas als toemaatje en schonk den kellner vijf-en-twintig centiem extra drinkgeld. Mademoiselle had een verkwistende bui.

In de tram bedacht zij dat Madame Robijns haar aan tafel zou missen. Die lieve Madame Robijns, die altijd worst met roodekool opdiende. Ik zal haar heden avond verrassen aan het souper om het goed te maken, overwoog zij.

Het familiegraf te Hoboken, waarin de Kolonel was bijgezet en waarin ook zij eens zou rusten, was afgedekt met een witmarmeren plaat versierd met het familiewapen.

Mademoiselle zakte kreunend neer op het marmeren, door den wind drooggeveegd bidbankje. Zij liet haar tranen vrijen loop. Zij zag in een schemer den haast kaalgeplukten treurwilg achter het graf en de bladeren wegstuiven over het kerkhof. De Kolonel zou hare smart en schaamte begrijpen en deelen. Schande had de neef over de familie gehaald door zoo'n vrouw zijn naam te schenken.... Een vrouw van de straat, mocht zij wel getuigen, die geld noch eer bezat. Een...., zij kon het woord niet uitspreken zonder blozen.

Lang zat zij te peinzen tot zij versterkt opstond, haar tashje opende en in het spiegeltje keek tot de poeder-

kwast weer haar gelaat had opgefrist. Er was veerkracht in haar gang en wanneer zij van de tram stapte, ging ze regelrecht naar den notaris.

- Mademoiselle wenscht?
- Ik zou den Notaris willen spreken, zei ze gewichtig.

- Dat zal niet gaan, Mademoiselle.

- En waarom niet, polste zij strijdvaardig.
- Hij is in conferentie, fluisterde de klerk met groote geheimzinnigheid.
- Vijf minuten slechts....

- Het kan niet, Mademoiselle. Mocht ik hem storen, ik vloog op staanden voet de straat op.

- Maar, mijn zaak eischt spoed!....

- Dat kan niet, zei de klerk geruststellend, Mademoiselle is zoo gezond als een visch en 't is natuurlijk om haar testament te veranderen.... daar is geen haast bij.

Mademoiselle stond paf. Hoe kon die man raden wat zij in 't schild voerde? Wist hij misschien ook reeds iets af van de *mésalliance* in de familie?

- Mademoiselle kan mij de zaak gerust toevertrouwen.... Ik breng het wel in orde.

- Ik wil hem onterven, schoot zij uit, hij heeft schande over de Van de Sande's gebracht.

- Geef maar naam en voornamen op....
- Van de Sande, Emile-Théodore-Henri-Julien-Marie.
- G'hebt groot gelijk, Mademoiselle, suste de klerk, maar....
- Maar?

- In uw plaats liet ik een nieuw testament maken en de zes aanhangsels vernietigen. Voor de wet kan men niet klaar genoeg zijn.

- Daarom wou ik den Notaris-zelf spreken....

- Hij zou geen beteren raad kunnen geven.... Ik zal natuurlijk zijn advies vragen en dan kan ik u het stuk brengen om te teekenen.... Onnoodig dat u zich derangeert....

- Ik kan anders wel eens met den Notaris zelf klappen.

- Onnoodig, Mademoiselle, hij zou weer een conferentie kunnen hebben.... Ge kunt op mij rekenen als op den Notaris-zelf.... Au revoir, Mademoiselle.

Verteederd en gerustgesteld vertrok Mademoiselle. Nu kon zij opgewekt naar Madame Robijns gaan om te zien wat er 's avonds op tafel kwam. Nauwelijks was de deur achter haar dichtgevallen of de Notaris stak zijn hoofd in het kantoor.

- Wie was daar, Mijnheer Crabeels?

- Och, Mijnheer de Notaris, zuchtte Crabeels, 't was Mademoiselle Van de Sande, en zij wou u absoluut spreken....

- God beware me, Crabeels.... en wat had ze nu weer aan de hand?

- Ze wil een neef onterven!

- Ja....

- 'k Heb haar beloofd een nieuw testament te maken en het zelf te brengen, want ze wou terugkomen.



- Dank, Crabeels.... Wat geluk dat ze geen fortuin bezit!.... Dan kwam ze in de studie wonen! Maak het codicil maar zonder uitstel, de andere klanten kunnen wachten.

- Beter gevreesd dan bemind, peinsde de klerk.

### III

Onder de levende wezens mag alleen de gesneden zwarte kater van de benedenburen zich verheugen in de onvermengde en belanglooze liefde van Mademoiselle.

Toen het dier in huis kwam, een klein, speelziek en ronkend beestje, was zij wrevelig en vreesde allerlei onheilen. Katten zijn vies en kiezen onbehoorlijke plekjes om wat neer te leggen; verder zijn ze diefachtig van natuur. Het gebeurde daarbij, dat het katje, amper in huis, haar den dood op het lijf joeg terwijl het in het donker, op de trap weggedoken, met helsche fosfoorogjes te spinnen zat.

Maar telkens zat haar het beestje op te wachten en de wrok verging stilaan in verteederling. Overal waar Mademoiselle kwam vertelde zij over de wondere streken en over de aanhankelijkheid van de zwarte, lenige poes; hoe Marus groeide, hoe hij loerde op vogels en ander gedierte, haar zat op te wachten wanneer zij thuis kwam en 's morgens vóór haar deur lag. Marus had oogen die slimmer gluurden dan menschenoogen, een pels zóó glad, zóó glimmend en zwart, dat men er geen weerga van vinden kon.

Marus had een groote beteekenis in het leven van Mademoiselle gekregen. Zij kon tegen het beest klagen over de ondankbaarheid der menschen, over de wonderen van het toeval, de broosheid van het leven. Marus luisterde

en miauwde soms. Hij heeft menschenverstand, placht zij dan met verbazing vast te stellen. Wanneer zij boos gestemd was, kon zij ongestoord, zonder repliek te moeten duchten, tegen de kat uitvaren en wanneer haar een nieuwtje op de tong brandde dan kon zij het gerust aan Marus toevertrouwen.

Mademoiselle vond voor Marus lang vergeten zoete naampjes, suste en vermaande het dier als een kind. Waar zij kwam bedelde zij voor hem afval van de tafel. Thuis, bij het licht van de kaars en vóór zij de gaslamp aanstak, opende zij het pakje voor den ongedurigen, spinnenden Marus. Kwam ze zelf van een kale ontvangst terug dan deelde zij haar eigen souper met den zwarten kameraad.

Er kwam een dag dat het beest lusteloos en ziek scheen. Marus was zijn lenigheid kwijt en liet de musschen ongestoord vóór zijn neus pikken. Zijn pels verloor zijn glans, het ruien liet heelder plekken achter.

Als een moeder ontfermde zij zich over het zieke beest, plaagde den drogist om middelen te verschaffen om van Marus weer den ouden schoonen kater te maken. Ten slotte, nadat zij hem met zwavel had ingesmeerd, die hij gewetensvol weglakte, zag zij haar moeite beloond en de kat bekomen.

Jaarlijks bezocht zij sindsdien de kattentoonstelling om er Marus' evenbeeld te ontdekken. Dit evenbeeld bestond evenwel niet. Zeker was er telkens het puik van de kattenwereld bijeengebracht, er waren beesten die stellig de onderscheiding verdienden van ten toon gesteld

te worden, maar geen kat, zelfs de aristocratische Angorakat, kon vergeleken worden met den bescheiden, nooit geëxposeerden Manus.

Na zoo'n bezoek knuffelde zij hem nog meer, sprak tot hem met weeke stem en zorgde voor wat lekkers.

- Marus, mijn beesteken, ge zijt de schoonste onder de schoonen!....

- Miauw.... Miauw....

Een speelsche kater was de gesneden Marus niet. Hij kon uren lang met geloken oogen ingedoken liggen, een andermaal zonder versagen op zijn achterwerk zittend, met zijn staart over de voorpooten gevlijd, naar Mademoiselle en haar doening loeren. Soms doorjoeg hem een wilde lust om te hollen en rond te buitelen, zijn nagels te scherpen aan het cocomatje vóór de kamerdeur, te miauwen dat hooren en zien vergingen. Hij zat vol streken en grollen. Gaarne verborg hij zich onder kast of bed en was niet uit zijn schuilplaats te lokken, tot weer een groote onrust hem overviel en hij, ergens buiten op een dak, aangetrokken werd door den vreemden roep van een onzichtbaren kameraad.

Door Marus leerde Mademoiselle al de katten uit de buurt kennen, het onderscheid tusschen al die schuwe, fonkelende oogen, de wondere vachten, wit, grijs, rosgevekt en zwart.... Er waren er die zij verfoeide, die valsch keken en loensch - vooral de vriendinnen van Marus -, er waren er anderen die zij zachtjes wist aan te halen en die zij streelde omdat het toch zoo'n goede, arme beesten waren. Marus moest meer dan eens het

verwilt hooren dat hij een prinsenleventje genoot in vergelijking met de schichtige en verwaarloosde dakschuimers. Maar, Marus bleef altijd maar een dier onder de dieren en verkoos al te vaak, boven den veiligen, gezelligen haard, het gezelschap der roekeloze en roofzuchtige vagebonden. Menigen nacht, als sterren en maan in het hemelgewelf te pronken hingen, sleet Marus buiten op vreemde jacht en avontuur. En wanneer hij dan 's morgens als verlegen in de kamer kwam binnensluipen dan slurpte hij bescheiden zijn melk op, luisterde noch keek naar de pruttelende Mademoiselle, maar ging in een leunstoel na zijn nachtbraken uitrusten.

Zekeren morgen keerde Marus niet terug van zijn nachtelijke expeditie.

Om het half uur ging Mademoiselle bij de benedenburen informeerden naar de arme poes. Haar ziel verging van onrust en haar gedachten waren in de war. Mademoiselle beefde als een riet en kon nauwelijks haar melkkannetje met twee handen dragen. zij had geen eetlust en geen verlangen om op visite te gaan. Dien nacht kon ze niet slapen, lag ze te woelen en te luisteren naar wind en regen. En in zoo'n hondenweer was de arme Marus verdwaald....

Tegen het aanbreken van den dag verzonk Mademoiselle in een angstigen droom. Zij zag permentelijk haar gebuur, de zwarte schoorsteenveger, een hartstochtelijk duivenmelker, bezig met Marus den schoonen, zwarten pels af te stroopen. Het arme dier hing opgeknoopt, en met glazige, doode oogen keek hij haar aan. Zij stond

er machteloos bij en moest de woeste spotternij aanhooren van den grinnikenden duivel. De schoorsteenveger had een konijnensoupeetje beloofd aan zijn herbergvrienden! Kon men een fijner broksken verdenken dan een gesneden kater, gevoed met zijn duiven? Want Marus was een onvertogen duivenjager geweest. Nu moest hij den pot in, stoven in boter en ajuin, bestrooid met zout en peper.

Zij slaakte een angstkreet en vloog overeind. In een oogwenk stond zij beneden en vertelde met bewogen stem haar angstigen droom.

- Droomen is bedrog, troostte Madameke.

- Hij is er toe in staat....

- Ja....

- Och! Het arm beestje.... het deed niemand kwaad al joeg het nu en dan achter de duiven....

- Als ik het moest weten, bedreigde Madameke.

- Ik zou naar de politie gaan!.... Waarvoor dient anders de politie?

- We hebben geen zekerheid, Mademoiselle.

Toen werd een kamerdeur geopend en riep een mannenstem. Mademoiselle vlood als een bejaarde hinde, want zij was in négligé en haar pruik lag boven op de nachttafel.

Spoedig wist heel de buurt dat Marus spoorloos verdwenen was. Wie maar een hart had met een greintje gevoel bekloeg het lot van het arme dier en verdacht 'iemand' de misdaad te hebben gepleegd. Er werd gefluisterd en argwaan gewekt.

In den valavond kwamen Madame van beneden en de buurvrouw van de tweede verdieping, een naaister, aankloppen. Ongewoon bezoek voor Mademoiselle, maar het viel haar niet eens op.

- Nieuws? hijgde Mademoiselle.
  - Neen. Maar de Juffrouw heeft iets gehoord....
  - Hebt ge hooren schreeuwen als de beul hem wou vermoorden?
  - Neen, Mademoiselle.
  - Maar zeg het dan toch, drong Mademoiselle aan, ik verga van angst.
  - Wel, ik had zoo juist het trouwkleed van de weduwe Boeykens klaar en dacht....
  - Wat hebt ge gehoord?
  - Ik dacht, ging de Juffrouw onverstoorbaar voort, ik kan het kleed nog gaan brengen, ten minste als het niet regent.... Ik trek het venster open en daar hoor ik de vrouw van den schouwveger zeggen, kwaadweg zeggen....
  - Wat? praamde Mademoiselle, en haar hart klopte onstuimig.
  - Moordenaar!
  - Is dat niet verdacht? huiverde Madameke.
- Mademoiselle moest van alteratie gaan zitten.
- Arme poes, snikte zij zielig, 'k heb het u zoo dikwijls voorspeld, met uw nachtbraken.
  - 't Was maar een dier, paaide Madameke.
  - Maar hij had menschenverstand!
  - En terwijl ik het zoo overweeg, teemde de naaister,

een mensch hecht er anders geen belang aan, 'k heb den schouwveger een put zien graven in den hof, vlak tegen het hofmuurken naast het kiekenskot....

- Verdacht is het zeker, oordeelde Madameke.

- Dan zal hij hem toch niet opeten, bepeinsde Mademoiselle, ik ben er nog blij om.... Nu moeten wij de politie verwittigen....

- We hebben geen bewijzen, meende Madameke.

- Geen bewijzen?

- 't Zijn maar vermoedens....

- Ik zou zijn duiven vangen en opeten, zei de wraakgierige naaister, zij bevuilen toch maar het regenwater en de richels....

- Ik zou geen broksken door mijn keel krijgen, jammerde Mademoiselle, ik zou steeds denken aan dien armen Marus en zijn vreeselijk einde....

- Neen, besliste Madameke, we moeten eerst zekerheid verkrijgen en dan handelen.

- Er zal nooit een haan over kraaien, voorspelde de naaister.

- Een misdaad komt altijd aan het licht en boontje komt om zijn loontje....

Met deze vertroosting ging de krijgsraad uiteen.

Mademoiselle sleet weer een slapeloozen nacht, luisterde naar toetende auto's en burengerucht, naar den beiaard, het geritsel van muizen en het gekraak van houtwerk in het oude huis.

De belangstelling in de buurt voor het lot van de arme poes scheen te verflauwen.



Zoo zijn de menschen, dacht Mademoiselle, uit het oog, uit het hart.

Ook de derde nacht schonk haar geen rust. Nu was alle hoop wel vervlogen en Marus lag voor eeuwig begraven in het tuintje van den schoorsteenveger. Wanneer zij uit een lichten sluimer ontwaakte, was haar peluw nat geschreid. De tranen hadden haar gesterkt. Ik moet flink eten, anders wordt mij de emotie gevaarlijk, overwoog Mademoiselle, en bakte een flinke portie spek. Als hij dat mocht kunnen rieken, de smulpaap, dan werd hij opnieuw levend!

Uit gewoonte bewaarde zij op zijn schoteltje den afval en de zwoerdjes.

Zij moest nu maar niet langer meer op hem wachten, kon nu gerust haar boodschappen gaan doen en haar vriendinnen, die wellicht mochten veronderstellen dat ze ziek was, gerust stellen. De drukte van de stad, de overvloed in de uitstallingen, het rumoer en de menschen namen haar in bezit en gaven troost en afleiding. Het hinderde haar niet eens, dat zij te vergeefs aanschelde bij haar vriendinnen en vernemen moest, dat ook zij van het vleugje zon geprofitteerd hadden om in de stad te kuieren. Zij dineerde in een groot warenhuis op de Meir en verlengde het zitje door een extra koffie te bestellen. En wanneer zij eindelijk huiswaarts trok, begonnen de lichtreclames in de middenstad al te gloren en te gloeien, aan en uit te gaan, groen, rood en geel.

Thuis gekomen joeg zij nog even een brandje in de kachel, luisterde naar het gezellig ronken en ontplooidde

haar beursgazet. Het beursspel was haar leven, het stijgen of zakken van aandelen in petroleumbronnen of rubberplantages gaf warmte of koude.

Nauwelijks heeft zij haar bril op den neus of daar hoort zij iets buiten aan het raam. Het klinkt zoo bekend en zoo bescheiden familiaar. Neen, 't kan immers niet zijn.... Marus is dood en begraven.... Haar verbeelding speelt haar parten.

Weer hoort zij een aarzelend miauwen.

Zij kan het niet langer harden, snelt naar het raam, trekt het venster op een kier en Marus wipt binnen!

Mademoiselle weet niet waar ze het heeft, moet van aandoening gaan zitten. Moet ze Marus streelen of kapittelen? Waar had hij gezeten? Was hij misschien aan den onverlaat ontsnapt? Honger scheen hij niet geleden te hebben want hij liet de zwoerdjes onaangeroerd, maar hij slabberde gulzig het kopje melk uit dat zij hem voorzette.

- Marus, Marus toch, berispte zij, het vrouwken zóó ongerust maken.... We dachten dat ge dood en begraven waart.... Nooit meer doen, Marus.... nooit niet meer met de dakschuimers op marode trekken, veilig in uw mandje slapen.... Anders loopt ge nog regelrecht in uw ongeluk!....

Marus miauwde.

Hij verstaat wat ik zeg, dacht Mademoiselle. Nu gauw Madameke verwittigen, want het is toch háár kat in zekeren zin.

Madameke kwam en de naaister kwam.

- 'k Heb het immers gezegd dat het maar vermoedens waren, verklaarde Mademoiselle niet zonder waardigheid, en op vermoedens mag men niet veroordeelen, zei mijn broer altijd....

- Die van hiernevens was er toch toe in staat, meende de naaister, wie weet is Marus niet losgebroken?

## IV

In het voorjaar, als de oude seringeboom in het tuintje van den schoorsteenveger plots vol botten stond en er kwetterende vogels neerstreken op de takken, overviel Mademoiselle een verlangen naar grooten schoonmaak. Over heel de buurt hing trouwens een ijver om te verven en te boenen. Waar zij kwam werd zij verflucht gewaar en stonden de meubelen overhoop gehaald.

Aanzien doet gedenken en zoo ging zij op jacht naar een duivelstoejager. Met veel listigheid en geduld mocht zij er in slagen een werkvrouw op te schommelen.

't Was een levenslustig, fleurig meiske uit een Scheldedorp. Dagelijks kwam zij met 't stoomtrammetje tot aan de overzetboot, vaarde de Schelde over en zocht haar kostje in de groote stad voor zichzelf en voor heur kind.

- Hoe heet ge? vroeg Mademoiselle toen zij de stevige meid ontving.
- Felicita....
- Felicita, mompelde Mademoiselle, terwijl zij de koffiekopjes vulde.
- Ge moogt ook Marie zeggen.... of Stans.... of wat ge wilt, Juffra, als we maar 'ne naam hebben....
- En ge gaat uit werken, verkende Mademoiselle, om uw moeder te helpen?....
- Precies niet, 'k heb nog een broer en een zuster

thuis.... de zes ander zijn getrouwd.... ik werk voor mij en mijn kind....

- Een kind?
- Ja, een meisken van drie jaar....
- En ge zijt niet getrouwd? schuddebolde Mademoiselle.
- Dat gebeurt meer, Juffra, troostte Felicita.
- En de vader?
- Wil ik niet meer van weten.... Een deugniet.... Wat geluk dat ik hem niet getrouwd

heb!

- Maar Marie toch!

- Ja, geluk.... Mijn vader zaliger zei altijd.... Ons Felicita.... ons Marie, is voor 't geluk geboren.... Zij kan werken gelijk een paard, eten gelijk een wolf, slapen gelijk een dasken.... en ze lacht en zingt van 's morgens tot 's avonds laat....

Van drinken heeft ze niet gesproken, bedacht Mademoiselle. Ze wist nu genoeg en het gaf maar tijdverlies nog meer uit te visschen, en gebreken hadden ze toch allemaal.

- We zullen maar beginnen met de ramen, Marie. ..De werkvrouw kon flink de handen uit de mouwen steken. Mademoiselle vreesde maar voor de bibelots en het glaswerk. Zorgeloos zong Marie, en als zij niet zong dan floot zij een deuntje. Om een bagatel kon zij lachen, ja schateren.

- Marie, berispte Mademoiselle, ge moest toch een beetje serieus zijn....
- Al wat ge wilt, Juffra, maar dát gaat niet.... Elke

mensch heeft zijn eigen natuur... en aan uw natuur is ook niks te veranderen....

- Wacht maar tot ge ouder en wijzer zijt, mopperde Mademoiselle.

- Ouder zal ik worden, maar, wijzer niet!.... Ik dank het aan mijn vader, Juffra....

Hij was wreed fier over zijn pronte dochter.... Hij noemde mij zijn meesterstuk....

'Ik had mijn botten vol geuzenlambik en 't was een maannacht in den hooitijd', lachte hij, als hij 's Zondags een pint te veel gedronken had.

Mademoiselle kon geen antwoord vinden. Zij verliet de kamer en zocht bezigheid in de keuken. Wanneer zij na een kwartiertje weerkeerde stond Marie op een ladder en zeemde het gouden kader van haar portret. Zij floot noch zong, in gepeins verzonken.

- Is dat uw portret, Juffra?

- Ja, Marie.

- In uwen jongen tijd?

- Ja, Marie.

- Een schoon meiske....

- Dat was ik, zuchtte Mademoiselle.

- Spijtig dat een mensch moet oud worden....

- Ja, Marie.

- En de schilder?

- Is lang dood.

- Zag hij u geerne?

- Ja, Marie.... ik geloof wel van ja....

- Heeft hij het u dan nooit gezegd?

- Ja.... Neen.... 't Is zoo lang geleden....

Plots begon Mademoiselle te huilen, zonk neer in een leunstoel. De tranen schonden het laagje poudre de riz.

- Kom, kom, suste Marie en liet haar zeemenlap in den steek om Mademoiselle te komen troosten.

- Ik kan het niet verhelpen....

- Als ik dat geweten had....

- 't Is kinderachtig, ik weet het!.... Een oude vrouw....

- Ik zal er nooit meer over spreken, Juffra. Kom, droog uw tranen af.... Een vrouw is maar een vrouw..

Mademoiselle gehoorzaamde gedwee, verdween in de slaapkamer en kwam gepoederd terug.

Na het vertrek van Felicita nam zij Marus op haar schoot, en zat lang naar buiten te staren in den gloed van het smidsvuur. Doch Marus was het spoedig beu en liet haar in den steek. In langen tijd had zij zich niet zoo eenzaam gevoeld, zoo verlaten. Dat was de schuld van die werkvrouw die haar zoo overvallen had. Of was het de schuld van al die beslommeringen die een schoonmaak meebracht? Er zijn dagen dat een mensch zwak is en gevoelig. Daarom, vroeg naar bed en de sentimenteele bui laten wegdrijven.

Peinzend stond zij vóór haar portret. Wat was de mode toen anders dan nu! En dat hoog opgetrokken coiffure. Was 'zij' dat wel ooit geweest? 't Was als een portret van een vreemde vrouw. De oogen bewaarden een geheimzinnigen gloed en het vleesch bloeide rijp en zonnig op den goudbruinen achtergrond van het doek. Had zij zich niets te verwijten? Had zij het begeerlijk

leven wel naar waarde weten te schatten en, behaagziek, de liefde niet versmaad? Waarom herinnerde zij zich zoo duidelijk die eenige wandeling in een maannacht door het Terkamerenbosch? Niet terugblikken.... Zij had hem laten ontsnappen. Hij was te Parijs gaan sterven.

Marie, wat hebt ge weer opgeroepen!

Vóór den ouden spiegel van haar lavabo kleepte Mademoiselle zich uit. De spiegel had weleer het beeld van in haar meisjesjaren weerkaatst; nu was hier en daar het kwik gesprongen en verkleurd. In het troebel beeld herkende zij de vrouw van het portret niet meer. Zij bekeek haar povere naaktheid en huiverde. Wat is de tijd wreed in zijn genadeloos doorjagen. Mademoiselle kreunde, blies het kaarsje uit, vluchtte het bed in en vergat daarbij haar valsche tanden uit te doen.

Wie had ooit dat tortuur uitgevonden: spiegel en portret! In haar ellende vergat Mademoiselle de dagelijksche slameur, de zaakjes, de belastingen, de achterklap en de wereldsche lichtzinnigheid, Marus en de rest. Mademoiselle viel weenend in slaap.

's Anderen daags scheen het Felicita dat Mademoiselle minder spraakzaam was, op afstand bleef, vormelijk en stug. Soms kreeg ze zelfs geen antwoord op haar vragen. Ze is vandaag erg doof, oordeelde Felicita, dat komt meer voor bij oude menschen als de wind uit het Oosten waait.



**Zangers**

**I**

Onder de hoge populieren trok Rubens zijn kartonnen heksenmasker af.

Plots voelde hij nu de verlatenheid der nieuwe stad. Overal lag de sneeuw ongerept te glinsteren. Ingesneeuwd schenen de spitse torens der Sint-Jozefkerk, en het monument Loos in zijn houten loods rees als een blanke kegel op.

Achteloos hield hij zijn bezemstok onder den arm en het 'stroopen broodje' veerde door de sneeuw bij de minste beweging. De zwarte trekmutts stond hem scheef op den kop.

Rubens was moe na een langen namiddag van carnaval plezier. Als 'vuil Jo' had hij langs de Meir gekuierd en straatkapoenen en ook het vrouwvolk 't wippend broodje tot bijten aangeboden. Blauwsel, roet en krijtwit hadden zijn maskeradepak gekleurd, pepernoten waren op hem neergeregend uit de ramen tot al zijn koperen centen aan de woeste kapoenen te grabbel gesmeten bleken. Daarna was hij naar de danszalen afgezakt.

Nu was zijn beurs haast plat. In zijn jurk hing het borstenvulsel scheef, de groezelige vrouwenrok, half opgestroopt, liet de afgetrapte en beslijkte ruitjesbroek zichtbaar.

Rubens keek naar den hemel, naar den diepen, donkeren hemel waar een ster verschoot achter de vreemde lichten van den nacht.

In de verte rammelde de beiaard en verstierf een carnavalgezang. Sneeuwpluisjes stoven uit de zoevende populieren, zij dwarrelden hem op het verhit gelaat en deden hem huiveren.

In de ontuchtering dacht Rubens aan den kommer der komende dagen, aan zijn schilderij, een herberginterieur van een buitenafspanning, aan de rekening van den inlijster, aan 't dagelijksche leven en de geldzorgen.

Een bitteren nasmaak bracht elke roes! Wanneer men met leutige kameraden, met schildersgezellen, op rabaut ging, wanneer men op zijn eentje 'broodjebijt' liep met carnaval, 't was al hetzelfde gevoel zoohaast het plezier voorbij was. Ik ben een eenzame ziel, peinsde Rubens, ik heb kat noch kraai! Maar ik vaag er mijn botten aan, troostte hij zichzelf.

Terwijl hij zoo stil stond te dubben en te weifelen, geplaagd door het naar gevoel te veel en te weinig te hebben gedronken, kwam een maskeraadje, in een wit laken gehuld, op hem toe. De sneeuw verdoofde haar gang.

Eventjes beloerde zij Rubens, deed hem dan opschrikken door haar lustig liedje:

En z' heeft heur witte kousen aangedaan  
Om naar 't bal te marcheeren!  
En z' heeft heur witte kousen aangedaan  
Om naar 't bal te gaan!

In het zwarte masker zag hij haar donkere oogen schitteren. Haar witte kousen en het kantje van haar

broek kwamen amper uit, bij het geruischloos dansen in de sneeuw.

Rubens stelde zich in postuur, stak zijn bezemsteel op en liet 'broodjebijt' boven het hoofd van het masker wiegelen.

- Ik bijt niet, zei de vrouw.
- Wat dan, Mieke?
- Ik dans, zei de vrouw en zong opnieuw haar liedje.
- Willen we dan liever naar de Variétés gaan?
- Ja...

Arm aan arm trokken de elkaar vreemde maskers, langsheen het Park, over het witdonzig tapijt. In 't geniep telde Rubens met de linkerhand zijn geld in zijn broekzak. Hij had het grijnzend oudewijvenmasker weer opgezet. Met de vrouw aan zijn arm verging het gevoel van eenzaamheid en hij kon weer zorgeloos zingen. Wie zij was kon hem niet schelen, zij had vurige oogen en was flink van leden. Samen zongen zij het sentimenteele lied van Karel Boeyen 'De Bloem des Bals':

Wat was ze schoon, in blank balgewade,  
De lieve maagd, door allen blij begroet!

Links stonden huizenblokken, van elkaar gescheiden door open bouwterreinen. In de schaduw van een schutting liep een nachtwaker. Wat verder, verscholen onder de diep ingebouwde koetspoort, stond een koppel maskers te vrijen. Rubens en zijn gezellin schrokken wanneer zij de mommen zagen, zwarte domino's met gezich-

ten als doodskoppen.

Doch in de verte zongen weer feestvierders die hen lokten door de sneeuw.

De nacht was lang en de heugenis verging. Het koppel dwaalde van danszaal naar kroeg, en danste, dronk en zong. Soms liepen zij met een troepje mee, dan weer gingen zij hun eigen weg tot de sterren begonnen te verbleeken en zij weer opnieuw, buiten het gejoel, onder de besneeuwde boomen drentelden. Het beeld van Boduognat zat in witten pels gehuld.

- Waar zijn we? vroeg de vrouw.

- Kom maar mee, verzocht Rubens, we zijn vlak in de buurt van mijn atelier....

- En dan, zei ze loos.

- Morgen komt er nog een dag, beloofde hij.

Laat in den morgen werd Rubens wakker. Hij zag de roestige potkachel, de studies aan de muren, het herberginterieur op den ezel. Op de tafel, naast palet en penseelen, stond de koffiepot en lag een half brood. Op den grond lag stof en asch, en het klein grijs gespikkeld tapijtje voor het ijzeren bed was gescheurd. Zoo kende hij zijn vertrek, zijn vertrouwden artistieken rommel. Maar voor het bed was het carnavalgoed op een hoop gesmeten, bovenop puilden de maskers. Het groote raam, grillig bebloemd door den vorst, temperde het licht.

Dan keerde Rubens zich naar de gezellin die naast hem rustig voortsliep. Haar linkerarm lag bloot op het deken, haar blonde haren waren losgewoeld en bedekten haast haar mollig, rond gelaat. Lang bestaarde Rubens

de onbekende die de grillige nacht op zijn weg had gevoerd.

Voorzichtig stond hij op, stopte haar arm onder, trok zijn bemodderde ruitjesbroek aan, maakte de potkachel leeg en stak het hout aan.

Terwijl het vuur ronkte onder den waterketel, ruimde hij de tafel af, zag de bloemen vergaan op de ruiten, en de tuin daarachter wit glanzen en glinsteren onder de zon.

Opnieuw ging hij dan de vrouw begluren die ongestoord voortsloep.

Nooit had Rubens zijn atelier zoo zonnig en gezellig geschenen.

## II

Op Aschdag begon de schilder zijn huishouden met de vrouw die uit den hemel gevallen was.

Zijn eerste werk was zijn gouden uurwerk, een erfenisstuk, naar den lommerd te brengen. Intusschen had de vrouw haar koffer gehaald. Zij kamde haar blonde haren en keek in het afgeschilferd spiegeltje toen hij terugkwam. De tafel stond gedekt, een haring kiskaste op den rooster en de geur van versche koffie hing in het atelier.

De gezelligheid overweldigde hem. Hij nam zijn teekengerei en begon zijn gezellin te teekenen in zijn schetsboek.

Een oogenblik bleef zij rustig staan om haar minnaar te begluren. Een pronte jongen, bedacht zij even, een rare vogel is toch zoo'n artist....

- Kom nu maar eten, anders zal de haring aanbranden!....
- Ja.... maar hoe heet ge nu eigenlijk?
- Euphrasie.... Lach niet.... In 't land van Waas kiest men die namen uit.... En gij?
- Ik heet Rubens..... Niemand heeft mij ooit anders genoemd.. Als jongentje teekende ik reeds en zoo vond elkeen het goed mij bij mijn achternaam te noemen.
- Wel Rubens, noem mij ook maar liever Mieke.... Zij trok hem speelsch met den zwarten knevel, streek

hem over de glimmende haren die hem tot in den hals vielen, spiegelde zich in de donker-glinsterende oogen die in zijn tanig gelaat het leven brachten.

De haring smaakte heerlijk, en wanneer de laatste kruimels brood verdwenen waren, begon Rubens weer ijverig te teekenen.

Nooit had hij zoo'n werklust gekend. En toen de schemering het vertrek met schaduw vulde, zaten zij bij de blozende kachel te stoeien en te praten.

Rubens was reeds vroeg een weeskind. Zijn vader had hij nooit gekend. Zijn moeder hield een klein snoepwinkeltje in het Sint-Andrieskwartier en liet hem, pas tien jaar oud, een paar duiten na. Een oude tante nam het kind op, liet het zijn roeping volgen en aan de Academie studeeren. Voor een paar jaren was zij gestorven en had hij zich zelf moeten behelpen.

Euphrasie was jong naar de stad komen dienen, had haar laatste betrekking verlaten om haar intrek te nemen bij Rubens.

- Nu zal het leven pas beginnen, voorspelde Rubens.

- Nooit denken aan morgen, waarschuwde Mieke.

De wittebroodsweken waren een snoer van gelukzalige dagen en nachten.

Mieke was huishoudster, model en verliefde. Heelder dagen zong zij als een lijster, terwijl zij orde bracht en reinheid in het verwaarloosd atelier. De voorjaarszon schitterde door de gewasschen ruiten, en bescheen de afgestofte schetsen en schilderijen tegen de muren.

Rubens kende geen lanterfantten meer. Hij werkte on-



verpoosd. Mieke inspireerde hem steeds, nu eens was zij een idyllische boerendeerne, dan een melkboerinnetje met koperen stoopen, later weer een naakte godin met vleesch van melk en bloed. Met voorliefde schilderde hij ook de doode dingen zijner omgeving, een steenen bierpot, een homp brood, een paar haringen met gouden weerschijn naast een lichtgele citroen.

Heel zijn werk was een hulde aan zijn leven dat zooveel kleur en inhoud had gekregen, al wist hij zoo weinig van de vrouw die voor hem gesloten scheen ondanks haar opgewekte uitbundigheid.

Telkens wanneer het geld verteerd was, nam hij, als met tegenzin, een zijner doeken onder den arm en trok naar den schilderijenkoopman, die voor Amerika kocht. Het onafgewerkte herberginterieur en de eerste portretten van Mieke werden nooit van den wand genomen.

Hij kreeg nu wel meer van den koopman, sinds deze gemerkt had dat zijn schoenen niet meer kromgelopen waren en helder blonken, zijn kleederen geborsteld schenen en zijn zwarte Lavallière met zorg geknoot hing op zijn hagelblank linnen.

's Zondags trokken zij naar buiten, zagen de boomgaarden bloeien, de boomen en hagen groenen. In de schemering hoorden zij ook nachtegalen kweelen en de vrijende koppels gichelen en zoenen. Alles scheen hun levensvreugde te deelen wanneer zij den bleeken avondhemel zagen en den verschen grondreuk inademden.

Met Sinksen, terwijl zij in De Ekster, de oude buitenherberg onder Deurne, boterhammen met platte kaas en

schalonnjes aten, kwam een luidruchtige kunstenaarsbende rond hun tafel dansen. 't Waren alle jonge kerels met lang haar en vreemde hoeden. Onder de artisten waren een paar dichters, een beeldhouwer en jonge schilders, 'strijdende Vlamingen' en vrolijke meisjes. Mieke juichte mee in het zorgeloos koor. 's Avonds hoorden zij ditmaal de vogels niet, want hun eigen zang galmde over de velden. Een der dichters was het haantjevooruit en zette telkens een nieuw liedje in. Zij zongen van de liefde en van Vlaanderen. In de stad trokken zij naar oude herbergen waar zij garsten dronken en over kunst en Vlaamsche beweging tot laat in den nacht bleven disputeeren en goedlachsche grappen verkochten.

Daarna gebeurde het wel meer dat zij er met de artisten op uitgingen. Soms ook nam Rubens zijn schildersbak mee naar den met knotwilgen bezetten dijk van Hoboken waar het zalig rusten was en het water schuurde tegen het oeverriet. Mieke lag daar uren lang op de groene glooiing naar de lucht te turen tot ze geeuwde en dan Rubens begon te plagen. Op regendagen werkte hij aan een doek dat zij hem geïnspireerd had: De Waschvrouw.

De schilderij stelde Mieke voor aan de waschtobbe. Uit de blauwe werkjurk puilden de naakte borsten. Zij scheen loos te glimlachen en staarde den dampwalm na die langs haar bloote armen uit de tobbe steeg. De kameraden prezen het werk onvoorwaardelijk. Een jonge beeldhouwer overtrof de anderen in zijn lof. Uren kon hij op het atelier zitten praten over eigen plannen om tel-

kens terug te komen op het 'meesterstuk'. Hoe meer zijn geestdrift klom, hoe kwistiger hij op den vloer spuwde en asch en propjes uit zijn steenen pijp morste. Wanneer hij weg was kon Mieke den vloer gaan reinigen en knorren over den viezerik.

Rubens, tusschen twee vuren, zei maar niks. Het geprezen doek werd naar Parijs gezonden. Doch Serafijn bleef komen en zag zijn vriend werken, terwijl hij rookwolken opblies voor het open raam. In den verwaarloosden tuin waar het gras hoog opgeschoten stond en het onkruid welig tierde, gloeiden roode kattestaarten en donkere stokrozen. Dieper, achter de lage schutting, werkten een hovenier en zijn zoon in de broeikassen, vulden bloempotten, waarmee zij geregeld naar de bloemenmarkt op 't Groen Kerkhof trokken.

Dat rustige leven schilderde Rubens, daarbij verstrooid luisterend naar het betoog van den beeldhouwer die de gebreken van anderen hekelde, zijn eigen plannen breedvoerig besprak, met zijn zware handen door het golvend haar streek of zijn blonde snor opdraaide. Soms bleef Serafijn een paar dagen weg en wanneer hij terugkwam rookte hij sigaren.

- Men moet ook al eens wat werken, verontschuldigde hij zich dan, begon zonder verderen overgang een bekend beeldhouwer te bedillen.

Zoo wist Rubens telkens waar Serafijn gewerkt had. Wat mag hij van mij wel elders vertellen, vroeg zich de schilder af. Vitten is zijn natuur en vriendschap verraadt hij om kwaad te kunnen spreken. Het ontbrak echter

Rubens aan moed om hem tegen te spreken en het gewauwel van Serafijn, de achterklap der babbelkous, werd hem haast een behoefte. Men moet toch weten wat er in de wereld gebeurt, paaide hij zich.

In de vochtige herfstdagen, de tuin was een tapijt van gele en gouden bladeren en de regen kletste in woeste vlagen tegen de ruiten, zochten zij gezelligheid bij de roodgestookte kachel. Mieke, rillerig en loom, naaide lusteloos aan de kleedjes voor den kinderkorf. Het huiswerk werd veronachtzaamd, het stof bleef weer liggen en zij pruttelde niet meer over den morsigen Serafijn. Enkel als zij 's avonds onder de artistenbende zat in 'n garstenkroegje, scheen zij op te fleuren.

Rubens werkte zijn zomerschetsen uit en was blind voor de rest. Hij had den bedongen prijs voor De Waschvrouw ontvangen, vertrouwde in de komende dagen en kon dus vroolijk fluiten. Een lied van Béranger zong hij als lijfstukje 'Ma Grand'Mère':

Ma grand'mère, un soir à sa fête,  
De vin pur, ayant bu deux doigts,  
Nous disait, en branlant la tête,  
Que d'amoureux j'eus autrefois!  
Combien je regrette  
Mon bras si dodu,  
Ma jambe bien faite,  
Et le temps perdu!

Hij zong het zoo vaak tot Mieke en Serafijn het refrein meezongen.

De winteravonden brachten heftiger dispuut onder de artisten. Sommigen hielden het met de meetingisten, anderen met de liberalen. Waren de eersten gehecht aan het oude, knussige leven, gekant tegen militarisme, vlaamsch gezind en katholiek, de anderen ontstaken hun lantaarn bij de Franschen, spraken van vrijheid, hadden minachting voor de papen en de kerk, enkel het onderwijs en de weeskinderen trokken hun belangstelling. We bouwen een nieuwe maatschappij, voorspelden de liberalen, we worden meester op het stadhuis. Een vrijgeest had slechts misprijzen voor hun getater, hij verwachtte heil van een revolutie en van het socialisme, ja van het communisme. Staten zouden verdwijnen, de internationale zou regeeren, een wereldtaal zou de menschen aaneensluiten, Proudhon, Marx, Bakoenine waren de nieuwe leiders der menschheid. Men spotte met zijn profetie, meetingisten en liberalen schenen een oogenblik eensgezind. De flaminganten hadden het tegen de wereldtaal, de liberalen tegen de revolutie, de katholieken tegen de vernieling der kerk. Maar intusschen waren de meetingisten antimilitarist, de liberalen voor den vooruitgang, de flaminganten voor de volksmacht. De vrijgeest zat glimlachend een versche pijp te rooken wanneer de storm over zijn hoofd was weggetrokken en zij opnieuw elkaar onderling in het haar zaten.

Het waren uren van verveling voor Mieke. Serafijn bulderde mee zonder dat men wist in welk kamp hij stond; hij had telkens scherpe, smadelijke onderbrekingen, trok nijdig aan zijn pijp en spuwde geweldig. Ru-

bens luisterde en had eigenlijk liever thuis gezeten. Enkel zijn vak trok hem aan, kon zijn hartstocht opwekken. Hij was blij wanneer heel de bende af en toe eens de debatavonden onderbrak om naar den 'Royal' te gaan, en Fransche opera's te hooren zingen van onder de hanebalken in den schouwburg. Op de eerste rij van het uilenkot zaten zij te kijken naar de burgers en hun opgeschikte vrouwen beneden. Hoe hoog voelden zij zich verheven boven den gewonen bourgeois! Serafijn had een woeste minachting voor al die menschen met centen die geen kunstenaars waren. Toch betrapte Rubens hem eens toen hij voorkomend zijn hoed afnam voor zoo'n dikken spekslager, dien zij, nabij het theater, voorbijgingen.

- 't Is een kalant, verontschuldigde zich Serafijn, ik heb zijn borstbeeld te maken.... en al die stommelingen hebben centen....

Rubens verdacht menig kameraad niet beter te zijn dan de bourgeois. Het was maar benijding en zoo haast zij er kans toe zagen zouden zij beneden zitten op de fauteuils. Maar in zijn argeloosheid liet de overweging geen verder spoor. Daarbij speelde men dien avond Mignon, en voor hem was het nog nieuw. Na de vertooning trokken zij zingend de stad in. De burgers keken toegeefflijk de joelige artistenjeugd na. Een manescharre spoot wat zilver neer en de wind rukte met bolle vlagen, deed de vlindervlammen weifelen in de gaslantaarns.

Wanneer hij later terughdacht aan dien avond stond een beeld verstard en klaar in zijn geheugen geprent:

een meisje dat zong op het Burchtplein onder de kale boomen:

‘Connais-tu le pays où fleurit l'oranger,  
Le pays des fruits d'or et des roses vermeilles..’

en hoe allen in koor herhaalden:

‘C'est là que je voudrais vivre,  
Aimer et mourir! - C'est là!’

Mieke leunde zwaar op zijn arm bij het huiswaartskeeren. In de stille buitenwijk zong enkel de wind en was de duisternis doorschemerd met de stralen van de manesikkel en het karig licht der lantaarns.

Spoedig daarna viel er aan geen uitgaan meer te denken. Tweemaal per week ging Rubens winkelen in de stad, bracht zijn provisie tabak mee en nieuwe goudsche pijpen die hij, onder het werken, uit verstrooidheid telkens brak.

Serafijn vertoonde zich maar zelden, en zijn bezoeken waren zeer kort. Zij leefden heel eenzaam. Wel woonden er in de buurt nog enkele schilders doch niemand zocht omgang. Moest Rubens om teekengerief of verf, dan gelastte Mieke hem met boodschappen, waarvan hij regelmatig de helft vergat. In die dagen ging hij op in zijn schilderij ‘De blijde Verwachting’ waarvoor zijn zwangere vrouw poseerde. Hij had haar geschikt naast de bekleede, bruingesapte schommelwieg. Een oud vrouwtje

uit de buurt kwam nu 's morgens het grove werk doen en zij zou het kind wel bakeren. 's Avonds las Rubens voor uit de jongste werken van Conscience: Bavo en Lieveken, Valentijn en De Burgemeester van Luik, die hij, in milde bui, gekocht had.

In het atelier hing een stille verwachting. Mieke was zwaarmoedig. Rubens zat heelder dagen voor zijn doek. Enkel wanneer zij samen broodkruimels strooiden en de kwieke merels en musschen zagen pikken, kenden zij momenten dat zij druk te praten hadden. Vooral rond Nieuwjaar, de tuin lag tot een harde korst gevrozen, kwamen de vogels van heinde en ver. Zij kwetterden en piepten uitgehongerd en bleven op den vensterrichel en in de takken van den kalen seringenstruik verwijlen. Rubens profiteerde van de gelegenheid om vogels te tekenen. Zekeren morgen lag een roodborstje, de pootjes ingetrokken, dood voor het raam. Mieke, in die dagen zeer gevoelig, schreide er om.

Eindelijk op Vastenavond werd het kind geboren. Rubens was in de wolken met zijn jongen. Serafijn die toevallig rond den middag eens kijken kwam, werd als peter begroet. Mieke zij niets, staarde in den wintertuin of lag met gesloten oogen te suizelen. Een week later togen Rubens, Serafijn en de baker naar de St. Jozef-kerk om den boorling te laten doopen. Serafijn had een heel pak doopsuiker meegebracht, suikerboonen, witte kapittelstokken, bonbons, verzilverde likeurbollekens, muntjes en marsepeinen kerstekinderen. Van de kerk trok het gezelschap naar een kapelleken aan den overkant, waar



de gelukkige vader op borreltjes trakteerde. Mieke kon gissen waar zij gezeten hadden, want zij waren zeer luidruchtig en hun oogen schitterden. Rubens kuste haar verteederd en Serafijn vertelde allerhande nieuwsjes en grollen.

Zoo haast de Lente in den hemel hing, trok Rubens er weer op uit om in open lucht te werken.

Soms, wanneer hij het in de buurt zocht, ging Mieke met haar kinderwagentje mee. Maar meestal bleef zij lusteloos in het atelier achter. De vroolijkheid was van haar weggevallen en het kindergekrijt van Serafijntje deed haar redeloos opstuiven. Meer dan eens walgde zij van de verf- en terpentijnlucht en van de tabakswalmen die gewoonlijk het vertrek doortrokken. Geprikkeld wierp zij dan het raam open, mopperde en zuchtte.

Rubens, vol van zijn werk, dacht nooit na over haar gefoeter. Elkeen heeft zoo zijn eigenaardigheden, peinsde hij. Hij schilderde en teekende de vreugd van zijn oogen en de liefde van zijn hart, zijn vrouw en zijn kind, de levende natuur en de doode, mooie dingen. In zijn verloren oogenblikken slenterde hij door de oude stad en bracht een buit mee van vreemde voorwerpen in voddenuizen en bij uitdragers opgesnord: opgezette vogels, een grijze meeuw en een gespikkelde uil, tinnen schotels en potten, bebloemde borden, gehavende boeken met perkamenten of lederen banden, koperen peerkens, een oudeiken kastje.... Ging het werken niet dan timmerde hij schappen om zijn spullen op te stellen.

Heel den zomer leefden zij haast in den tuin. Daar

groeide het kind op, daar vond Mieke wat afleiding, daar schilderde Rubens de weelderige verwildering van groen en bloemen, waarop, dol en zat, heelder zwermen bijen, wespen en vlinders neerdwarrelden. In de boomen rijpte het fruit en in de verte, achter de met klimop overwoekerde schutting, zongen de hoveniers.

Maar midden van de haast landelijke rust kon Rubens soms opschrikken uit zijn droomerij of zijn lustig fluiten staken wanneer Mieke luid geeuwde. Keek hij haar dan aan, dan stond zij op en ging zich in het atelier verschuilen. Kwaad zag hij in die kuren niet: hij werkte vol lust en had geen klagen over den verkoop van zijn doeken. Toch zon hij er op om haar wat uitspanning te bezorgen. Met Antwerpsche kermis lieten zij de baker op Serafijntje passen, gingen samen eten In den Leeren Eemer, onder Onze-Lieve-Vrouwetoren. Zij zagen den Reus en de Reuzin, de matrooskens die het liedeken van Batavia zongen en Cupido met zijn spuit op den rug van den walvisch! Mieke herkreeg weer haar oude opgewektheid; het gedrang in de menigte, de muziek en de stemmen voerden haar op in den joel. Het hinderde haar niet dat de waterstraal van Cupido over de kijkers droop en haarzelf een geutje in den hals zond. Zij volgde Rubens van herberg tot herberg, naar de foor op het Burchtplein. Daar troffen zij de leutige artisenbent die, manneken achterna, de handen op de schouders van den voorman in langen sliert door het volk slingerden. Het tweetal werd ingepikt en meegesleurd voorbij de smoute-bollen-kramen en paardjesmolens, voorbij het Passiespel, de

worstelaars en de waarzegsters. In den roes dacht nu niemand aan dispuut. Mieke genoot van de zalige kommerloosheid en peinsde aan huis noch kind. Slechts als de dansaal, de Frascati der Burchtgracht, gesloten werd, moest zij wel aan het einde gelooven. Serafijn had haar dikwijls ten dans geleid en, onder den klaren sterrenhemel, in den zwoeligen Augustusavond liep hij naast haar en bracht haar met drolligen achterklap en aardigheden aan 't lachen. Rubens kwam achteraan, luisterde vaag, rook nog de dansaal, maar dacht aan het kind. Serafijn vergezelde hen tot achter het Park. Dan voelde Mieke zich weer stil worden naast haar man die niks zei, naar de sterren keek.

- Wat scheelt er, vroeg zij half onzeker over haar gedrag.

- Zie de sterren nu.... zij wankelen, schuiven uit hun baan en schieten door den hemel.... zoo iets kunnen schilderen....

- Artist, mispreeft zij.

's Anderdaags bracht de baker Serafijntje weer en het leven kwam opnieuw in de gewone plooi. Het gebeurde wel dat Mieke Serafijn met Rubens vergeleek. Vroeger kon zij hem niet uitstaan om zijn spuwen, maar in den tuin merkte zij dat niet. Hij kwam nu weer regelmatig op bezoek en zijn gebabbel gaf haar afleiding.

Rubens reikhalsde naar zijn komst. Het waren uren dat Mieke handelbaar was en opgewekt, terwijl zij anders menigmaal zijn rustig levensgenot verzuurde met nukkige buien en onredelijke klachten. Serafijntje gaf

haar veel last, al was het een braaf schaapken dat niet erg vertroeteld werd, volgens de meening van Rubens. De baker had zich aan het kind gehecht en nam het dikwijls mee naar haar huisje. Rubens ging dan met Mieke kuieren in de laatste herfst dagen, doch het monterde haar niet op.

De winter bracht geen beterschap. Rubens trok zich meer en meer in zijn werk terug. Mieke zorgde nauwelijks voor het eten en liet de rest aan de oude vrouw over. Serafijntje kroop rond in het vertrek en zat soms uren in een hoekje met een of ander pruts te spelen. Zekeren dag waren de ouders verrast dat het kind van stoel tot stoel liep.

- Serafijntje heeft niemand noodig, zei de opgetogen baker, hij kan zich zelf wel redden.

De moeder luisterde niet eens naar dit verwijt: Serafijn werd verwacht. Een poosje later kwam hij, druipend van den regen.

- Wat een waterhond, schertste Mieke.

- 't Is hier geen land, bromde hij, altijd regen en duisternis, en de menschen zijn geen pijp tabak waard.... Ik krijg goesting om naar Parijs te trekken....

- Parijs is een verre reis, begon Mieke.

- Daar alleen kan een artist gewaardeerd worden, verzekerde Serafijn....

- Och kom, 't is overal 't zelfde liedje, oordeelde Rubens.

- Parijs!, droomde Mieke.

Bij elk bezoek begon voortaan Serafijn opnieuw over

Parijs, het lokkend paradijs. Ook wanneer de bent nog eens bijeenkwam in De Roode Hoed op de Handschoenmarkt dan begon hij over zijn plan om weg te trekken. De vrijgeest gaf hem volmondig gelijk, ook hij wou naar het centrum waar de nieuwe gedachten de jeugd beheerschten.

- Met Napoleon III aan den kop, spotte een liberaal.

- Napoleon zal vallen, voorspelde de vrijgeest, en dan komt de sociale republiek!....

De vrijgeest was een zoon van een rijke nijverheidsfamilie, die de artisten maar zocht omdat zij een beetje afstaken bij den bourgeois van zijn stand en hun ordelievende deftigheid. Serafijn bekreunde zich niet om politiek. Doch terwijl Serafijn nog aarzelde, vertrok de vrijgeest in het voorjaar. Dit vertrek trof Serafijn als een persoonlijke belediging. Hij wist geen kwaad genoeg te vertellen van het rijkemanskind dat een schand voor zijn familie was. Het was gemakkelijk zoo met de centjes van papa schoon weer te spelen! Eigen reisgeld verdienen is moeilijker.

Dat het Serafijn ernst was, bleek nu spoedig. De boomen bloeiden tot tuilen en schoten hun bladeren; de eerste meiroosjes piepten uit en schildersverdriet en maagdenpalm stippelden roos en blauw. Een heele maand haast kwam hij niet naar het atelier. Mieke was ongedurig, zong soms opgewonden al wat zij kende. Dat waren de gevaarlijkste oogenblikken voor Rubens en Serafijntje, zij was dan zóó prikkelbaar dat men best deed

haar niet te naderen. Het kind bleef in zijn hoekje en Rubens lei zijn pijp terzijde.

's Zaterdag voor Sinksen moest Rubens naar de stad om een paar doekjes te verkopen en verf te halen. Onderweg kreeg hij zin om een glas bier te drinken aan de Werf. Hij ontmoette een stadhuisclerk die zijn boterhammen met garnaal verorberde en Leuvensch dronk. De man was een dichter die weemoedige versjes schreef, maar gemeenlijk lustig tierde in de artisenbent.

Nauwelijks zaten zij te keuvelen wanneer de kapitein van den 'Baron Osy', ongevraagd, bijschoof. Hij hing zijn gegalonneerde zeemanspet aan den kapstok, streek over zijn stoppelbaard waarin het grijs begon te overwoekeren, en zei, bij wijze van groet:

- Drink eens uit, jongens.... artisen hebben immers altijd dorst!
- Het zeemansleven, dweept de Stadhuisclerk, het zeemansleven moet toch heerlijk zijn!
- Och kom, spotte de kapitein, er is niet veel te zien wanneer men jaar in, jaar uit op Londen vaart.... Is uw vriend 'n schilder?

Het gesprek van den hak op den tak, gaf Rubens verzet. Hij vergat zijn bekommernis, dronk wat meer dan hij verdragen kon. Met een licht gemoed trok hij naar huis. Hij zou het portret van den zeebonk schilderen, Mieke zou wel weer vroolijker worden, en Serafijntje..

In het huis was het zeer stil. Mieke trof hij niet in het atelier. Hij keek door het open raam en zag de oude vrouw zitten, de handen op den schoot gevouwen op de

breinaalden en de grijze kous, naast een teenen mandje waarin Serafijntje sliep, onder een neteldoeken gordijntje.

De oude vrouw schrok op toen zij zijn stem hoorde, zij zag naar 't wiegsken maar gaf geen bescheid.

- Waar is Mieke, herhaalde Rubens en toen er nog geen antwoord kwam, sprong hij over het raamkozijn in den tuin. De roes was meteen uit zijn hoofd geweken, hij wist reeds wat hij nog niet veronderstellen mocht. De oude baker zat in de schaduw van den kerselaar, doorheen het loover fonkelden de teerroode, onrijpe kersen.

- Zij is weg, fluisterde de vrouw zonder hem aan te kijken, vertrokken met pak en zak.... Zij kwam mij vragen om op 't kind te passen....

Rubens zonk neer op het gras, schramde zich aan een doorn van den rozelaar zoodat het bloed zijn handen besmeurde.

- Och God! Och God! steunde hij.

- Schrei maar, jongen, tranen verlichten, troostte de oude vrouw. Zij verdient het wel niet.... en misschien kan zij er ook niks aan doen....

- Was zij alleen?

- Neen!

- Met Serafijn?....

- Ja.... ze wou van het leven genieten.... Parijs zien.... God zij haar genadig....

Een wesp gonsde boven het neteldoeken gordijntje, ver in de boomen frazelden vogels. De stilte hing als een eindeloze diepte in den wijden hemel.

De zon was uit den tuin geslopen vooraleer Rubens opstond. De oude vrouw had Serafijntje reeds in de schommelwieg gelegd en de avondboterham klaar gezet.

- Ge moet wat eten, praamde zij.

- Ik kan niet! Ik ga wandelen....

- Ja, zoek wat afleiding.... Ik zal wel bij Serafijntje blijven.

Rubens ging naar de stad en bleef drie dagen en drie nachten weg. Dan was zijn geld vermorst en rook hij naar de kroeg. Hij sliep een dag en een nacht, zat daarna lusteloos voor zijn ezel, dronk een pot koude koffie en rookte pijp na pijp. Spoedig dwong de nood hem een paar schetsen te verlappen en aan het portret van den zeekapitein te denken. Wanneer hij het geld trok ging hij weer een paar dagen op zwier.

Als een moeder zorgde de oude vrouw voer den schilder en Serafijntje. Zij diende hem als huishoudster en als model. Nooit sprak Rubens over de ontrouwe vrouw noch over zijn drinkgelagen.

's Avonds nam zij Serafijntje mee naar huis. Maar voor het winter werd betrokken zij een vervallen buitenhuisje achter den Pothoek. Moeder had het zoo geregeld. Het scheen haar wenschelijk Rubens uit het oude atelier, waaraan te veel herinneringen verbonden waren, weg te loodsen. Dat zij meeging werd zelfs niet besproken. Serafijntje was het licht van haar levensavond, zij leerde het kind spreken, zorgde er voor en waakte over zijn spel.

Rubens kreeg geregeld bestellingen, schilderde ook kopieën naar oude meesters. Telkens wanneer hij wat



verdiend had, hield hij het noodige achter om op tralaliere te gaan. Hij verdrinkt zijn verdriet, peinsde de oude die nooit den moed had, hem zijn gedrag te verwijten. Zij vermeed hem aan te spreken wanneer hij aarzelend terug aan het werk toog, bracht hem zijn pot koude koffie en hield Serafijntje op afstand. Met zijn schildersbak trok Rubens er niet meer op uit. Wat hem besteld werd, schilderde hij naar oude schetsen. Zijn kunst werd hem een kostwinning. Ook de jonge kunstenaars zocht hij niet meer op. Enkel de Stadhuisclerk kwam hem soms opzoeken, las hem zijn weemoedige gedichten voor, en haalde hem dan over om mee naar de Werf te wandelen.

Zoo bracht de Dichter hem ook 't nieuws dat Duitschland met Frankrijk in oorlog was. Serafijntje was toen vier jaar oud. Rubens zeer getroffen, smeet oogenblikkelijk zijn palet neer, stak een pijp aan en luisterde gespannen.

- Frankrijk zal 't verliezen, voorspelde hij ten slotte.
- Dat kan niet, oordeelde de Stadhuisclerk.

De oorlog hield Rubens voortdurend bezig. Alle avonden ging hij naar de stad om nieuws in te winnen of met den Dichter de discuteeren over de kansen. Hij kende de generaals en de staatslieden, sprak over Bismarck en Olivier, over Mac Mahon en Bazaine, over von Moltke en von Manteuffel, Napoleon en Eugenie. Op een kaart volgde hij veldslagen, juichte toen de Duitschers voortrukten. Na Sedan kwamen de vreemde krijgsgevangenen in het land, met honderden werden zij op de forten in den omtrek gelegerd, waar hij de bruine Turco's met roode

broeken ging bekijken. In die dagen dronk hij niet en moeder begon te geloven dat de ziekte overwonnen was.

Maar hoe dichter Parijs genaderd werd, hoe hartstochtelijker Rubens te werk ging. De lange winteravonden bracht hij in de herberg door met strategisten van zijn soort. De Stadhuisclerk was lang bekeerd, bofte nu ook met de overwinnaars en erkende in Rubens zijn meester op krijgsgebied. Parijs omsingeld en belegerd, Parijs in nood waar men paardenbrood at en ratten slachtte, daarover was Rubens nooit uitgepraat. De lente kwam na een bangen en bitteren winter. In de Antwerpsche haven werd goud verdiend ten koste der vechtende naburen. In bloei stonden de boomen wanneer de communards, onder het schrikbewind der mannen van Versailles genadeloos werden neergeschoten. In de bloedige Meimaanden was Rubens plotseling zeer stil geworden. De luidruchtige kroegen zocht hij niet meer op, hij verlangde geen nieuws meer te hooren, ving meikevers voor Serafijntje en speelde met het kind. Doch het stoeien vergat hij om droomend voor zich uit te staren en te peinzen aan het bloedbad van Parijs, aan wie daar nu in ellende zaten....

- 't Is te erg, nokte hij, die miserie heb ik ze niet gewenscht.... Mieke is toch de moeder van Serafijntje, en 'k heb haar toch zoo gaarne gezien!....

Met den Stadhuisclerk ging hij de gedachte aan Parijs wegspoelen. De klerk zat 's anderendaags met een suffen kop aan zijn lessenaar, wist niet waar hij Rubens verlaten had. In zijn geheugen spookte een zot liedje van

‘z'heeft heur witte kousen aangedaan om naar 't bal te marcheeren!’

Een week later stond moeder met Serafijntje hem af te wachten op de Grootte Markt. Zoo lang was Rubens nooit weggebleven, en zij was ongerust. De Dichter zocht hem overal en vond hem ten slotte dicht bij huis, in den hof van den Pothoek, verbalemond en bestoven achter een stoop seef. Zijn steenen pijp lag kapot op den grond, zijn hoed was hem van de zwarte haren gegleden, het hoofd, voorover gezakt op den linkerarm, lag op de wrakke, groengeverfde tafel.

- Hier zit hij reeds twee dagen, verklaarde Trientje de waardin, wanneer hij wakker wordt drinkt hij en zingt.... 't Is zoo'n fatsoenlijke jongen dat wij hem maar hebben laten zitten....

- Hij heeft veel verdriet, vertrouwde de Dichter.

- Arme sloeber!

En de Dichter bracht Rubens naar huis.

**III**

Voortaan was Rubens hopeloos verloren. Hard werken en zoohaast hij wat gewonnen had op de lappen gaan om vergetelheid te zoeken werd hem een gewoonte. Jaar in, jaar uit vervaardigde hij schilderijtjes, verkoopbaar en goedkoop zooals de afnemers hem bestelden, schilderde kopieën voor kunstkoopers, portretten van herbergkennissen en aan de antiekhandelaartjes van onder Onze Lieve-Vrouwetoren leverde hij paneeltjes per dozijn, waarop een Vlaamsche melkboerin met vleugelkap naast haar hondenkar met geelkoperen stoopen stond afgebeeld.

Bij voorkeur zat hij in den Pothoek, bij Trientje met haar antieke bloemenmuts. Hij hinderde niemand en zijn gezang was de klanten eigen geworden. De lichtgele seef schuimde kralend in zijn glas en hij kon zich goedkoop een roes drinken. Veel had hij daarbij niet nodig, want hij was spoedig onder zeil. Opgewekt begon hij dan te zingen, maar wanneer hij eindelijk van 'haar witte kousen' zong, dan wist iedereen in de buurt dat hij melancholiek begon te worden en spoedig zou inslapen. Zoohaast hij ontwaakte herbegon hij van voor af aan. Had hij honger dan vroeg hij een paar harde eieren of een boterham met kaas en veel mostaard. Van een leurster kocht hij krabben of garnaal, of een zwart saucijsje. Duurde het al te lang naar het oordeel van Trientje, dan

liet zij Moeder roepen, die er slag van had Rubens mee te troonen.

Serafijn scheen vaders gaaf geërfd te hebben. Nog voor hij naar school ging kon hij aardig mannekens teekenen. Rubens, in zijn heldere oogenblikken, was trotsch op dien aanleg en onderwees hem. Moeder oordeelde dat hij, om een artist te worden, ook naar de Akademie moest. Elk jaar was hij er primus en vierde de buurt feest. Er werd wel niet gepaleerd zooals in de stad, want de buurt was te weinig bevolkt, maar toch werd de primus in open rijtuig afgehaald en kreeg hij een geschenk van het feestcomiteit namens de geburen. Rubens, in feestelijke verteedering, zong dat het een aard had en Serafijntje, die haast heel vaders repertorium kende, zong mee.

Serafijntje was het evenbeeld van zijn vader. Hij had dezelfde levendige oogen en zwarte lokken. Zijn vreemde jeugd in het atelier en in den verwaarloosden tuin naast zijn eenzelvigen vader en de oude, verkleefde Moeder, had hem diep beïnvloed. Geen kameraadjes had hij buiten schooltijd gevonden, en de academie-jongens hadden zijn schuwheid opgelost in een vroegrijpe teruggetrokkenheid. Eens de lagere school achter den rug, hielp hij Moeder bij schrobben en plassen, teekende of knutselde in den tuin of op zolder. Moeders afgod was hij. Zij vertrouwde hem reeds als kind al het lief en leed, hij wist waarom vader telkens op rabaut ging en aanzag zijn verdriet als geheiligd. Zoo leerde hij in het leven berusten, kende geen verlangen naar andere omstandig-

heden. Evenals zijn vader kon hij timmeren, vogels op zetten en schilderen. Moeder werd sukkelachtig, zij was haast tachtig, en Vader was een grijze veertiger met doffe oogen.

Toen hij in de schilderklas zat, stierf Moeder. Twee dagen lag zij met piepende ademhaling te bed, bewust van haar naderend einde. Serafijntje moest Mijnheer Pastoor halen....

- Al heb ik geen kwaad te biechten, Serafijntje.... Daar in mijn legkast ligt mijn begrafenisgeld, mijn spaarcentjes van vroeger.... In een ander kistje wat ik in het huishouden sparen kon.... 't Is alles voor u.... gij moet nu voor Vader zorgen.... Vader is zoo'n braaf man.... We zullen nog samen in den hemel komen, Serafijntje.... Ik heb geen familie....

De Pastoor kwam, troostte de oude vrouw die, na de sacramenten der stervenden ontvangen te hebben, glimlachend den zaligen dood lag af te wachten. Rubens had haar om vergiffenis gesmeekt en zij had enkel verzoenend gepreveld:

- Arme jongen!....

Na de begrafenis ging Rubens boemelen. Serafijn telde de spaarcenten die verborgen lagen onder zijn eerste, onnoozele kinderkrabbels, welke zij zorgvuldig in de lade bewaard had. Dieper in de schuif vond hij zijn verkleurde Academie-lauwerkronen.

Twee dagen lang frutselde de jongen in het huis, in het atelier en op zolder. Peinzend staarde hij keer op keer door het zoldervenster naar de bewolkte herfstlucht

en verbeeldde zich den dorren levensweg dien hij bewandelen zou naast zijn vader wiens hart gebroken was.

Den tweeden dag, bij valavond, ging hij zijn vader halen, zooals het voor hem Moeder steeds gedaan had.

Met een soort van vervoering wijdde hij zich aan zijn taak. Voor zijn zoon was Rubens alles. De argelooze schilder die slechts werkte om zijn brood te verdienen en verder maar... zong, was de levende zachtmoedigheid en de deemoed die zijn dagen belichten zouden.

Zoo goed mogelijk verving Serafijntje de Moeder. Het huishouden sprong niet te zeer op krukken. Hij kookte den pot wanneer er te koken viel, vaagde den vloer, waschte hemd en laken, stopte sokken.

De lessen van de Academie had hij laten schieten. IJverig hielp hij Rubens bij het vervaardigen van paneeltjes of kopieën.

Eens toen Rubens weer twee dagen op gang was, vond Serafijntje hem niet in den Pothoek en moest hij dieper de stad in. Hij zocht zijn vader in vele kroegjes en dronk overal een glas. Beneveld verzeilde hij eindelijk in de oude Kaasstraat aan de Werf, waar hij vader vond in de herberg De Wijde Wereld. De waard, een zwaarlijvig man, hield een bas tusschen de beenen. Treurig klonk zijn muziek. Rubens zat in een donker hoekje zijn steenen pijp te rooken. Zijn oogen waren met bloed doorloopen.

- Daar is de Sohn, zei met Duitschen tongval het tenger waardinnetje, ge komt te laat jongen, er is geen bier meer in De Wijde Wereld!....

- Arme Dichter, fluisterde Rubens meewarig.

- Het leven is geen pijp tabak waard, wijsgeerde de Waard, laat ons nog maar een borreltje drinken....

Zij tikten en slurpten. De muzikant begon weer op zijn instrument te krabben.

- Ach was.... das Leben.... zoo'n goeie jongen.... en het zoo beu zijn.... ja, Serafijntje, wij hebben groot verdriet.... De Dichter heeft zich opgehangen....

Van ontsteltenis dronk Serafijntje zijn glaasje leeg, verloor zijn beetje nuchterheid en begon mee te zingen. Drie dagen later zongen zij nog in De Wijde Wereld. Maar de schoonste liedjes raken ook uitgezongen. Er kwam weer bier in de herberg, en vader en zoon sukkelden naar huis om hun roes uit te slapen.

Het jaar der wereldtentoonstelling bracht de schilders veel werk, doch voortaan gingen beiden samen het werk afleveren en samen op den dril. Serafijntje had in de loting een hoog nummer getrokken en was dus vrij van den soldatendienst. Het was een gelegenheid te meer geweest om te zwieren.

- Rubens heeft een brave Sohn, oordeelde het Duitsch waardinnetje, hij zoekt geen Frauen....

De kachel, rood gestookt, ronkte. De waard speelde lustig brommend mazurka en redowa. Tot afwisseling zongen de schilders.

- De kunst is schoon, juichte de waard.

- Een troost in het Leben, vulde zijn vrouw aan, al de rest is maar Schund....

- IJdelheid, bepeinsde Rubens, is macht en glorie!..

- Schoon en vrij is ons leven, bedacht Serafijntje.



Vreemde kwibussen kwamen hen gezelschap houden onder de smokende lamp in De Wijde Wereld. Zij brachten iets mee van 's werelds onrust en bedrijvigheid, spraken over politiek en gebeurtenissen tot de bas en het gezang hen overstemden. Dan zaten zij onthutst te luisteren naar de artisten, inwendig een beetje jaloersch op die mannen die leefden buiten aardse bekommernissen.

- Geef maar katoen, jongens, moedigde de waardin hen aan.

Zoohaast het zomerlicht in de lucht kwam, bleven de zangers weg. Dan zaten zij in den Pothoek.

- Nu zitten zij op hun buitengoed, zei spijtig de waard, die alleen geen plezier had aan zijn spel.

Zij hadden hun eigen plaatsken, diep in den achterhoek van den tuin, nabij de geteerde schutting waar het mos tusschen de reten groende. Onder de schaduw van een vlierboom zaten zij op een vermolmde bank aan een wrakke tafel. Zoet rook het er naar lindebloesem of witte vlierschijf. Blauw stak de hemel uit boven het lage dak, en goud schoot de zon op het reuzelend groen der kruinen en langs den witgekalkten gevel. Maar in de schaduw van den tuin was het vochtig en frisch.

In dat hoekje leefden zij zoolang zij geld hadden. Soms bleven zij er, onder den glans der maan, een nacht zitten. Zij zongen tot het donker werd en herbegonnen 's morgens met de vogels. Meestal loodste Serafijntje zijn vader naar huis, maar reeds vroeg keerden zij 's anderendaags weer. Dank aan het gezelschap van zijn zoon kende Rubens nog weinig melancholieke oogenblikken.

Trientje die met haar dochter Fientje de herberg hield had een bijzondere lankmoedigheid voor de zangers. Zoohaast zij hen zag naderen, sjofel en bescheiden, de losse Lavallière in den wind, nam zij een tweelitersstoop en twee glazen. De lichtgele seef schuimde en parelde in de pinten, de grijssteenen kruik met blauwe bloemen versierd stond midden op tafel voor beide stille proevers.

's Middags bracht Fientje een paar borden met wat de keuken bieden kon of dubbel rantsoen kaas met mostaard en brood.

's Namiddags kwamen de stadswandelaars en de klanten. Dan knalden de stoppen en spoot de seef.

Nadat de tweede stoop uitgeneuzeld was, legden zij hun lange steenen pijpen neer, bestelden een versche kruik, zagen hoe de dolle horzel kwam neergesjord midden van de vliegen die verzadigd lagen in de gemorste bierplaskens rond de glazen.... Rubens met zijn gebroken basgeluid, Serafijntje met zijn beverige tenorstem begonnen dan tot verheffing van hun eigen plezier te zingen. Enkel als zij een slokje namen of peuzelden aan krabben of aan een saucijsje, zwegen zij. Soms ook zaten zij, verteederd, een wijlken te smooen en te genieten van den valavond.

Serafijntje was blij wanneer zijn vader de gelukzalige vergetelheid vond. Rubens was hem steeds vooruit in het drinken en was daarbij spoediger in de wolken. Nu vergeet hij zijn gebroken hart, bedacht de zoon verrukt en zag zijn vader liefdevol aan.... Gebeurde het, dat Rubens indommelde, dan zat hij stillekens te rooken en ver-

joeg de lastige vliegen die vader kwamen plagen. Hij zag Fientje gaan en komen met stoopen seef, altijd even ingetogen en stilzwijgend. Fientje bekoorde hem. Zij was zoo zedig en zoo moeders hulp. In de ijle rookpluimen van zijn pijp zag hij zijn grillige droomen na en mijmerde over de broosheid van het leven.

Een enkele keer bleef zij wel eens aan de tafel treuzelen. Wat zij dacht was niet na te speuren in haar klare oogen. Zij zag naar den vader en ook naar den zoon.

- Hij slaapt, stelde Fientje vast.
- Hij rust nu, zei Serafijntje.
- 't Is zonde, oordeelde zij dan.
- Het hart van den armen man is gebroken, vergoelijkte de zoon.
- Het zou zoo anders kunnen zijn, verzon Fientje na een poosje.
- Ach! Wij kunnen het leven niet dwingen, zuchtte Serafijntje een beetje verlegen.

Hij waagde het niet haar in de oogen te zien, voelde zich beklemd in haar bijzijn. Toch klopte zijn hart wanneer zij aarzelend voortliep en hij weer alleen bleef met Rubens.

De herfst joeg de vergeelde bladeren neer. Donkere bessen trosten aan den vlierboom. Zware wolken dreven door het blauw van den hemel en de wind snokte met meer geweld. Eenzamer werd de tuin, die, vóór de boomen kaalgeplukt stonden, door de bezoekers lang verlaten was. Dan trokken de zangers opnieuw naar De Wijde Wereld, waar de bas weer uit den hoek kwam.

- Rubens heeft een brave Sohn, prees het waardinnetje.

Maar ze zongen reeds 'De Bloem des Bals', begeleid door den kreunenden bas. Serafijntje dacht vluchtig aan Fientje, aan het magere Fientje met haar blauwe oogen en aan haar figuurtje in zwarte jurk met witte bollekens bezaaid.

Zekeren avond, zij hadden laat gezongen na een mossel-feest, keerden zij arm aan arm naar huis. De maan speelde kiekeboe achter zwarte, jachtende wolken. Ze waren moe en stil. Onderweg gingen zij wat uitrusten op een bank van het Park, vlak over een heerenwoning waar gefeest werd. Al de ramen waren verlicht en de koetsiers stonden te praten aan de poort, terwijl de rijtuigen naast het voetpad donkere schimmen geleken.

Rubens zag naar de kleine lantaarnoogen der voituren en naar de verlichte woning. Gedempt klonken het klavierspel en de vrouwenzang in den zoenen herfstavond. Even werd de poort geopend en in de gang boden gegalonneerde knechts te drinken aan de koetsiers.

In de diepte van het Park zongen jonge stemmen hun opgewekte zorgeloosheid.

- Wat zijn rijke menschen toch gelukkig, mijmerde Rubens.
- Och, weifelde Serafijntje.
- 'k Wou wel rijk zijn, jongen!
- Rijk zijn?.... Rijk zijn?.... Maar vader kunnen wij nog gelukkiger zijn?.... Wij, wij zijn zat!....

Rubens was verbluft. Een oogenblik dacht hij na, liep

verloren in den doolhof van zijn leven en verlangen, gaf zich dan gewonnen.

- Gij hebt gelijk, Serafijntje, gij kent geen kwaad en zijt tevreden met uw lot.  
- Kom, we gaan naar huis, zei Serafijntje, we zijn afgedwaald.... Kom laat ons zingen.

Arm aan arm stropelden zij voort. Serafijntje zette een liedje in:

‘Ma grand’mère, un soir à sa fête’....

De zangers trokken door de eenzame stad. Zij waren moe maar bleven zingen tot voorbij den Pothoek, waar nog stamgasten zaten aan de ronde tafel. Fientje hoorde hun stemmen, zij zongen weer Mignon, en als voor zich zelf zei ze luidop:

- 't Is vandaag hun derde dag, morgen zullen zij werken!....

## **Heilige nacht**

De warmzaal der Dokstraat met haar vaal gekalkte muren was schamel verlicht door een paar vlindergasvlammen. Midden in de zaal stond de kachel te gloeien en dicht tegen het ijzeren hekken, in een straal van twee meter er om heen geplant, lagen op houten banken, enkele zwervers en regenmijders. Uit hun kleederen dampte het vocht en den blauw-geplaveiden vloer was één slijkbaan.

Wanneer de agent soms even schuilen kwam, keken zij den indringer onvriendelijk aan, alsof hij de guurheid en het nat meebracht. De agent stak zijn handen boven het hekken, begon dan te hoesten, want de zerpe lijfreuk en de scherpe tabakswalm kwelden hem.

Buiten hilde de wind. Het orkaan snokte en joelde, dreef de regen tegen de vensters.

Lusteloos zat de Commandant zijn pijp te rooken. Zijn fletse oogen staarden naar de ronkende kachel, terwijl zijn linkerhand aarzelend langs zijn zware, grijze snor gleeed en haar afstreek langs de diepe mondgroeven over de ongeschoren kin. De Commandant zat te peuteren in losse gepeinzen. Hij lette niet op een paar kaartspelers, zag noch vlooienvanger noch geldteller. Zijn beurs was plat en hij peinsde over ongekende kansen om aan duiten te geraken. Amper vijf-en-veertig centen om de hoogdagen te vieren! Hij had zes dagen gewerkt als markeur, maar het loon was weggezonden in den bodemloozen put zijner schulden in kroegjes en bij zijn hospita. 't Had heel wat slimheid gevergd om die enkele centen uit de klauwen zijner schuldeischers te redden. Hij zat nu op

droog zaad te koekeloeren en was blij dat hij nog een uur lang zou kunnen profiteren van de warmte. Straks werden zij verdreven uit hun schuiloord en hij wist niet hoe den avond zoek te brengen.

- Scheren, Commandant?

Suske stond voor hem, Suske met zijn scheeve oogen, die men in de wandeling het Chineesken noemde. Zijn scheermes schraapte over zijn vlakke hand en telkens vloog een spiegellichtje op.

- Scheren, Commandant?.... 't Is maar voor de meiskens een 'zalige hoogdag' te kussen....

- Ja, Chineesken!

De zeep schuimde over zijn gelaat en hij kneep de oogen dicht van plezier. Hij hoorde het mes over zijn kin ritsen, kreeg als een voorsmaak van den feestelijken dag. Zonder tegenzin gaf hij zijn twee centen en zag Suske na, die tevergeefs de kaartspelers poogde over te halen om zijn voorbeeld te volgen.

- Die mannen kennen uur noch tijd wanneer zij spelen, oordeelde de Commandant, ze hebben ongelijk, want proper geschoren is men een ander mensch.

Zijn schriel lijf rekte zich. Nog even treuzelde hij bij het vuur, stapte dan zonder omzien buiten. Een koudklamme lucht prikte door zijn pover, versleten heerencostuum. Zijn bolhoedje was haast met een rukwind de hoogte in, alhoewel hij schuil ging tegen de huizen.

Boven in de lucht zong en roerde de wind over daken en in telefoondraden. De regen sloeg met vlagend geweld in de straat, die vol glinsterende plassen lag. Op den



stroom kreunden de diepe stemmen der stoomschepen en langs de kaaien gilden de treinen.

De Commandant watertandde. Hij rook den smoutgeur van gebakken visch. Weifelend bevingerde hij de centen in zijn broekzak, snoof den walm op en keek begeerig naar 't kroegje. Zuchtend strompelde hij verder. Hij wist niet waarheen.

Zijn eenzame, koude zolderkamer trok hem niet aan, en op straat viel toch ook niets te verhapstukken.

Geen hond in de wijde wereld die hem aanhankelijkheid te betoonen had, geen levende ziel die hem troost bood. Zwaar, zoo mistroostig te loopen wanneer men geen centen heeft! Anders bieden de borreltjes wel verkwikking. Godzalig matroosken dat daar voor hem over het voetpad zwijmelde.... De zatterik lalde een liedje. Wat gelukkige gadder!.... Als die nu maar eens een karrewiel verloor....

Vol belangstelling volgde de Commandant den vreemden matroos. 't Was meer gebeurd dat fuivende zeelieden hun geld te grabbel gooiden. Hij floot een deuntje om de aandacht te trekken, doch de lanterfanter werd niet opgewekt uit zijn dronken fantasie. Maar het verlangen naar het vijffrankstuk beheerschte den Commandant, hij ook wou drinken en het leven in een roes zien. Nog nooit had hij zoo'n aandrift gevoeld om geld te bemeesteren. Met een sprong stond hij voor den beschonken maat, hij trilde van aandoening en wreedten wil.

- Happy Christmas! kreet hij heesch.
- Happy Christmas, knikte de versufte matroos.

- I want a drink!....

Wat zag de man in die oogen? Het woest verlangen van den Commandant sloeg als een klem over zijn dronkenschap, joeg hem misschien vrees aan. Hij grabbelde in zijn vestzak, stak den Commandant een blinkend muntstuk toe, en strompelde voort na iets onverstaanbaars te hebben gepreveld.

Gierig stond de Commandant onder een lantaarn het gouden pond te bestaren. Hy vergat den matroos en het hondenweer. En 't is een echt, juichte hij, nu kan ik feesten....

Wanneer hij eindelijk opkeek dansten de pinkende gasvlammen onder den rukwind en bogen de boomkens der Oude Leeuwenrui voorover, maar de zeeman was verdwenen.

De Commandant knorde van genoeg, stapte maar voort op Gods genade, zonder doel maar met zijn hoofd vol goesting naar gebakken visch, naar borrels, naar licht en zorgeloosheid. Het eerste kroegje het beste trok hij binnen.

Een dikke blonde zat kouwelijk achter het kleine, rood gestookte potkacheltje.

- Ponsoir Monsieur, zei de vrouw en keek hem aan met lichtblauwe, lachende oogen.

- Bonsoir Madame, groette hij zeer vormelijk.

- Hundenwetter, zei ze, zonder de handen uit den schoot te lichten.

- Een heete grog en een sigaar, verzocht de Commandant.

Zij wikte en woog met een blik den eenzamen klant, een verlopen heer, die toevallig weer centen had. Zij zag hem bijshuiven naast het vuur. Langzaam stond zij recht, stak het gasvuurken aan en terwijl het waterketeltje opgesteld stond, leunde zij met de ellebogen op den toog en praatte over weer en wind.

De Commandant keek den rook van z'n sigaar na, zag de vrouw met haar zwaren boezem in kanariegele blouse aan en vond het prettig naar haar stem te luisteren. Zijn broek dampte en het slijk droogde tot korstjes aan zijn grove schoenen. Huiselijk pruttelde het water in den ketel en onder aan de gaslamp hing een klein takje hulst met roode bessen.

- Rhum of cognac? informeerde de vrouw.

- Rhum....

Zij ziet er nog goed uit, oordeelde de man, zij is amper veertig....

- Drinkt ge ook een glas?

Verrast keek zij hem aan. Hij was milder dan zij vermoed had. Een oude snoeper, oordeelde zij.

- Ja, mein Schatz!

- Lekker, proefde de Commandant.

Hij dronk met gulzige slokken, smakte en bestelde een tweede glas. Een gloed dreef behagelijk door zijn lichaam, steeg benevelend hem naar het hoofd. Hij werd gespraakzamer, en met verteedering vroeg hij haar naam....

- Kaethchen!

- Kaethchen, drink nog een glas.

- Prosit!.... En hoe heet gij?
- De Commandant, zei hij achteloos.
- Froehliche Weihnachten, Commandant.
- Een oogenblik keek hij haar achterdochtig aan, schoof dan onwillekeurig dicht naast de vrouw, begon grappig te grinniken.
- Waarom lacht ge?
- Wel omdat ge Kaethchen heet.... Ge zijt wel een heele Kaethe!....
- Ich war toch einmal Kaethchen, zuchtte zij sentimenteel.
- Wir waren, knikte de Commandant.
- Ach, das Leben, schuddebolde de vrouw.
- Ist wunderschön, zong schor de man.
- Neen.... De menschen sein van geen goeden wil, Commandant.
- Neen, Kaethchen!.... En toch, een grog en een warm vuur is soms genoeg....
- De drank bedwelmde hen. De twee vreemde menschen vergaten hun eenzaamheid, hun ellende, en den orkaan.
- Ik was eens een man, liet de Commandant zich ontvallen, ik deed dwaasheden....
- Maar waarom vertellen wat men was, thans ben ik markeur aan de dokken....
- Zoo?
- Ja, maar vandaag heb ik geld, verweerde hij zich, eenmaal heb ik een vriend verraden om.... Zoo is het leven.... L'homme est si féroce....
- Ich war einmal Kaethchen.... Froehliche Weihnachten, Commandant!

- Happy Christmas, haperde de man, terwijl hij even aan den matroos dacht.
- Als ik klein was ging ik met Weihnachten naar de kerk, fluisterde de vrouw.
- Dat is lang geleden, Kaethchen.
- Stille Nacht, heilige Nacht! neuriede de vrouw, ik zou nog wel eens naar de kerk willen gaan.
- Willen we?
- Dan sluit ik maar, besloot ze nuchter.
- Laat ons eerst nog een glas drinken, Kaethchen.

Tegen middernacht liet hij zijn gouden pond wisselen, hielp daarna sluiten en zag hoe zij een sjaal over de blouse omsloeg, haar gelaat bepoederde.

Buiten gudste geen regen meer, maar de wind snokte en stoof buiteland door de straten. In vreemde stemming liepen zij gearmd door de verlaten straten naar de Preekheerenkerk. Stemmen van zatterikken en gejoel ran harmonicas stegen uit de kroegen. Het trof hen niet; opgefleurd door den drank en door de opgejaagde herinnering droomden zij slechts van den lichtschijs der kerk.

Bedeerd zochten zij een paar stoelen en staarden naar de knetterende kaarsvlammen. Het orgel speelde. In de hoeken en tegen de zoldering hing een geheimzinnige schaduw. De Commandant voelde zich beklemd en zijn oogen werden gepijnigd door het licht. Kaethchen trok den sjaal over het hoofd, keek naar den priester aan het altaar, naar de biddende menschen en verbeelde zich, dat zij tranen van deemoed in de oogen kreeg.

Zij hadden geen besef meer van tijd, voelden zich opgenomen in dreunende en kreunende klanken. Stille Nacht, heilige Nacht, prevelde Kaethchen.

Toen zag zij, hoe stil de Commandant zat met geloken oogen. Zijn gelaat was grof en diep gerimpeld, doch een schijn van zachtmoedige verteederling lag er op te glansen.

De Commandant droomde. Hij zag een stalleken met stroo, glinsterend bestoven met sneeuwzilver, zooals de kartonnen kribbekens vertoonen in de papierwinkels. Maria zat met haar kindeken naast os en ezel, en Jozef stond er bij. De Commandant had geen aardsche beslommering meer, was een simpel mensch vol goeden wil onder al de andere goede menschen.

Terwijl Kaethchen haar gezet aanschouwde, had zij plots een grappigen inval. De Commandant sliep, sliep in de kerk. Die oude zondaar! Zij kon zich niet weerhouden van hardop te lachen, te lachen met korte zenuwschokjes.... hi.... hi.... hi!

De menschen keken boos, maar zij werd het niet gewaar, zoo verslonden als zij was in haar heimelijk plezier. Zij besepte niet dat zij aanstoot gaf en toen de kerkknecht waarschuwend voor haar stond, grinnikte zij monter:

- Ein gefallen Engel!.... hi!.... hi!.... hi!

Ruw vatte de kerkwachter de Commandant bij den schouder, schudde hem en beet hem gebelgd toe:

- Buiten!

De Commandant schoot uit zijn droom, zag de vijan-

dige gezichten, de nijdige man en zijn lachende gezellin, die met dronken plezier nogmaals herhaalde:

- Ein gefallen Engel!.... hi!.... hi!.... hi!

In den opjagenden, gierenden wind stonden zij en hoorden nog gedempt het orgel zingen.

- 't Is uw schuld, vloekte de Commandant.

- Och kom, suste zij.

- Loop naar den duivel, foeterde de man.

De hemel liet een handvol sterren schijnen, waarover de wolken meteen weer dicht schoven. Donker rees het kerkgebouw en achter de kleurige glasramen scheen het licht. Nogmaals poogde de vrouw hem mee te troonen.

- Loop naar den duivel, herhaalde de Commandant.

Dan gaf Kaethchen het op, liep tegen den wind in naar haar kaveetje en zong een liedje dat verwaaide.

Grommend trok de Commandant de Veemarkt over naar zijn donkere zolderkamer.

## **Winteridylle**



De Spaansche griep had Jan Sampers, den baas uit 't Wit Stoopke', ten grave gesleept. Na de begrafenis nam zijn weduwe, in deftig rouwgewaad, zijn plaats in achter den toog van het kwakhuis om de klanten te bedienen, of aan den deurpost om het straatleven van de Paardenmarkt gade te slaan.

Zij was ontroostbaar. Terwijl zij pintjes tapte of borreltjes schonk, ontving en dankte, ging zij onverpoosd voort met zijn lof te zingen, te verhalen hoe hij bezweken was, en telkens besloot zij met de verzekering nooit te zullen hertrouwen. Maanden lang beschreef zij grafkelder en monument, een arduinen zerk waarop, onder twee dooreengestregelde, marmeren handen, met gouden letters zijn naam gebeiteld was. Alle Maandagen ging zij naar de begraafplaats om te bidden op zijn graf. Het sterkte haar, gaf weer moed om te leven en te tappen.

Marie was een fleurige vrouw van ruim veertig. Haar ferm postuur kwam voordeelig uit in de rouwkleederen, haar lichtblauwe oogen glinsterden argeloos en haar blonde, los-kuivende haren kroezelden diep over de kleine oorschelpen.

Was 't de herinnering aan dien zoo betreurden waard of waren het de bekoorlijkheden der knappe waardin die de klanten getrouw deden blijven aan de kleine slijterij? Stellig was het er heel gezellig al was er maar plaats voor acht man aan de twee tafels. Meestal moest men aan den toog staan, aan den ouden, zilverlichtenden zinken toog, waarachter Marie troonde. Wanneer zij 's Maandags naar het kerkhof was, kwam er geen sterve-

ling en kon de meid haast ongestoord haar werk doen. De meid profiteerde van de gelegenheid om de ruiten te wasschen, de donkergroene, rechthoekige leege jeneverflesschen af te stuiven en voor het raam te schikken met dezelfde regelmaat die Jan voor jaren had aangenomen. Het zand op den vloer vertoonde dan gewoonlijk geen slijksporen of was niet platgetreden.

Een poosje ging de meid dan ook tegen den deurpost leunen, een kuischvod in de hand. Daarna poetste zij nog eens de koperen kraantjes der halve tonnekens die, onder de schabben vol likeur- en wijnflesschen, in een stelling vastgeklonken lagen, een meter boven den grond. 't Was alles in eik geschilderd, en de ijzeren reepen lagen als zwarte banden rond de vaatjes. Een oud wijnvat in dezelfde kleuren stond op den kop en droeg een zwaren, witsteenen stekskenspot. Nauwelijks hing de roodkoperen trechter opgeblonken op zijn plaats, en dreef de reuk van koffie en gebakken aardappelen uit de keuken, of Marie kwam thuis. Spoedig was er dan licht in de herberg en kwamen er gasten om eerbiedig te luisteren naar de ontboezeming der trouwe weduwe, onderwijl te proeven en te rooken, diepzinnig te knikken of een woordje in het midden te brengen.

Aan een der tafels zaten dagelijks vier getrouwen bij het kaartspel. Hart en oogen bij het spel, luisterden zij toch ook naar het gejammer van Marie. Rond tien uur was het spel uit, een slaapmutsken werd nog gedronken en de vier rustige kameraden gingen naar huis. Dan stonden er nog gewoonlijk een paar, die een brommerken

op hadden, elkaar te overtuigen van onmogelijke dingen, wat telkens eindigde met een:

- Doe ze nog maar eens vol, Marie!

Jan werd begraven in April, onder een grillige hagelbui. Een zomer vol heerlijke, lange dagen was gevolgd, een zomer vol zoele avonden. Wanneer de klanten optrokken en nog slechts zoo'n paar zeurende toogzuchters halsstarrig bleven doordraven of krakeelen, dan bleek het Marie een groote troost dat Jef, eens Jans beste vriend, haar nog een poosken gezelschap bleef houden. De meid ging vroeg naar bed, en zij was toch maar een eenzame vrouw onder die buizers.

Jef was een ernstig en matig man, een jonggezel, vertegenwoordiger van een margarinefabriek. Met heerachtige geslotenheid kon hij luisteren naar wat anderen vertelden, knikken, weifelend hummen of tusschenkomen om ruziemakers te verzoenen. Onder allen scheen hij haar met de meeste aandacht te aanhooren, hij roemde het warmst de grafzerk, bracht voor haar kleinigheden in orde bij de leveranciers en bij den rijksontvanger.

De vier getrouwen waren het eens over Jef. Hij was het toonbeeld van een vriend, voor hem gold het spreekwoord niet: uit het oog, uit het hart. Geen oogenblik werd hij ongedurig onder de eendere klachten, steeds stemde hij in met haar lof over zijn vriend, nimmer sprak hij haar tegen wanneer zij beslist herhaalde nooit meer aan trouwen te willen denken. Maar in die vertrouwelijke momenten leunden beiden op den zinken toog.

De zomer verging in een onrustigen, winderigen

herfst. Regen plaste in de straat, die nattig lag te glimmen. Maar in 't Wit Stoopke' ronkte het vuurken en werd gezellig gekeuveld, gedronken en gerookt. Marie onderbrak haar wekelijksche bezoeken niet, en hield niet op, telkens als het maar pas gaf, over Jan te praten als over een echtgenoot zonder weerga.

Zekeren avond, het sneeuwde buiten dikke vlokken, zat Jef alleen bij het knetterend vuur. Marie had even buiten in de straat gekeken naar de dwarrelende sneeuwvlokken. In al de winkels waren reeds de luiken gesloten; geruischloos, met groote lichtoogen, gleed de electriche tram voorbij.

- Het sneeuwt.... en nu steekt hij, och arme, daar in zijnen put, zuchtte Marie, terwijl zij in de kachel pookte.

- Dat is ons aller lot, troostte Jef.

- Ja, bepeinsde zij en ging naast hem zitten bij het vuur.

- En wie dood is, kent geen zorgen....

- Ik zal hem nooit kunnen vergeten, Jef.

- Dat kan ik gelooven!

- 'k Heb mijn plicht gedaan.... een schoone zerk na een schoone begrafenis.... Maar zoo'n vent moet er nog geboren worden.... braaf, oppassend, goed voor mij en voor d'affaire....

- Ja, Marie.

- 't Is anders erg zoo steeds alleen te zijn.... en vrouw is toch maar een vrouw en in een affaire....

- Ja, Marie.

Jef stopte een pijp, beloerde Marie, schraapte met de keel, begon dan aarzelend als iemand die lang overwogen zaken moeilijk onder woorden brengen kan.

- Marie, 't valt niet te ontkennen, Jan was een uit de duizend.... maar met dooden kan men niet leven.... ge zult hem nooit vergeten.... 't Was roerend hem eeuwig trouw te zweren en hem een schoone zerk te laten maken.... maar ge zijt nog jong en schoon ook, dat moet ik zeggen.... en nog trouwgeld waard.... Alleen is toch maar alleen in affaire.... Als wij nu eens....

- Maar Jef toch, zei Marie beschroomd, trok haar handen van onder haar schort uit en lei ze saamgevouwen in haar schoot.

Jef schoof bij, nam haar pollen in zijn zachte heerenhanden, boog vooruit als om haar oogen te zoeken. In de buurt zong een elektrische piano.

- We zijn van eenderen leeftijd.... Ik ben niet lui.. en 'k zie u gaarne, Marie.... Toe, zeg ja!....

- Dat kan ik zoo niet zeggen, fluisterde zij, 'k had voorgenomen nooit meer te trouwen.... ik moet nadenken.... geef me bedenktijd.... En wat zal Jan er van zeggen?

- Hij zal niks zeggen, meende Jef gekrenkt.

- Maar ik wil dat hij wat zeggen zal.... Foei, Jef.. ik moet hem eerst raadplegen.... zonder hem doe ik niks....

Verbluft keek hij haar aan.

- Luister Jef. 'k Heb mijn woord gegeven nooit meer te hertrouwen, maar 't is waar wat ge zegt, ik moet ook

aan d'affaire denken.... we zullen morgen samen naar 't kerkhof gaan....

- Maar....
- Er valt niet te maren, Jef..... Jan zal spreken.
- Gelijk ge wilt, Marie, zei Jef gelaten, stond zuchtend op, trok zijn jas aan.
- Tot morgen dan?
- Ja, Jef, kom vroeg.... en kom hier dat ik u 'n kus geef.... ge zijt toch 'n goeie jongen....

jongen....

's Anderendaags zag de meid, niet zonder verbazing, dat de bazin op een Donderdag haar hoed en pels nam om naar 't kerkhof te gaan. 't Wordt al langer hoe erger, dacht het meisje, en aan de klanten die kwamen vertelde zij dat Madame met Jef naar 't Kiel was.

Marie en Jef wandelden samen door 't Klapdorp, over de Melkmarkt naar het Groenkerkhof, waar zij de tram moesten afwachten. Op het besneeuwde plein stonden kouwelijke baaskens en wijvekens naast hun groene denneboompjes vol witte glinstering.

- 't Is morgen Kerstmis, zei Jef, die niks op zijn gemak, haast geen woord gesproken had.

- Misschien koop ik straks wel een klein kerstboomken, zoo iets om op den toog te zetten, vol lichtjes.. we zullen zien....

- Ja, zei Jef, al werd hij niet wijs uit haar woorden.

In de tram, onder de bliken der menschen, praatte Marie over weer en wind en scheen niet eens gewaar te worden dat Jef zoo links naast haar zat en maar verwoed aan zijn snor trok.

De graven lagen onder een ongerepten sneeuwmantel. Flink, als iemand die den weg kent, stapte Marie naar het graf van haar echtgenoot. De zerk was ondergesneeuwd, een wit vlak waaronder gouden letters en doorengestremde handen verborgen lagen.

- Kom, Jef, kom dichterbij, wenkte zij, wees niet verlegen, jongen.... en ik zal wel met Jan spreken.... Ja, Jan, we zijn hier.... uw oude vriend Jef en Marie.. Wat moeten wij doen?.. Toe, Jan, geef ons eens raad.. Moeten we trouwen?....

Een wijlken stonden zij stil. De schemering dreigde reeds in de open, blauwe lucht, en de wind, vol geruchten, streek over het kerkhof. Op een dooden tak zat een verloren roodborstje, dik in de veeren. Jef keek naar het vogeltje, naar de vrieslucht waarin flauwe sterren opdoken, achter de manesikkel boven den kerkhofmuur.

Plots schrok hij op uit zijn gemijmer.

- Dank u wel, Jan, fluisterde Marie, dat is verstandig van u.... we hadden het ook zoo van u verwacht.... Jef is ook blij.... We zullen u nooit vergeten, Jan.... Kom, Jef, nu kunnen we gerust naar huis gaan.

Zij nam zijn arm en wandelde naast hem voort.

- Ja, Jef, zoo ben ik.... zonder zijn toestemming zou ik nooit ja hebben kunnen zeggen!....

- G'hebt gelijk, Marie, zei hij uit louter gewoonte en peinsde nog aan het roodborstje op den tak.

- Ik was het wel van zin.... maar de gerustheid voor alles.... nu zullen we strak een kerstboomken koopen en lichtjes uit den bazar.... de kalanten mogen ook

wat hebben.... toe, geef me nu maar eens een kus, maar 'n goeie, zulle!....

Zij stonden op de viaduct toen zy elkaar kusten. De stad straalde met een krans van gouden licht tegen den avondhemel. Overal strekte het donzig wit zich uit, blauwschitterend onder het weifelend gaslicht. Het was zeer stil in den avond, en door de windvlagen sneed slechts het gegil der treinen. Zij stapten voort.

- Zijn redingote is nog zoo goed als nieuw, oordeelde Marie, hij heeft ze maar een paar keeren gedragen.... zij zal u zeker passen.... We kunnen binnen de maand getrouwd zijn....

- Ja, Marie.

- En dan laat ge de margarine maar aan anderen over....

- Ja, Marie.

- Ge zijt 'n engel, besloot zij en gaf teeken om de tram te doen stoppen.



## **Herfstspijt**

De herfstzon spoot gulden vlekken over de ongeploegde aarde, de boschkanten en de dreef vol ritselende, dorre bladeren.

Ik luisterde amper naar de woorden van den gastheer, maar liep te droomen in de ijle onwezenlijkheid van den zonnigen octoberdag. Speelsch dreven twee, teer-gele schoenlappers met grillige luchtigheid voor mij uit.

Het lindenlaantje met zijn roerende boomen, de strakke blauwe lucht, de stoeiende vlinders, de reuk van grond en plantsoen, alles stemde tot weemoedig naproeven van hopeloos verloren levensmomenten.

We liepen met ons drieën, drie vreemden voor elkaar, drie die toevallig een paar uren langs hetzelfde pad wandelden.

\* \* \*

Een oude vrijgezel, de gastheer en ik!

De Vrijgezel dweept met de natuur, zat zijn dagen te slijten in een donker kantoor tusschen stoffige papieren, en ging jaarlijks voor een paar uren op bezoek bij een oud schoolkameraad die nabij het Trappistenklooster in de Kempen woonde. De Vrijgezel zong dan den lof van den wijzen man die, ver van het stadsgewoel en de menschelijke dwaasheid, kippen kweekte en de vruchten zag rijpen in zijn boomgaard. Telkens wanneer ik in zijn kantoor kwam, lei hij zijn pen neer, keek peinzend naar de ongewasschen ruiten, en sprak met welgevallen van zijn vriend in de Kempen. Hij noemde mij dan een dichter

die zijn verlangen meevoelen kon, en drong aan om eens met hem die hemelsche rust te gaan aanschouwen.

Soms liet ik me vangen en vergat de nuchtere reden van mijn bezoek. We verbeeldden ons even de vogels te hooren kweelen in het loover der boomen. Maar zoodra ik hem herinnerde dat voor hem althans dat geluk binnen zijn bereik lag, - hij kon immers pensioen aanvragen en had voor kind noch kraai te zorgen -, dan nam hij zijn pen weer op.

Na jaren had ik me eindelijk laten overhalen hem op zijn najaarsuitstapje te vergezellen.

De Gastheer en zijn vrouw waren eenvoudige en gastvrije menschen op leeftijd. Zij toonden ons hun tuin en boomgaard. Op de nog bloeiende asters zwermde bijen en de boomen torsten het late fruit. De kippen kakelden in stoet achter een schitterenden haan, het varken lag rozig in zijn kot, bespikkeld met vliegen. Lui koesterde zich de oude herdershond in de zon voor het huis.

Het middagmaal werd door een oude meid opgediend. De Gastheer zorgde zelf voor het ontkurken der flesschen zoeten Trappistenwijn. Uitbundig klonk de lofspraak van den Vrijgezel. De gastheer citeerde den ouden Virgilius en wist van Poot te herinneren:

Hoe genoeglijk rolt het leven  
Des gerusten Landmans heen,  
Die zijn zalig lot, hoe kleen,  
Om geen koningskroon zou geven!

De Gastvrouw knikte instemmend, maar bekende terloops dat de winter lang en eenzaam was, sinds de eenige zoon naar Congo vertrok. Vroeger waren de seizoenen verbonden door het leven van den onrustigen knaap, maar de huiskamer en de stille tuin benauwden dezen en riepen den zin voor avontuur in hem wakker.

- Hij is landbouwingenieur, Mijnheer, zit diep in de wildernis onder de zwarten.... Hij schrijft zeer opgeruimde brieven.

In den mist van sigarenrook schenen de oogen der Gastvrouw een beetje vochtig te glinsteren.

Toch dronk de Vrijgezel op de gezondheid van 'den pionnier der beschaving'....

Eventjes hoorde men het tikken in de oude klokkekast. Een wesp dook onder in mijn glas wijn.

- Ja, de wespen moeten wij er bij nemen, lachte de Gastheer, kom laat ons een wandeling doen in afwachting dat de koffie klaar is.

\* \* \*

Zoo liepen we nu met ons drieën in het lindenlaantje. In de verte stond het witte buitenhuis met schaliëndak en donkere poort. Arduinen pilasters schoorden het in arduin gekapt wapen boven den ingang.

- Het kasteeltje is weer bewoond? polste de Vrijgezel.

- Ja, 't is maar goed ook!

- Kwaad volk was het toch niet, oordeelde de Vrij-

gezel die er alles van scheen te weten, 't waren klantjes voor onzen vriend, de dichter.

- Ja, scharenslijpers en zwervers.... Ze hadden er zich weten te nestelen en leefden er zonder zorgen.... Geen eigenaar kwam om huishuur, zij konden er koken en smoken, zingen en krakeelen.... 's Winters stookten zij het gesprokkeld hout van het verlaten buitengoed. In de verte zag ik dan den gloed van het vuur in de groote zaal. Daar zat het vreemde volkje bijeen en, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, speelde men er harmonica. In de lente trokken de meesten de baan op, en blaften er minder honden.

- Maar waarom werden zij verdreven?

- Wel, toen de tien jaren voorbij waren kwam er een notaris kijken.... daarna een paar gendarmen om de landloopers te verdrijven. 't Was meer dan tijd, huis en park waren erg gehavend, boomen, deuren en vloeren opgestookt.... Landloopers, waarde vriend, zijn maar landloopers....

De buitenplaats stond nu frisch in de verf. Door een opening in de haag keken wij over het kale grasveld naar de wuivende kruinen der boomen in het park. Er zongen vogels in de schaduw van groen en donker loof.

- Zeer poëtisch, zuchtte de Vrijgezel, er gaat niets boven het landleven?

- Ik zeg maar met Jan Luyken, stemde de Gastheer toe:

Gelukkig mensch, wien 't is gegeven,  
 By 't vreedzame en onnozele vee,  
 Dat nooyt noch quaad, noch onrecht dee,  
 In 't veld zijn dagen af te leven....

- Maar waarom bleef het kasteeltje tien jaar onbewoond? onderbrak ik nuchter.

- 't Was de wil van de Rattekens, antwoordde mijn vriend.

- De Rattekens?

- Ja zoo noemde men de vrouwen in de buurt.... Twee oude, keurige dametjes met antiek coiffuur, grijze krullen over de ooren.... Zij spraken met geen sterveling, meid en knecht waren evenals zij zelf, Franschen.. Niemand werd in huis toegelaten, noch bakker, noch beenhouwer.... Wanneer iets te herstellen viel, kwam er volk uit de stad. Wekelijks bracht de bode met zijn vrachtwagen de boodschappen mee. Slechts een doove hoveniersknecht vond genade in hun oogen en werd in huis geduld, maar uit hem viel niets te halen.... Al die geheimzinnigheid prikkelde zeer de nieuwsgierigheid! Allerlei onzinnige verhalen deden de ronde.... Dagelijks wanneer het weer niet al te slecht was, deden zij, tegen valavond, een wandelingsken! Zij liepen met kleine, voorzichtige pasjes tot aan den vijfden boom van het laantje, bleven daar een paar minuten staan turen naar de roodsteenen muur van het trappistenklooster aan den overkant van den weg.... Dan keerden zij weer tot voor de poort en wandelden terug tot aan den vijfden linde-

boom.... Driemaal.... Zij droegen zwarte mantels en hadden zwarte, kanten doeken over het hoofd.... De Rattekens....

- Ik heb ze nog zien wandelen, droomde de Vrijgezel, 'k heb eens de oogen gezien van de jongste, zij scheen mij tenminste de jongste, twee diep-bruine oogen....

- Hun schuwheid belette hen niet de menschen minzaam te groeten, maar de menschen gingen hen liefst uit den weg.... Het waren wel geen heksen, het waren wel geen gekken, maar toch zonderlingen.... Niemand liep bij valavond door de lindendreef. Ik weet niet wie het geheim achterhaalde, ik weet evenmin of het de waarheid was, maar spoedig werd het rondgefluisterd.... 't Was de liefde.... In het klooster verbleven twee vreemde paters die zij in hun jeugd hadden lief gekregen. Toen de twee monniken hier gekomen waren, werd de oude buitenplaats door de Rattekens gekocht.. Jaar in jaar uit leefden zij zoo in de nabijheid van hun geliefden.... Hun krullen waren vergrijsd, hun gestalte was gebogen.... Zij keken dagelijks, van den vijfden lindeboom, naar het klooster....

- Waarom?

- Ja, waarom, zei de Vrijgezel grimmig.

- De liefde scheidt soms vreemde misverstanden, bedacht de Gastheer. Waren de vrouwkens misschien wispelturig in hun jeugd, waren zij te lichtzinnig en hebben zij, misschien te laat, de groote liefde van de twee vrienden mogen waardeeren? Of hebben zij de mannen liefgehad die afstand van de wereld doen als hoogste heil

verkoren, niet eens vermoeden konden dat twee vrouwen hun leven aan hun onnaardsche liefde hadden opgedragen? Wellicht was het alles maar verbeelding van de menschen.... Zeker den dag werd de dorpsdokter op het kasteeltje geroepen, en een paar weken later werd een der dametjes begraven. Voortaan sukkelde nog slechts een Ratteken tot aan den vijfden lindeboom en, voor het Winter werd, lag zij ook op het kerkhof. Het waren geen zusters, verklaarde de Secretaris.... Maar het geheimzinnige werd niet opgeklaard. Meid en knecht vertrokken met den huisraad naar de geboortestreek, diep in Frankrijk. Het testament bepaalde dat de buitenplaats tien jaar lang noch verhuurd, noch verkocht mocht worden.... Zoo kwam er de eerste scharenslijpersfamilie, drong den verwaarloosden tuin binnen. In den herfst had de man het fruit geplukt en toen het koud werd, de poort opengebroken.... De Rattekens lagen onder het groen tapijt en werden vergeten....

- De tijd wischt de herinnering aan menschen weg, besloot de Vrijgezel, laat ons nu maar terugkeeren, anders wordt de koffie koud.

\* \* \*

- 't Zal wel uit liefde geweest zijn, oordeelde de Gastvrouw, terwijl zij de kopjes nog eens vulde en cognac schonk.

- Och kom, zei de man, uit liefde ongetrouwd blijven!



- Dat kan wel, bedacht de Vrijgezel luidop en dronk in een teug zijn glaasje uit.
- Och kom, weerde de Gastheer af, wat kan een verstokt Vrijgezel van de liefde afweten....
- Mis, mijn vriend, ook ik bleef Vrijgezel uit liefde..
- Altijd even grappig, lachte de Gastheer, gezellige vent!
- 't Is de naakte waarheid, hield de Vrijgezel vol, ik was toen een jonge kerel en droomde van levensweelde. 't Is een belachelijke geschiedenis.... ik zou haast zeggen 't is ook een trieste geschiedenis.... Als het mijn eigen geschiedenis niet was, zou ik haar nooit kunnen gelooven. Het was een schoon meiske, ik geloof dat ze in mijn verbeelding steeds aantrekkelijker geworden is, een meiske met puur blauwe oogen en bruin kroezelhaar.. Hoe lang zij reeds mijn weg gekruisd had weet ik niet, maar stellig heb ik haar niet plots lief gekregen.... Wanneer ik 's morgens naar mijn kantoor ging, ontmoette ik haar en als zij mij eventjes aankeek dan had ik zonnigheid en blijdschap voor een heelen dag.... Ik was zeer bloot. Mijn oogen hebben wellicht mijn verlangen verraden.... Maanden gingen voorbij, doch ik vond geen moed om het meisje aan te spreken. Toch was ik haast volmaakt gelukkig.
- Heerlijk, fluisterde de Gastvrouw.
- Och kom, weifelde de Gastheer.
- Ja, 't is misschien wel belachelijk, bekende de Vrijgezel, maar 't werd nog erger.... Zeker morgen, ik zal het nooit vergeten, zag ik haar zitten op een bank

aan de buitenzijde van het park. Het schemerde mij voor de oogen en, zonder mij rekenschap te geven van wat ik deed, ging ik naast haar zitten.... Hoe dikwijls heb ik later niet eenzaam op hetzelfde plaatsken gezeten en terug gedacht aan dien morgen. Natuurlijk herkende zij mij en bemerkte ook wel mijn ontsteltenis. Is Mijnheer onpasselijk? lispelde zij.

Ik knikte. Zij schoof dicht bij, haalde een odeurfleschje uit haar handtaschje en liet me een zaligen parfum opsnuiven. Zoo mocht ik bekomen. Ik wou vandaar en kon niet besluiten op te staan. Zij babbelde zoo liefjes en onschuldig, maar toen het negen uur sloeg op den toren der Jezuïetenkerk zweeg zij plots. Zeer bekommerd keek zij mij aan. Nu vroeg ik op mijn beurt: Scheelt er wat? Helaas toen bleek het dat zij een hiel van haar schoentje verloren had en niet wist wat aan te vangen. Door mij had zij haar eigen leed vergeten. Overmoedig blikte ik haar aan. Haar lot lag in mijn handen en ik, ik wist raad. Spoedig vond ik een rijtuig, bood haar mijn arm als steun. Meerijden mocht ik niet. Maar toen zij mijn bedrukt gezicht zag, fluisterde zij: Zondag om 9 uur aan de Berchempoort! Het was de eerste en laatste maal van mijn leven dat ik te laat op mijn kantoor kwam. Ik moet wel over stuur geschenen hebben, want mijn chef zei niets. De volgende uren kropen onwezenlijk traag voorbij. 's Anderdaags groette zij en haar glimlach was een belofte. 's Avonds lei ik alles klaar voor mijn zondagstoilet, schoor mij met dubbele zorg, draaide mijn wekker op en zette den grooten wijzer tien minuten

vooruit. Maar mijn ongerustheid belette mij te slapen en ik lag lang te woelen en te fantasieeren. Eindelijk bemeesterde mij een loodzware slaap. Toen ik wakker werd, bemerkte ik tot mijn schrik dat 't tien minuten voor tien was. Ik had me overslapen. Nooit was ik zoo vlug in de kleeren! Zonder ontbijt ijldde ik weg, trof een rijtuig en kwam kwart na tien aan de Berchempoort. Ik wist op voorhand dat het tevergeefs was en toch hoopte ik nog. Zij was er niet meer. Ik dwaalde voor de poort tot het twaalf sloeg. Diep neerslachtig ging ik naar huis. Na een slapeloozen nacht liep ik haar vroeg tegemoet. Maar zij verscheen niet, noch dan, noch de volgende dagen.... Ik zei immers dat het een belachelijke geschiedenis was.... Nooit heb ik haar weergezien, en uit liefde tot dat meisje ben ik vrijgezel gebleven....

- O vriend, zei de Gastheer bewogen, laat het gedicht van Jacob Cats u een troost bieden:

D'eerste trouw die leert het minnen,  
d'eerste trouw is enkel vreugd,  
d'eerste trouw die bindt de zinnen,  
zij is 't bloempjen van de jeugd.

- 't Is een belachelijke geschiedenis, misprees de Vrijgezel, maar 't is de mijne....  
Moest ik mijn leven herbeginnen dan....

In de verte floot de stoomtram en waarschuwde ons dat het tijd was om te vertrekken. Mijn gezelschap zei niet wat hij doen zou ingeval het leven te herbeginnen viel.

Wij namen afscheid van de gastvrije vrienden, en ijlden, ondanks de waarschuwing dat we tijd hadden, door de schemering naar de tramhalte. In het huis van onze vriend werd de lamp aangestoken. De kille avondlucht deed mij huiveren. Eindelijk naderden de twee lantaarns en hield het treintje stil. Ik zag nog even het lindenlaantje, dacht aan de Rattekens en het ijdele leven. Dan ging ik maar binnen bij mijn metgezel zitten, probeerde een praatje aan te leggen, maar hij zei geen stom woord meer. Daarom stopte ik maar een pijp en peinsde over het licht der zon en over de fladderende vlinders....

**Koko**

De bui spatte met onweerstaanbaar geweld open. Arie zag geen kans meer de straat over te steken en zijn huisdeur te bereiken, maar moest zijn toevlucht zoeken onder de spoorbrug. De waterbellen dansten op de keien en de straat scheen leeggespoeld.

Vol ergernis keek hij naar het raam van zijn werkkamer dat te klapperen stond. Hij was boos op de meid, verbeelde zich hoe zijn papieren reddeloos door het water bedorven werden. Geprikkeld en weerloos staarde hij naar de watervracht die in de straat oprees daar de klokkende riolen niet zoo geweldig slikken konden.

De bliksem scheurde telkens door den donkeren hemel en de donder ratelde na.

Wanneer het eventjes stil was en enkel de regen ruischte, gilde plots een hoge stem:

- Koko!

Arie schrikte, werd afgeleid van het klapperend raam en zag een meisje dat naast hem stond te schuilen. Arie was een kenner. Een slank en bevallig ding in zilvergrijzen rok en witte blouse. Zij droeg een breedgeranden stroohoed op het kroezelig, blonde haar.

- Koko, klonk het opnieuw.

Zij boorde met haar witten parasol tusschen de steenen en lachte schalks. Arie zag haar witte tanden schitteren, blikte in de teedere diepte van haar blauwe oogen en bewonderde meteen haar kleine voetjes in keurig-grijze schoentjes op hoge hakken.

- Koko, riep de stem voor de derde maal en liet er schel op volgen, wat 'n schoon meisken!

In den regen was geen levende ziel te zien en onder de spoorbrug stonden zij met hun beiden. Arie wist raad.

- Dat is zeker een compliment voor u!
  - Voor mij?
  - Natuurlijk.
  - Hoe zoo, Mijnheer?
  - Er is geen ander schoon meiske in de buurt!
  - Foei, Mijnheer, en zij scheen verlegen.
  - 't Is een papegaai van den overkant, verklaarde Arie, een witte met gele kuif, een advokaat, Juffrouw..
  - Maar 'n papegaai, pruilde zij.
  - 't Is een beest met menschenverstand....
  - Och kom!
  - Koko! Wat 'n schoon meiske!
  - Dat zeg ik ook, Koko, lispelde Arie en schoof dichter bij het meisje.
  - Ge weet dat ik u niet ontvluchten kan, Mijnheer, zonder mijn hoed en mijn schoentjes te bederven, zei ze loos.
  - Ik wou dat het nooit ophield met regenen, plaagde hij.
  - Honger zou u gauw tot inkeer brengen!
  - Ge kent mijn uithoudingsvermogen niet, pochte hij.
  - Ik weet niet eens uw naam...
  - Arie! Ik wed dat uw naam zoet klinkt...
  - Koko, schetterde de papegaai.
  - Welnu dan maar Koko, jekte zij.
- Vóór het ophield met regenen spraken zij zeer gemeenzaam en vergaten daarbij haast bliksem en donder.

Eindelek waagde Arie het de straat over te steken om een paraplu te gaan halen. Hij kon niet nalaten even naar boven te wippen om het raam te sluiten en om te kijken naar wat door het water wellicht bedorven was. Het viel erg mee en hij bedacht nu, milder gestemd, dat de meid het onweer niet voorzien kon toen zij op boodschappen uitging.

- Koko, waarschuwde hij toen hij den paraplu opende er komt nog een bui.... Kom liever in huis schuilen....

- 'k Zal wel moeten....

Nauwelijks zaten zij in het salonnetje of de regen stroomde weer geweldig. Koko had haar hoed afgezet. Arie schonk een likeurtje en presenteerde pralines en cigarettten.

- Laat het nu maar gieten, meende Arie.

- Ja, droomde Koko, terwijl zij de fijne cigaretrook zag opkrimpen en zij behagelijk de beenen kruiste, mijn schoentjes hebben niks geleden!

\* \* \*

In den frisschen zomeravond bracht Arie haar naar huis. De herinnering aan den namiddag was zoet als de smaak van de Hollandsche aardbeien die zij samen gesnoept hadden. De hemel was licht van maneschijn en sterrengeflonker.

Zij wisten thans van elkaar af, wat meestal de menschen elkaar wel toevertrouwen: Koko had onlangs haar moeder verloren. Haar broer



en zuster leefden met hun gezin in Amerika, in New-York, waar zij zaken dreven. Koko was drie-en-twintig en van beroep diamantkloofster.

Arie was tien jaar ouder, een vrijgezel, een expertboekhouder die het ruim had....

Zy wandelden in de schaduw van het Park, keuvelden over eigen liefhebberijtjes, lachten met kleine dwaasheden. Zij zagen geen menschen en hoorden geen beiaard. Toen Arie aan de deur van Koko afscheid nam, scheen het beiden alsof zij reeds jaren bevriend waren.

's Anderendaags kwam Arie zijn vriendinnetje afhalen en gingen zij samen soupeeren. Het werd een dagelijksche gewoonte. 's Zondags trokken zij vroeg naar buiten. Ergens diep in de heide genoten zij dan van vrijheid en natuur. Soms lag Koko te luisteren naar het gesuis van den wind en te staren in het blauw van de diepe lucht. Dan begon Arie haar telkens te plagen alsof hij wrevelig was dat zij hem scheen te vergeten.

Zorgeloos genoten zij van den zomer en van hun liefde. Nooit werden beloften voor de toekomst gewisseld, zelden kwamen zij bij elkaar aan huis, maar toen Koko hem eens op een zondagochtend ging afhalen, zag zij haar portret in de huiskamer hangen. En Arie begreep niet waarom zij hem dien morgen hartstochtelijker gekust had.

\* \* \*

De winter bracht nieuw genoegen en verzet. De meid was vertrokken en Arie had een werkvrouw in dienst genomen. Nu waren zij 's avonds vrij en kwam Koko geregeld aan huis. Zij zorgde voor het avondmaal, speelde huishoudstertje, en bij het vuur, in het schemerlicht, sleten zij hun gezellige, verliefde uren. Wanneer het weer te slecht was, bleef zij overnachten.

Een enkele maal bezochten zij den schouwburg. Het leven op de planken bezat een groote bekoring voor Koko, zij kon huilen en lachen terwijl Arie onverschillig bleef, slechts verlegen scheen onder haar uitbundigheid. Het meest werd zij geroerd door de zelfverloochening van 'La Dame aux Camélias'. Meer dan eens bracht zij 's avonds het gesprek op het leven van Marguérite Gauthier.

- De vrouw kan van alles afstand doen wanneer zij lief heeft, meende zij.
- Och kom, Koko, weerde Arie met tegenzin af.
- De liefde van een man is meestal schijn.... vergaat als rook wanneer de nieuwigheid er af is!
- Koko, wees niet zoo'n filosoof, gekscheerde dan Arie en zoende haar den mond dicht.

Soms hielp het niet, en moest hij zijn groot middel probeeren en verstoord zwijgen. Spoedig kwam zij dan ook tot inkeer en ging boetvaardig om een zoen bedelen.

Nog voor het voorjaar het eerste groen deed ontspruiten gebeurde het menigmaal dat zij 's avonds rustig tegenover elkaar zaten in de huiskamer, zij met een handwerkje, hij verdiept in lectuur.

- Precies mensen die jaren getrouwd zijn, zei ze eens.

- Och ja, antwoordde hij witjes en zonder de bitterheid in haar stem gewaar te worden, kom, 't is bedtijd, en hij geeuwde.

Eenigen tijd later verzocht hij haar een avond niet te komen, hij had heeren-bezoek. Het golden besprekingen over een op te richten vennootschap. Zij vroeg geen uitleg, sleet een eenzamen avond op haar kamer.

's Anderendaags zag zij dat haar portret niet meer tegen den muur hing.

- Mijn portret? weifelde zij.

- Och Koko, 'k heb het naar de slaapkamer verhuisd.... vreemden moesten het immers niet zien?

- Neen, zei ze met drogen mond en wendde het hoofd af, diep ongelukkig.

\* \* \*

De nieuwe vennootschap gaf Arie heel wat beslommering. Haast geen week ging voorbij zonder bijeenkomst met de zakenvrienden. Aanvankelijk verontschuldigde hij zich. Het was onaangenaam maar noodzakelijk. Het werd een grootscheepsche onderneming. Spoedig bleken de vergaderingen een wekelijksche gewoonte te worden.

Zoo haast de avonden zoel werden gaf Arie er de voorkeur aan, na het souper, te gaan wandelen en hier of daar aan het terras van een café plaats te nemen en zwijgend te rooken. Koko volgde gedwee zijn goesting en zat

avond na avond, haast sprakeloos naast hem! Steeds vroeger geeuwde hij, klopte om te betalen, en vergezelde haar tot aan haar woning of slenterde met haar naar zijn huis.

- Wij worden oud, spotte Koko meewarig.
- Wees niet kinderachtig, Koko!

Op den verjaardag van het gelukkig onweer had Arie weer een vergadering. Het griede Koko dat hij, ditmaal althans, de bijeenkomst niet had uitgesteld, en zij bleef den volgenden avond thuis. Wanneer zij hem weerzag, bekleog hij zich dat hij zelf zijn avondeten had moeten klaarmaken.

- Waarom mij niet waarschuwen, mokte hij.
- Ik was ziek, loog zij.

Een week later had Koko haar besluit genomen. Zij sprak zonder omwegen, met een harden trek om den mond.

- 'k Ga naar Amerika, Arie!
- Och kom, lachte hij ongeloovig, en wanneer?....
- Over veertien dagen....
- Ik zou me nog maar eens bedenken!
- Mijn familie verwacht me.... Mijn broer heeft hulp nodig in zijn zaak....
- En dat zegt ge zoo maar kalm weg.... En ik dan.. tel ik niet meer?
- 't Is beter.... het kon toch niet blijven duren....
- Waarom niet?.... Maar gij hebt mij wel nooit gaarne gezien, verweet Arie.
- Wie weet!....

- En nu moet ik weer een meid zoeken, weer last van mijn huishouden hebben....
  - Dat zal wel, zei ze toonloos.
  - Enfin, als 't moet, dan moet het, jammerde hij, Koko! Koko! dat ge me dat kunt aandoen!
  - Er zal wel niets aan te verhelpen vallen, Arie.
  - Koko! Koko!
  - Tracht me maar te vergeten, Arie.
  - Ik zal het probeeren, Koko, beloofde hij onderdanig en kuste haar tot afscheid.
- Zij sloop buiten en liep weenend naar huis. Haar proefneming was geslaagd, zij kon gerust vertrekken.

Zoohaast Arie de deur had hooren dichtslaan, schonk hij zich een flinke borrel cognac en stak een donkere sigaar op. De ziel van een vrouw is ondoorgrondelijk, peinsde hij, men meent haar te kennen en dan blijkt het dat men het volkomen mis had. Gelukkige mannen die niet getrouwd zijn!

\* \* \*

Koko kwam niet terug. Arie liep 's avonds uit louter baloorigheid naar het restaurant en zocht nadien bekenden op in een of ander café.

Een paar dagen voor haar vertrek kwam Koko nog eens aanbellen. Hij stond juist klaar om uit te gaan.

- Ik heb nog geen meid, zei hij verwijtend als welkom.

- Ik heb er een voor u gevonden, zij komt zich morgen aanbieden....
  - Koko, dat is lief, dankte hij met warmte.
  - Mijn meubels heb ik verkocht, mijn koffers zijn gepakt en overmorgen vertrekt de boot....
  - Om wat uur? Ik wil u uitgeleide doen....
  - En nu zal ik voor de laatste maal nog eens voor het souper zorgen zoals in de schoone dagen....
  - 't Zal smaken, Koko!
- Koko gaf zich veel moeite om het souper keurig te verzorgen. Zij had aardbeien meegebracht en bloemen. Arie trakteerde met een fijne flesch. Na het eten was hij buitengewoon opgewekt. Koko had toch veel smaak en een zekeren chic om zich te kleeden. Zij was pikant en aantrekkelijk, verleidelijker dan ooit.
- Blijf voor de laatste maal overnachten, Koko.
  - Neen, zei ze bits en haastte zich om haar mantel te halen.
  - Ik breng u thuis, Koko.
  - 't Hoeft niet eens.... ik ben niet bang.... Ik ga immers wel alleen naar Amerika.
  - Zoals ge wilt, berustte hij.
  - Dus tot overmorgen?
  - Ja, Koko.

\* \* \*

Zij zagen elkaar nog even aan boord van het passagierschip.

- Bevalt de meid? vroeg Koko.

- Ik geloof het wel, zei hij flauwtjes en onder den indruk van het vertrek.

- Haast u maar aan wal, waarschuwde Koko, anders neem ik u nog mee naar Amerika.

Na een vluchtige omhelzing daalde hij over de brug naar de kade, zocht Koko onder de wuivende passagiers, maar vond haar niet.

Hij was teleurgesteld en voelde zich verloren onder de toeschouwers. Waar had Koko zich teruggetrokken? Zoodra het schip afdreef, spoedde Arie pruttelend weg. Onderweg bedacht hij zijn verhouding tot Koko. Zoo weinig hart dat zij had, het viel hem erg tegen. Zoo koel scheiden, zoo zonder één traan te vergieten. Hij voelde zich te kort gedaan en diep gekrenkt. Had zij hem wel ooit lief gehad? Wat een harteloze vrouw!

't Was een heete zomerdag. Het zweet droop hem van het voorhoofd. Hij was blij thuis te zijn. Toen hij de sleutel op de deur stak riep de papegaai keer op keer:

- Koko!

Binnen hoorde hij de meid zingen en rook hij kervelsoep. Arie trok naar zijn slaapkamer om zich te verfrischen. Het water was koel en aangenaam.

Toen zag hij haar portret. Hij nam het en bekeek het bestraffend. Nooit had hij dat van Koko gedacht. Hoe men zich in een vrouw vergissen kan!

Zuchtend sloot hij het portret in een lade weg.